

Мр Марија С. Ђинђић

ТЕРМИНОЛОГИЈА КОЊАРСТВА
У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ
С ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ
НА ТУРЦИЗМЕ

ИСТОЦИ И УТОЦИ

*Сећање на
Славољуба Ђинђића*

Зборник радова

Београд 2009

ТЕРМИНОЛОГИЈА КОЊАРСТВА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ С ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ТУРЦИЗМЕ¹

Вољеном оцу

І УВОД

1. Предмет истраживања

Предмет истраживања у овом раду јесте терминологија коњарства у српском језику. Поред домаћих речи, српска терминологија коњарства обухвата и велики број речи из турског језика, као и изванредан број речи из мађарског и немачког језика. У овом раду, акценат је стављен првенствено на речи турског порекла, преваходно на начине њихове адаптације и распрострањеност у српском језику. Код осталих речи страног порекла наведена је само етимологија.

Репрезентативни корпус обухвата речи које означавају различите термине и појмове у вези са коњима и коњарством. Целокупна грађа, која броји 1866 одреднице, класификована је према одређеним критеријумима на сродне тематске области које су обрађене у оквиру следећих поглавља: општи називи за коња, кобилу, ждребе (особе таквих карактеристика); називи за коње одређених физич-

¹Овај рад представља незнатно измењену верзију магистарског рада *Турцизми у српској терминологији коњарства*, одбрањеног 30. јануара 2002. године на Филолошком факултету у Београду, пред комисијом у саставу: проф. др. Даринка Гортан-Премк (ментор), проф. др. Мирослав Николић и проф. др. Дарко Танасковић. Захвална сам на помоћи члановима комисије, а посебну и неизмерну захвалност дугујем менторки, проф. др. Даринки Гортан-Премк.

ких и психичких особина; називи по намени; називи по боји; боје коња; презиме (надимак); особине коња; стадо, крдо коња; делови коњског тела; болести коња; пасмине коња; имена коња и кобила; коњски ходови (коњске радње); коњске стаје; узгајалишта коња; називи предмета за тимарење, негу коња (поткивање и спутавање); коњска опрема (радње у вези са опремом); занимања у вези са коњима; занатлија који прави коњску опрему или делове коњске опреме; јахање (јахање посебне врсте, управљање коњима); коњаник (коњаник посебне врсте); камен са кога се узјахује; наредбе коњима.

2. Начин обраде термилошких јединица

Лингвистички опис ексцерпираних речи у оквиру сваке тематске групе обухвата неколико различитих нивоа. На почетку сваког поглавља наведена је лексика која обухвата све релевантне појмове у вези са задатом темом.² Наведене речи су затим подвргнуте лексичко-семантичкој анализи, а уколико је то било потребно, дате су и напомене у вези са фонетским, морфолошким и творбеним карактеристикама. Посебно су обрађени турцизми, код којих је најпре наведен етимон одређене лексеме, а затим и начин њене адаптације (примарне и секундарне). Применом компаративног метода у даљој анализи обрађена су релевантна значења, одређени су статус и распрострањеност речи и утврђена су њихова стилска обележја.

Код основних речи показана је и деривација, како код турцизама, тако и код домаће лексике. Навођењем деривата указује се на развој деривационих гнезда код позајмљеница (и домаћих лексема), што је знак семантичке адаптације. Уколико су деривати неке лексеме бројни, посебно су разврстани по значењу, стилској употреби и врстама речи.

Неке од полисемантичких лексема разматрају се и анализирају у оквиру неколико различитих поглавља, стога што се према једном од значења (тј. према једној од семантичких реализација) могу сврстати у једну тематску групу, док неко од других значења упућује на припадност другој тематској групи. На пример, *ергела* у основној реализацији означава установу за узгој свих категорија коња, а уз ту основну реализацију напомињу се и остале семантичке реализације,

²Код појединих лексема наведене су поред основне лексеме и њене фонетско-морфолошке варијанте, нпр.: *ергела* (*аргела*, *арђела*).

као *ергела* у значењу „чопор, крдо, мноштво коња“ и *ергела* у значењу „још необучен коњ“, које се обрађују у оквиру одговарајућих тема.

У раду постоји велики број синонима (углавном су то делимични, релативни синоними), који се наводе тако што се фреквентнија реч обрађује, док се синонимне лексеме обрађују само уколико захтевају додатно семантичко тумачење, нарочито уколико је реч страног порекла, најчешће турског (коњаник / атлија).

3. Терминолошко одређење турцизма

Лексеме се према пореклу деле на домаће и стране. Општи термин *позајмљеница* прихваћен је као најприкладнији термин за означавање страних лексема у српском језику, мада се неретко употребљавају и *туђица*, *варваризам*, *речи страног порекла*, *позајмица* итд. Терминологија коњарства бележи велики број позајмљеница, међу којима су најбројнији турцизми.

Према лингвистичкој дефиницији коју даје Р. Симеон (1969:643) термин *турцизам* означава „ријеч или израз турског подријетла у којем другом језику“. Међутим, термин *турцизам* у српском језику не подразумева само речи позајмљене из турског језика, већ и речи из других језика (најчешће арапског, персијског, грчког), које су посредством турско-османског језика примљене у српски језик. На проблем самог термина *турцизам* указао је Д. Танасковић (1983: 110), наводећи да критеријум за одређивање појма турцизам није *лингвистички*, већ *културно-историјски* и *цивилизацијски*. У истом раду, Д. Танасковић (1983:111) раздваја термин *турцизам* („позајмљенице језичким пореклом из турског језика“) од *османизама* („речи примљене посредством османског језика током одређеног историјског раздобља, где језичко порекло, тј. изворна етимологија, није релевантно, већ само језик преносник као носилац одређене културе“).

И поред употребе других термина, као што су *турске* и *друге источанске речи*, *османизми*, *оријентализми*, *ријечи оријенталног поријекла* итд., термин *турцизам* је, и поред извесне терминолошке неодређености, прихваћен и најчешће коришћен у научној литератури.³

³У Речнику САНУ и САНУ и Речнику МС уз етимологије одредница наводи се скраћеница тур.

4. Циљ рада

Циљ рада јесте да се на основу ексцерпираних грађе семантички опише и обради лексика која је у вези са коњима и коњарством, као и да се укаже на место које имају турцизми у оквиру ове терминологије. На крају рада дат је речник у којем су пописане све одреднице уз које су наведене дефиниције, а илустроване су са по једним репрезентативним примером, док је код позајмљеница наведено и њихово порекло.

5. Извори и литература

Грађа за рад углавном репрезентује савремену српску књижевну и народну језичку ситуацију. Репрезентативни корпус коришћен у овом раду ексцерпиран је из *Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ* (Речник САНУ) (првих петнаест томова) и допуњен је из *Речника српскохрватског књижевног језика Матице српске* (Речник МС).

У обради репрезентативног корпуса неопходно је било консултовати различите речнике турског језика, нарочито тамо где су значења појединих речи била дефинисана нејасно или погрешно (нпр. тумачење значења назива за коња зелене боје⁴), али и због провере етимологија неких лексема и сл.

Речници турског језика који су најчешће коришћени при истраживању у раду су *Türkçe-Sırpça Sözlük* (ТСС) и *Tarama Sözlük* (ТС).

Ради прецизнијег и тачнијег одређења неких термина коришћен је уџбеник *Коњогојство*, који служи као основна литература на предмету *Зоотехника* на Пољопривредном факултету у Београду.

Радови који су, такође, помогли у организовању грађе јесу радови о различитим терминологијама: Вуковић–Бошњаковић–Недељков (1984), Вуковић (1988), Јашовић (1997) итд.

II ЛЕКСИЧКО-СЕМАНТИЧКА АНАЛИЗА

1. Коњ (кобила и ждребе)

ат, бедевија, бенгир, бенгируша, гијуп, ждребе, ждребица, ждребак, ждребац, кобила, кобилица, кобилче, коњ, коњин, мусе, неподметник, омак, оме, парип, пастув, пастух

⁴Исп. поглавље бр. 1.4., стр. 233, 234.

а) Називи за одраслог мужјака *Equus caballus*

Општи назив за одраслог мужјака *Equus caballus* јесте лексема *коњ*, којом се именује и цео род копитара *Equus*.

Одрастао мужјак неујаловљен, способан за приплод именује се лексемом *пастув* (*пастух*). Ово значење имају и лексеме *ат*, *бенгир*, *ајгир* (*ангир*, *ањгир*), *ждребац*, *гијун*, *јарун*, *неподметник*.

Лексеме *ат*, *бенгир* и *ајгир* су турског порекла (тур. *at*, *beugir*, *augir*⁵). Лексема *ат* се најчешће употребљава међу побројаним турцизмима и представља најфреквентнији синоним за лексеме *коњ*. Међутим, *ат* пре спада у народни језик него књижевни. Лексема *ат* је изразито стилски маркирана и једна је од најчешће употребљаваних лексема у народној књижевности.

Покрајинска реч *бенгир* дефинисана је у Речнику САНУ као *коњ*. Из примера наведеног у Речнику САНУ: „Е што то бијаше некад *бенгир!*“ могло би се рећи и да је у питању *пастув*, те би стога требало проширити дефиницију. У савременом турском језику *beugir* означава уопште *коња*, као и *уштројеног коња*. Уз основне речи, а њих Д. Гортан-Премк (1997:126) дефинише као оне речи „код којих је однос знака према ономе што означавају, што им је семантички садржај, дакле, према референту директан, непосредан“, у даљем раду наводићемо и њихове деривате, а деривате Д. Гортан-Премк (1997:126) дефинише као речи „код којих је однос знака према ономе што означава индиректан, а посредници у том односу су две апстрактне референцијалне вредности: апстрактна референцијална вредност речи која им је у творбеној основи и референцијално семантичко-категоријално значење творбеног форманта“.

Деривати:

ат: *аткиња*, *атски*.

бенгир: *бенгирати*, *бенгируша*.

ајгир: *ајгирача*, *ајгирица*, *ајгировит*, *ајгировитост*, *ајгирски*, *ајгируша*.

Потпуно ујаловљен, кастриран мужјак *E. caballus* означава се лексемом *коњ*, као и лексемама *парип*, *штурник*.

⁵Код одреднице *ајгир* у Речнику САНУ наведен је погрешан облик етимона *augir*.

Деривати и композите:

аугм.: коњесина, коњетина, коњина, коњура, коњурина, коњусина, коњушина;

пеј.: коњетина, коњовина;

дем. и хип.: коња(коњо), коњак, коње, коњић, коњиц, коњичак, коњиче, коњичић, коњче, коњченце, коњчи;

придев: коњаст, коњски (коњев, коњи, коњуји) и сл.;

занимања: коњар, коњаџија, коњарица, коњушар (коњухар, коњуар, коњувар), коњушничар, коњушарка, коњеводац, коњоводац, коњоводица, коњовођа, коњогојац, коњодер, коњодржац, коњокрадац, коњокрадица, коњокрота, коњотржац;

објекти: коњарица, коњарник, коњарница, коњуша, коњушара, коњушарник, коњушарница, коњушница, коњуштица;

узгој коња: коњарство, коњоводство, коњство;

врста јахача: коњаник, коњанин, коњеник, коњик, коњичар, коњник, коњомора;

такмичење: коњотрка, коњоутркивање, коњотркање;

војна формација: коњица, коњадија, коњаница, коњаништво, коњарија, коњиџија, коњиштво, коњчад;

презимена: Коњало, Коњарац, Коњаревић, Коњарек, Коњаров, Коњаровац, Коњевић, Коњевац, Коњевод, Коњечичић, Коњик, Коњиковић, Коњикушић, Коњић, Коњиц, Коњиџија, Коњичак.

топоними: Коњарник, Коњиц, Коњско, Коњуш.

б) Називи одрасле женке *Equus caballus*

Кобила је општи назив за женку *Equus caballus*; женка се именује и лексемама коњка, бедевија, бедуина, бенгируша. Млада кобила именује се лексемом кобилица.

Деривати:

дем. и хип.: кобилица, кобилче, кобилка, кобилчић;

аугм. и пеј.: кобилетина, кобилчина;

придеви: кобилећи, кобилији, кобилни, кобилски, кобиљи;

стаје: кобиларник, кобиларница;

име коњу: кобилан;

презимена: Кобилановић, Кобиларев, Кобиларић, Кобиларов, Кобилачић, Кобиловић, Кобилчев, Кобилчевић;

топоними: Кобиља Глава, Кобиље, Кобиљи До.

Лексема *бедевија* (тур. *bedevi*) именује кобилу добре, најчешће арапске пасмине. Пошто се именица *bedevi* у турском језику завршава на вокал *-i*, у српском је проширена суфиксом *-(u)ja* како би се уклопила у женски род. У свакодневном говору се не употребљава и изразито је стилски маркирана.

Деривати:

бедевија: *бедевијица (бедевица), бедевиче.*

в) Називи за младунчета *Equus caballus*

Лексемом *ждребе* означава се младунче *Equus caballus*. Као лексичку реализацију исте семеме са указивањем на пол налазимо називе за мушки пол *ждребак, шише, мусе* и за женски *ждребица*. У неким народним говорима, као у пиротском, *ждребе* се именује лексемом *кобилче*. Називи за једногодишње ждребе су *омак* (мушко) и *оме* (уопште).

Деривати и композите:

дем. и хип.: *ждребанце, ждребашце, ждробенце, ждробетанце, ждробешце, ждрепче, ждрепчић;*

аугм. и пеј.: *ждребетина, ждробина, ждрепчина;*

зб. им.: *ждребад, ждребадија;*

именице: *ждребић, ждребица;*

придеви: *ждребан, ждробетов, ждребећи (ждрјобетији), ждрепчев;*

глагол: *ждребити се (ждребљење) и ждробовати;*

место за узгој коња: *ждребаник, ждробарник, ждребињак;*

део тела: *ждребећак;*

занимања: *ждребичар, ждрепчар;*

име кобили: *ждребара;*

презимена: *Ждробаник, Ждрепчевић.*

1.1. Називи за особе према карактеристикама коња

ајгир, ајгирача, ајгирица, ајгируша, ангируша, ањгируша

Наведене именице означавају похотљиву мушку, односно женску особу.

Код одреднице *ајгир* у Речнику САНУ наведено је и фигуративно значење које не излази из оквира основног значења, а које одговара овој тематској јединици. Иза квалификатора *фиг.* дата је дефиниција која представља допуну главној дефиницији за значење у оквиру којег се наводи. Фигуративно значење „похотљив човек“ праћено је квалификатором *пеј*.

Код именица женског рода фигуративно значење је у Речнику САНУ одвојено од реалног и бележи посебан опис, тако да се наводи под посебном тачком. Нпр. одредница *ајгируша*, поред основног значења „млада кобила, омица“, има и фигуративно значење „похотљива жена“, мада уз њу није наведен квалификатор *пеј*.

У турском језику забележена је слична фигуративна употреба лексема *аугир* у значењу „неотесан момак, грубијан“.

1.2. Називи за коња (кобилу, ждребе) одређених особина

а) Називи за коње одређених физичких особина

абраш, аждра, бица, блесак, бушат, врљикаш, врло, глобосија, грлица, грудан, губаљ, доброносац, дрета, дркела, дрскела, дртина, дундул, ждралуша, зубан, ихтијар, калпезан, канџијаш, караштак, караешкин, клепузина, клештав, клипавштина, кљувара, кљусавац, кокалица, коњиште, косоног, коштунац, крепалица, крушељан, крхат, курада, кураде, куса, кусаљ, кусорепа, кушља, ластавица, лепогрив, макуп, маленка, малин, мрцина, мрцинаст, мрча, недушљив, недушљивица, неујаловљен, плећаш, попуштеник, прусац, рага, рњкач, шишак, шишакиња, штурник

Семантичко поље које обухвата називе за коња на основу физичких особина броји педесет девет различитих лексема, од којих је осам њих турског порекла.

Више различитих лексема исте семантичке мотивације користе се за именовање старог, изнемоглог коња: *глобосија, губаљ, дркела, дрскела, дртина, дундул* (тур. *düldül*, лош коњ, рага)⁶, *ихтијар* (тур. *ihdiyar*), *клепузина, кљувара, кљусавац, кокалица, коњиште, крепалица, курада, кураде* (тур. *kurada*, стар), *макуп* (тур. *mankup*), *мрцина, мрча, рага, штурник*.

Лексема *коштунац* именује мршаваг, али здравог, издржљивог коња, док лексема *врљикаш* и *клипавштина* означавају искључиво мршаваг коња.

⁶Одредница *дундул* у Речнику САНУ није обележена као турцизам.

За именовање дебелог коња користи се лексема *крушељан*.

Лексемом *аждра* именује се крупан коњ, а лексемама *биџа* (према тур. *riç*, *копиле*⁷), *бушат* и *малин* коњ малог раста.

Коњ снажних груди означава се лексемом *грудан*, а коњ снажних леђа лексемом *плећаш*.

Назив за спорог коња јесте *калпезан* (тур. *kalpazan*)⁸, док се за лењог коња користи назив *канџијаш*.

Лексемама *блесак*, *ластаница* и *прусац* именују се брзи коњи, а лексемом *доброносац* коњ доброга хода.

Лексемом *караешкин* (тур. *kağaeşkin*) именује се коњ равномерног хода.

Врљо је именица којом се означава коњ разроких очију.

Сакат коњ означен је лексемом *караштак*⁹.

Кушља је назив за коња коврџаве длаке, а *лепогрив* назив за коња лепе гриве.

Лексемама *куса* и *кусаљ* именује се коњ кусог репа.

Сипљив коњ се именује лексемом *недушљив*.

Забележено је неколико назива за кобиле одређених, већ споменутих особина.

Изнемогла, стара кобила именује се лексемом *дрскела*, сипљива кобила лексемом *недушљивица*, за кобилу кусог репа користи се назив *кусорепа*.

Кушља је кобила коврџаве длаке, а *ждралуша* кобила лепих, крупних очију.

За ждребад мушког, односно женског пола, забележили смо само два назива: *шишак*, који именује одрасло мушко ждребе ошишане гриве, и *шишакиња*, који представља назив за одраслу ждребицу ошишане гриве.

б) Називи за коње одређених психичких особина

азгин, *бедуа*, *бедув*, *буркош*, *вилењак*, *вил коњ*, *жеравко*, *прша*

Издвојени називи именују коње различите нарави. Међу њима, *азгин*, *бедуа* и *бедув* су турског порекла. Наведеним лексемама

⁷Код одреднице *биџа* наведен је погрешан облик етимона *riç*.

⁸у Речнику САНУ није наведено турско порекло речи.

⁹Премда је праву етимологију одреднице *караштак* тешко установити, јасно је да је наведена турска етимологија *kireit* нетачна.

диференцира се ознака доминантних особина нарави, односно темперамента коња.

Тако, лексема *азгин* (тур. azgin) служи за именовање бесног коња, као и лексеме *вилењак* и *вил коњ*. Лексема *бедув* (*бедуа*) именује злоћудног коња, док *буркош* означава немирног коња. За ватреног коња користи се назив *жеравко*.

1.3. Називи за коња за одређену намену

бињак, бињеџија, дешњак, дешњакиња, ергелача, јахалица, јахаћица, јахач, јашац, јашилица, једек, јездач, језденик, куртало, левак, левакиња, ледингеш, логов, мензил, мећара, митњак, обдуљаш, парадни, пеливан, претпрега, привор, рудњак, самарица, седлаш, седленик, сејсана, спрежњик, товарни, товарник, тркач, тркачица, ухватак

Наведене лексеме су деривати и изведене су углавном од домаћих речи. Међу њима је забележено и неколико лексема турског порекла (*бињак, бињеџија, ергелача, једек, мензил, мећара, обдуљаш, пеливан, сејсана*).

Забележено је неколико назива за именовање јахаћих коња: *бињак, бињеџија, јахач, јахалица, јашац, јездач, језденик, пеливан* (тур. pehlivan), *седлаш, седланик*.

Називи *јахаћица* и *јашилица* именују јахаћу кобилу.

Тркаћи коњи се именују лексемама *вихронога* и *обдуљаш, тркач*.

Тркаћа кобила се означав лексемом *тркачица*.

Ергелача је кобила која предводи ергелу.

Мензил (тур. menzil) је татарски коњ којим се преносила пошта.

Куртало служи за вучу лађе уз обалу.

Митњак је коњ који захтева посебну негу.

Товарни коњи се именују лексемама: *мећара* (тур. mekkaře), *сејсана, товарник*, међу којима се издваја назив самарина, у значењу: *самарица*, коњ који на самару преноси терет.

У вези са коњима који служе за упрезање бележимо неколико назива у зависности од њихове улоге и места при презању: уз руду *рудњак*, са леве стране *левак*, односно *левакиња*, са десне *дешњак, дешњакиња*.

На челу запреге је *ледингеш*, са стране *логов*, односно *привор*, *ждребац* који се преже је *ухватак*, *спрежник* је упрегнут до другога, *претпрега* мења уморне коње, *једек* (тур. *yedek*) је замена, али и парадни коњ.

1.4. Називи за коња одређене боје

агазија, алат, алатуша, барна, бејаз, белаћ, белац, белица, белка, белкан, белко, белов, белош, белуша, белча, белко, бјелас, бјелин, брезан, вран, вранац, вранетин, вранило, вранин, вранотин, врануша, враћац, враћица, вуган, вугац, гавран, галеша, гара, гњедац, гњедо, голуб, голубан, дорат, доратуша, доруша, ђогат, ђогатуша, ђогуша, еблекаш, ждралка, жутака, жутац, жуткић, жутко, жућко, зека, зекало, зекаљ, зекан, зекуша, зела, зеле, зеленац, зеленка, зеленко, зело, зеља, зељац, зељко, зечак, зечко, јагаз, јагрз, крхат (крат), кула, кулава, кулаш, кулаша, кулча, курбеш, мишкулаш, модро, мрка, мркава, мркаљ, мркан, мркашица, мркица, мрко, мрков, мркодин, мркоња, мркота, мркуша, мркша, мрчаљ, мрчан, мрче и мрчо, путаљ, путко, рићан, сиваљ, сивац, сивуља, сурац, ћилаш, халат, чилаш, чилаша, шарац

Овом групом лексема обухваћени су називи за коње према боји длаке. Велики број забележених лексема је у складу са важношћу која се придавала и која се и данас придаје боји коњске длаке.

Издвојићемо оне лексеме које се користе не само за именовање коња, већ и за именовање других животиња, а настале су од речи истог корена (углавном мотивисаних неком од универзалних боја) и различитих суфикса, нпр.:

БЕО: белаћ, белац, белкан, белко, белов, белош, белац ...

ЖУТ: жутац, жутака, жуткић, жутко, жућко.

Лексеме које се у српском језику користе искључиво за именовање коња према боји су: *агаз, дорат, ђогат, јагаз, јагрз, крхат (крат), кулаш, (х)алат, чилаш (ћилаш)*. Све побројане лексеме воде порекло из турског језика.

Боја која се најчешће јавља код коња је доратаста, те је и *дорат* један од најчешћих назива за коње.

Дорат (тур. *doru at*) је назив за коња црвенориђе боје која варира од светлије до тамније. Други назив за именовање ове боје коња није забележен.

Доратуша и *доруша* су називи за кобилу црвенориђе боје.

Деривати:

дора, доро, Доран, доран, дораст, Дорат, доратаст, доратина, доратић, доратко, доратов, доратуша, дораче, дорачи, дорани, дорија, доријан, доријаст, дорин, Дорина, доринац, дорка, дорко, доро, Дорота, дорота, доруша, дорушин, дорча, Дорчић.

Мрков (са варијантама *мрка, мркаљ, мркан, мрко, мркодин, мркоња, мркота, мркша, мрчаљ*) назив је за дората врло тамне, загасите боје. У већини случајева, код побројаних одредница у Речнику САНУ дата је дефиниција „коњ мрке боје“, без прецизирања на коју се нијансу односи мрка боја. Међутим, код појединих одредница, као нпр. код одреднице *мркота*, дефиниција упућује на црну боју – „коњ црне, мрке длаке“. Овакво неуједначено дефинисање може довести до забуне, зато што би коњ мрке длаке у том случају био синоним за коња црне длаке. Покрајинска реч *гњедо* у Речнику САНУ прецизно је дефинисана као „коњ мрке боје, дорат“. Лексема *барна* такође именује коња мрке боје.

Мрка, мркава, мркаљуша, мркашица, мркица, мрковица, мркуша су лексеме које служе за именовање кобила ове боје.

Вранац (вранетин, вранило, вранин, вранотин, врањац) јесте назив за коња потпуно црне боје длаке. Поред наведених, за именовање коња црне длаке забележени су поред наведених и следећи називи: *гавран, галеша, гара, каравранац и курбеш.*

Врануша и врањица су називи за кобиле црне длаке.

Код назива коња црне длаке требало би прикључити и следеће три лексеме турског порекла: *агазија, јагаз и јагрз*. Међутим, неопходно је осврнути се на дефиниције ових назива у Речнику САНУ. Све три лексеме су настале адаптацијом турског назива за црног коња *yağız*, чија је основна семантичка реализација „коњ црне длаке“. Код све три одреднице у Речнику наведена је тачна етимологија позајмљенице, али су неусаглашене дефиниције: *агазија* „коњ мрке боје, мрков, вранац“; *јагаз* „коњ црне или кестењасте длаке“; *јагрз* „коњ мркоцрвенкасте боје“.

Као што је већ напоменуто код назива за коње мрке боје, не прецизно се при дефинисању схватао појам *мрк*, што је у неким случајевима довело до изједначавања мрке и црне боје длаке. Дакле, све три одреднице требало би дефинисати „као коњ црне боје длаке“.

Модро је назив за коња црномодрикасте боје длаке.

Алат је назив за коња риђасте, црвенкасте боје, док је *алатуша* назив за кобилу чија је длака ове боје. Коњ ове нијансе именује се и лексемом *рићан*.

Деривати:

алатаст, алатић, Алатић, алатов, алатуша, алачић.

Коње сиве боје длаке именују и следеће лексеме:

вуган, вугац, голуб, голубан, ждрал, ждралац, ждралин, зека, зекаљ, зекан, зеле, зеленац, зеленко, зело, зеља, зељац, зељко, зељак, зечко, крхат (крат), сивац, сурац

Забележени су и називи за кобиле сиве боје: *ждралка, зекуша, зела, зеља, сивуља.*

Лексема *крхат (крат)* је турског порекла (тур. *kırat*) и именује коња сиве боје. Интересантан је податак да у турском језику *kırat* именује коња беле боје, а не сиве.

Проблем на који је указала М. Ивић (1995: 87–101) јавља се при покушајима дефинисања боје зеленог коња, односно зеленка, номенклатуре која се још јавља и у бугарском језику. Приликом покушаја утврђивања порекла овог феномена (јасно је да зелени коњ не постоји), а коментаришући друге ауторе у своме раду, Милка Ивић се осврнула на запажање М. Рачеве (исп. Ивић 1995: 91), која турски језик наводи као потенцијалног инспиратора у образовању лексичко-семантичког облика „зелен коњ“. Као потврда овога, наведено је значење придева *gök*, који значи „небесноплав“ у савременом турском језику, као и „светао уопште“, наводећи да се овим, другим значењем, одређују људи светлог типа. Међутим, придев *gök* се не примењује на људе светлог типа, нити турски речници¹⁰ дају потврду ове констатације. Људи светле косе и светле пути означавају се лексемом *sarışın*.

Што се тиче других семантичких реализација придева *gök*, интересантан је податак да турски речник *Tarama Sözlüğü* (у даљем тексту ТС) као друго значење овог придева наводи зелену боју уз потврде из старијих књижевних дела. Прегледом ових примера утврђено је да су у питању нијансе светлозелене, које указују на младост и незрелост, као и жућкасте нијансе. Из овог разлога не би требало у потпуности одбацити могућност да је баш турски језик донео, тј. пренео овај модел. Српски језик, међутим, *hogata* ионако не дефинише као зеленог коња, већ као белог коња, белца. Зелени коњ

¹⁰ТДК 2005; Туглаци 1971, 1972; ДС 1963–1977.

представља коња сиве боје длаке, али назив *зеленко* са свим варијантама детерминише коње који не морају бити искључиво сивог колорита. Лексичке ознаке боја су непоуздане, и то управо у највећем броју код ове номенклатуре, чиме се могу објаснити проблеми који настају при дефинисању.

Сива боја длаке код коња, иначе врло честа и на цени јер су расни и скупи коњи управо те боје, појављује се у много варијаната. Основно обележје је то да је кожа пигментирана, а длака мешана, углавном црна и бела, мада може садржати и примесе других боја, као што је жута. Упоредо са старењем губи се тамна боја длаке тако да коњи постају белци, односно *ђогати* (Бринзеј 1980: 43). Назив *ђогат*, који је доста заступљен у народној књижевности и у народним говорима, односи се на коње беле длаке, односно на белце, али и на сивце. Синтагма *gök at* не постоји у турском језику, али реализација придева *gök* може имати значење зелене боје.¹¹

Поред назива *ђогат*, у српском језику се за именовање коња беле боје користе и лексеме: *белац*, *белаћ*, *белкан*, *белко*, *белов*, *белош*, *бељац*, *бељко*, *бјелас*, *бјелин* и турцизам *бејаз* (тур. beyaz).

За кобиле беле боје забележенису називи: *ђогатуша*, *ђогуша*, *белица*, *белка*, *белуша*, *белча*.

Чилаш је, како наводи Речник МС, назив за коња сиве боје са пегама по телу. Међутим, сматрамо да је неопходно прокоментарисати назив *чилаш*. Скок наводи да овај назив води порекло из 17. века. Што се тиче етимологије ове речи, Скок је мишљења да је у њеној основи турцизам *çil* 1) птица francolin, јаребица 2) њена боја: couleur grise, јаребица. Поред српског језика овај балкански турцизам бележе још и бугарски, цинцарски, руски и украјински језик. Могући модел по којем је формирана реч, према Скоку, може бити *дорат* (тур. doru at), са назнаком да облик *чилат* није потврђен као облик.

Узимајући као полазиште Скокову анализу, консултовали смо и турске речнике. Турски речник ТС поседује инвентар речи, забележених у периоду од 13. века до половине 20. века, које су ексцерпирани из 227 књижевних дела. Карактеристично је за те речи да се оне више не користе или су им значења промењена. У овом речнику забележена је сложеница *çil at* (çil aугir): „коњ са белим и црвенкастим длакама, разнобојан, пегав коњ“. Као њен синоним наведен је назив персијског порекла *ebreş*, који представља етимон називу *абраш* „коњ

¹¹Исп. ТС, 1963.

са белим пегама на губици или под репом“. Ова ознака боје за коње изгубила се из употребе у савременом турском језику. У савременим турским речницима дате су две хомонимне лексеме у облику *çil*: *çil* са примарним значењем зоол. шумска јаребица (*Tetrastes bonasia*), *çil* са значењима 1. пега (на лицу), мрља (на огледалу), шара (на перју птица), тачка (на корену). Дакле, Скок је навео добар облик етимона, али погрешно значење. Мотив за нијансирање ове боје коња као својства није била боја длаке јаребице, односно сива боја, већ пеге које коњ има по телу. Чилаш је назив за коња беле длаке, што потврђује и научна литература из области сточарства (исп. М. Бринзеј 1980:42). Облик *чилаш* је вероватно настао заменом завршетка *-at* нашим изражајним суфиксом *-аш*.

Кулаш (према тур. *küllü at*, коњ пепељасте боје) јесте назив за коња мишије, жућкастосиве нијансе. У Речнику САНУ, Скоковом речнику и код Шкаљића, код одреднице *кулаш*, тур. *kula at*, риђ, смеђ коњ, наведена је погрешна етимологија.

Поред кулаша забележене су и лексеме: *жутац*, *жутака*, *жуткић*, *жутко*, *жућко*, *кулча*, *мишкулаш*.

Називи за кобилу кулашасте боје длаке су: *кула*, *кулава*, *кулаша*.

Деривати: *кула*, *куло*, *кулашаст*, *Кулашевић*, *кулашина*, *Кулашинац*, *Кулашиновић*, *кулашић*, *куле*, *кулин*, *куло*, *Кулчанин*.

Шарац и *еблекаш* (тур. *ablak*) су називи за коња пигментиране длаке (риђе, кестењасте).

Путаљ и *путко* су називи за коња који има бели белег над копитом у облику пута.

Брезан је назив за коња брезасте боје длаке.

1.5. Боје коња

агаз, *агазли*, *алабашкаст*, *алатаст*, *барнаст*, *брњаст*, *доратаст*, *ђогатаст*, *зекаст*, *јагрзаст*, *калушаст*, *калчинаст*, *кешаст*, *крхат* (*крат*), *кулашаст*, *лисаст*, *мркаст*, *мургаст*, *мусаст*, *путаст*, *чарапаст*, *чилатаст*

Проблем дефинисања боја у лингвистици није занемариво питање. Богата номенклатура боја требало би да омогући прецизно именовање и препознавање боја у пракси. Међутим, неретко долази до мешања нијанси коњских боја или неспособности именовања неких нијанси.

М. Пижурица (1977: 31) дели називе за боје у две групе: а) боје универзалне употребне вредности (нпр. *бео*, *жут*, *зелен*, *мрк*) и б) боје рестриктивне употребљивости (нпр. *алатаст*, *доратаст*, *зекаст*).

У овом поглављу издвојене су боје које се углавном односе само на семантичку категорију боја код коња, односно оне дефинишу боју длаке или боју делова тела којим су мотивисани називи.

Већина придева настала је деривацијом од именица које означавају коње одређених боја: *алат-алатаст*; *барна-барнаст*; *дорат-доратаст*; *ђогат-ђогатаст*; *зека-зекаст*; *јагрз-јагрзаст*; *кулаш-кулашаст*; *муса-мусааст*; *чилаш-чилатаст*.¹²

Агаз, *агазли*, *крат* и *крхат* су придеви који су задржали свој основни облик какав имају у турском језику.

Ретки су коњи који немају неки црни или бели знак по телу (глави, челу, носу, ногама). Знакови су важни због лакше идентификације коња.

Алабашакаст (тур. *ala*, шарен + *baş*, глава) је онај коњ који има шарену главу.

Лисаст је онај коњ који има белегу на челу, *брњаст* је онај који има бели знак, брњу на њушци или на глави.

Путаст је онај коњ који има беле длаке на путишту, а *чарапаст*, односно *калчинаст* онај који има беле длаке по цеваници.

Калушаста је кобила који има црне уши и црне пеге по њушци.

Крунаст је онај коњ чија је круна беле боје.

1.6. Презиме, надимак

Абраш, *Алабаш*, *Алатић*, *Дерикобила*, *Доран*, *Дорат*, *Дорина*, *Дорота*, *Дорчић*, *Ђогат*, *Ђогатовић*, *Ђогина*, *Ђогић*, *Ђого*, *Ђдрепчевић*, *Јорга*, *Казаз*, *Калтагџија*, *Кобиларев*, *Кобиларић*, *Кобиларов*, *Кобиловић*, *Кобилчев*, *Кобилчевић*, *Коњ*, *Коњало*, *Коњарац*, *Коњаревић*, *Коњарек*, *Коњаров*, *Коњаровац*, *Коњаровић*, *Коњев*, *Коњевод*, *Коњечић*, *Коњик*, *Коњиковић*, *Коњикушић*, *Коњић*, *Коњиц*, *Коњиџија*, *Коњиџоја*, *Коњичак*, *Коњичанин*, *Коњовић*, *Коњо-*

¹²Интересантан је придевски наставак *-атаст* који указује на то да је некада био у употреби облик *чилат*, а не *чилаш*, који је вероватно касније замењен суфиксом *-аш*, по угледу на назив *кулаш*.

*дер, Коњокрад, Коњски, Коњушанин, Коњушић, Пајванчић, Пеливан, Пеливански, Париповић, Пастух, Патуовић, Самарџија, Самарџијевић, Самарџић, Сарачевић, Сараџић, Седлар, Седларевић, Седларов, Сеизов, Сеизовић, Тимар, Тимарац, Уларџић, Хамовић, Чампар, Џамбасевић, Џамбазовић, Шарац, Шарчев, Шарчевић*¹³

Овом темом обухваћена су презимена мотивисана терминима из области коњарства. Као мотиви за творбу послужиле су лексеме које именују нпр. боје коња, као *Дорат, Ђогат, Кулашевић*; затим, занимања у вези са коњима – *Самарџија, Сарачевић, Седлар*; делове коњске опреме – *Уларџић, Хамовић, Чампар*; коња, кобилу, ждребе: *Кобиларић, Коњовић, Ждрепчевић, Париповић, Пастух*. Од појединих надимака настала су и презимена, као што је, на пример *Абраш*.

1.7. Особине коња

ајгировит, ајгировитост, ајгирски, ањгировит, арум, аруман, арумаст, арумли, арумост, бедуаст, брњаст, ватрен, витез, ђурдумаст, клештав, колансуз, косоног, лепогрив, љут, мамутан, наџорнут

Тема под насловом „особине коња“ броји више придева и именица које означавају особине коња.

Ајгировит, ајгировитост, ајгирски, ањгировит, арум, аруман, арумли, арумост, бедуаст јесу лексеме турског порекла.

У поређењу са именицама, придеви су ређе преузимани из турског језика. Поготово су ретки они придеви који су сачували свој основни, примарни облик у српском, као што је то случај са придевом *арум*. *Арум* (тур. *arın*) је придев турског порекла „(за коња) *јогунаст, ђудљив, који неће да крене*“. У турском језику придев је непроменљива врста речи¹⁴, те се процес примарне адаптације завршава након трансфонемизације, тако да ове придевске позајмљенице и у српском језику остају индеклинабилни. Поред основног облика, забележени су и облици *арумли*, који је настао додавањем турског суфикса *-ли*

¹³Презимена од слова п до слова ш преузета су из *Телефонског именика Републике Србије* (ТИМ).

¹⁴Компарација придева постоји у турском језику, али се ова категорија не гради као у српском, већ се остварује помоћним језичким средствима, односно остварује се аналитички: за компаратив се додаје реч *dağa* – „још“ испред придева, а за суперлатив *en* – „нај“.

на придев *арум*, али и облици *аруман*, *арумаст*, као придеви који су добили облике у процесу секундарне адаптације, и то додавањем српских суфикса *-ан* и *-аст*. По истом моделу формирана је и именица *арумост* „ћудљивост, јогунство“.

Придеви *ајгировит*, *ајгирски*, *ањгировит* и именица *ајгировитост* су деривати именице *ајгир*.

Бедуаст (тур. *bedbah*) је придев са значењем „злоћуд, дурновит“, изведен од именице *бедуа* у значењу „злоћудан коњ“. Код одреднице *бедуаст* (тур. *bedhah*) Речник САНУ наводи нетачну етимологију.

2. Стадо, крдо коња

алаша (алакша), ергела (еђела, ерђело), лаћимија

Набројани термини су позајмљенице из турског (*алаша* и *ергела*) и романског порекла (*лаћимија*).

Лексему *алаша* (тур. *alaşa*) не бележе савремени турски речници. Иначе, она је некада у турском означавала младог, необузданог, јогунастог коња. Ова именица преузета је из турског језика у њеном сингуларном облику, али се она у српском језику користи да значи и једину и множину. *Алаша* представља нефреквентан турцизам и може се сматрати саставним делом покрајинске и архаичне лексике. Иако је ова лексема једна од оних које су позајмљене услед непостојања одговарајуће ознаке, временом је истиснута из употребе, а да у међувремену није замењена домаћом лексемом, односно одговарајућим синонимом.

Ергела у својој другој семантичкој реализацији носи значење крда коња¹⁵.

3. Делови коњског тела

бобица, брњица, букагилук, грива, деведешлија, каљак, камашири, китка, кичица, кључ, копито, коража, крчина, перчин, сапи, чифта, шкаљак

Тематској групи „делови коњског тела“ припада девет термина, од којих су два турског порекла: *букагилук*, *камашири*.

¹⁵Исп. деривате лексеме *ергела* у поглављу 9, стр. 248.

Називи за кратку кичичну кост је: *букагилук* (тур. *bukağlık*). Уз лексему *букагилук* у Речнику САНУ дат је квалификатор *вет*. Ова лексема мотивисана је *букагијама* и означава место на телу коња на које се букагије стављају. И у српском и у турском језику ова лексема припада слоју дијалекатске лексике, тако да би уз њу требало да стоји квалификатор *покр*.

Као синоним за лексему *букагилук* у речнику САНУ је наведена лексема *путиште*. *Путиште* је у Речнику МС дефинисано као „први чланак прста у папкара“. Мишљења смо да би дефиниција лексеме *букагилук* требало да гласи: „ножни чланак, зглавак у папкара који спаја цеваницу и крунску кост“, а да *путиште* никако не би требало наводити као синоним.

Термини *букагилук* и *камашири* јесу турцизми који припадају дијалекатској лексици и нису у широј употреби, па су због тога познате малом броју говорника.

Брњица (*брњушка*) је горња усница у коња.

Деведешлија је назив за предњи зуб.

Бобица је испупчење на зубима код коња, по којем му се одређују године.

Каљак је назив за зуб очњак, док *шкаљак* означава зуб кутњак.

Грива означава дугачке длаке на врату коња.

Китка означава коњску гриву на челу.

Перчин (тур. *perçin*) је назив за део гриве који коњу пада низ чело између ушију.

Кичица је прамен дуге длаке више копита на стражњем делу ноге код коња.

Горњи зглавак на задњим ногама означава се лексемом *кључ*.

Чифта (тур. *çifte*) је стражња нога код коња.

Дериват: *чифтати се*.

Сапи означавају део тела између кукова и корена репа код коња. Народни назив за овај део тела је *крчина*.

Коража је назив за полни орган код коња.

Копито (*копита*) је назив за јако развијен нераздвојени прст, папак у коња и осталих копитара.

Деривати: *копитанце, копитање, копитаст, копитати се, копитић, копитица, копитни, копитница, копитнути се*.

4. Болести коња

бага, бала, балабањ, балавост, ботунар, ваљавица, вртоглав, гњилогриз, гунтураћ, гунтурач, домуз, жуљ, жуч, зец, каракош, каракус, каракуш, клапалица, кљака, колтун, комар, копитница, косоногост, лијаћи, мангафа, месечљивост, рмија, сакага, сакагија

У оквиру ове теме забележене су лексеме којима се означавају болести коња.

Побројане лексеме већим делом представљају народне називе и то су углавном покрајинске речи.

Лексемом *вртоглав* именује се обољење мозга, док лексема *месечљивост* именује очно обољење.

Обољење зглобова у облику квргавих задебљања означава се полисемантичним турцизмом *бага* (тур. *bağa*, леђни штит код корњаче).¹⁶

Деривати: *багавац, баглав, баглав, баглав, баглав, бажљив.*

Болест која се појављује на ногама као изралина назива се *зец*.

Коштана изралина на скочном зглобу или на колену и запаљење које ту изралину изазива назива се *каракуш* (*каракош, каракус*) (тур. *kağakuş*).

Заразна болест коња праћена отицањем подвиличних жлезда и гнојењем из ноздрва коју прати кашљање назива се *сакага* и *сакагија* (тур. *sakağı*). Забележено је неколико синонима: *бала, ботунар, гунтураћ, мангафа* (тур. *mankafa*)¹⁷, *рмија* и *слинавка*.

Болесне изралине које нарасту коњу око зуба називају се *лијаћи*.

Гњилогриз именује гнојно обољење код коња.

Лексема *домуз* (тур. *domuz*) именује заразну болест која је праћена отоком на трбуху.

За болести коњских копита забележене су две лексеме: *жуљ* и *копитница*.

¹⁶О термину *бага* в. С. Петровић (1998: 175-185).

¹⁷Код турцизма *мангафа* изостављено је навођење његове етимологије.

Болест која се испољава одузетошћу, обично ждребади, именује се лексемом *кљака*.

Деривати: *кљакав*.

Озледа, рана настала ударањем ноге о ногу при ходу назива се *косоногост*.

Ваљавица, клапалица и комар су коњске болести за које нису дата објашњења које су врсте.

Колтун је назив за обољење од којег се дуља длака код коња и слепљује у праменове.

5. Пасмине коња

арабер (арап, арапин, арапко, араплија), кулан, липицан (липицанац, липицанер), нездов, нонијус, першерон, полукасач, помурац, пони

Ова група појмова бележи изванредан број назива за пасмине коња¹⁸.

Када се говори о узгоју коња честа је подела коња на *пунокрвњаке* и *полукрвњаке*¹⁹. Германизам *арабер* је заједнички назив за арапске коње узгајане у чистој пасмини, који се због начина њиховог узгоја називају и пунокрвњаци. У нашим крајевима, арапски коњи су се гајили од краја средњег века и, како наводи М. Бринзеј (1980:62) они су се „сматрали најбољим војничким и јахаћим коњима“. Те коње је користила турска војска и уз њихову помоћ освојила готово пола Европе. Због високог степене издржљивости и способности савладавања огромних раздаљина ови коњи су били веома тражени и били су на цени. Међутим, услед развоја начина и услова саобраћаја потреба за њима се временом смањивала, тако да од краја 19. века број ових коња у свету константно опада.

¹⁸Број термина који се односе на пасмине коња далеко је већи, међутим, наше навођење се своди само на оне термине које нам је понудила грађа речника којима смо се служили.

¹⁹Пунокрвњаци су пасмине које се узгајају у чистој пасмини и служе како за стварање нових пасмина коња, тако и за поправљање важних особина. Полукрвњаци су пасмине које настају укрштањем пунокрвњака, обично пастува, с кобилама различитог порекла.

За арапску пасмину постоје и следећи називи: *арап, арапин, арапко, араплија*.

Нездов је покрајинска реч која је, у ствари, синоним за термин *арабер*.

Липицан (липицанац, липицанер) је пасмина коња која је добила име по месту Липици у Словенији, где је основана ергела за узгој полукрвњака за потребе бечког двора (Бринзеј 1980:63).

Уз овај термин бележимо и придеве *липицанерски* и *липицански*.

Нонијус је пасмина полукрвњака англонорманског порекла.

Подела пасмина коња у пасминске групе врши се и на основу значајних особина. Тако постоје *топлокрвњаци* и *хладнокрвњаци*. Топлокрвњаци су витки и лакши, имају дуже ноге и тањи врат, углавном имају округле и равније сапи, ноге су им без кичичних длака, док су хладнокрвњаци знатно тежи, имају кратке и дебеле вратове, здепастији су и спорији, а ноге су им прекривене кичичним длакама.

Першерон је позната француска пасмина коња хладнокрвњака.

Помурац је домаћа позната пасмина коња хладнокрвњака.

Пони (енгл. pony) представља пасмину веома ниских коња.

Касач је топлокрвњак којег карактеришу брз кас и велика издржљивост. Данас се они користе за спортска такмичења, док је у прошлости ова врста коња имала значајну улогу у савладавању великих удаљености, као и за превоз путника и поште.

Полукасач је коњ који није потпун касач, који служи и у друге сврхе.

Кулан (*Equus hemionus*) је полумагарац који живи у Монголији и представља једну од подврста коња.

6. Имена коња и кобила

Имена коња

букса, везир, верко, видра, витез, витко, вихор, гаво, гвозден, гидран, глибот, глибота, грубан, даћар, дереш, див, дилбер, дилдаш, добретин, дојчило, думан, ђело, ђига, ђика, ђиса, ђулац, ђуркан, жабжак, ждралин, жсеборин, жупан, зако, зверко, зверота, зиро, златко, знанко, зрклан, зрљако, зубан, зубо, зуво, јабетин, јамбо, јамбор, јасикаш, јасиковац, каро, кића, клипа, клипав-

ко, клопешко, кобар, кобац, кобилан, козак, колаш, кострешин, крилаш, крчко, кркша, крљаш, куза, лајко, легар, лекса, лептир, лешко, љетко, љибо, љубац, маглан, мадар, мазгар, маљенко, маровићко, материн, материнко, мацко, маџар, мезгров, медуш, милан, милаш, милко, милутин, миљен, минуш, миомир, миргеш, мирко, мицко, мишкаћ, мликота, модор, молин, мрачај, мрго, мркаљ, мркан, мусан, мусјо

Имена кобила

беца, боруша, весела, видра, вулка, вучица, гибача, грана, грбача, грболећка, грбуша, дерешка, дринка, дугошица, ћиса, заблица, звероша, звина, златуша, зобуна, зора, зорка, зранка, зрна, зрношица, зуба, јабука, јагода, јагриз, јула, камила, килка, климава, клипка, клиса, кока, красна, кратошица, кребечарка, криља, крина, куза, лиза, лила, линда, луца, љумба, маглеша, маза, мајда, мајза, малча, манда, маџка, мача, маџарица, мегра, мида, милка, милча, мица, миџка, мишка, молда, моравка, мрва, мркица, мркуша, муца, мушка

Српски језик поседује прилично богат инвентар имена коња и кобила. Имена се дају коњима и кобилама из више разлога, најпре ради лакше идентификације, затим, дресирања и учења. Мотиви за давање имена су бројни: најпре по боји длаке (нпр. *жутко, кулаш, мрков*)²⁰, а затим и по физичким и другим особинама коња и кобила (према изгледу, нпр. *зубан*, висини, нпр. *малин*, старости, нпр. *куса* или намени, нпр. *колаш*).

Забележена је и појава надевања коњима имена других животиња. У тим случајевима, као мотив за именовање послужила је нека од особина коња или кобиле која подсећа на особину животиње чије се име даје (нпр. *лептир* за коња или *камила, вучица* за кобилу).

У вези са коњима је забележена једна занимљива појава, која се ретко јавља код именовања других животиња, а то је да се имена за коње преузимају из фонда имена људи (нпр. *милутин, миомир*), што јасно говори о томе колико је важна улога коју коњ има у животу човека. Ова појава представља полазиште и за нека изванлингвистичка истраживања.

²⁰Већина лексема које се односе на називе коња према боји и физичким особинама, односе се и на имена коња (в. поглавља: 1.2 и 1.4.).

Међу побројаним именима из фонда се издваја и један број турских имена (нпр. *везир, дереш, дилбер, дилдаш*) која су остала још из времена турске владавине и то тамо где је турски утицај био јак у домену трговине коњима, јер се име купљеном грлу ретко мењало.

У овом фонду нису забележена имена јахаћих грла која се користе за коњске трке. У другој половини 19. века индекс имена јахаћих грла бележи углавном имена турског порекла, нпр. за коње: *Аладин* (Alaattin), *Калпак* (Kalpak), *Кисмет* (Kismet), *Султан* (Sultan), а за кобиле: *Ајша* (Ayşe), *Емина* (Emine), *Кадифа* (Kadifa), *Вишња* (Vişne).²¹ Почетком 20. века, турска имена бивају полако потиснута од енглеских назива за коње: *Mr Penny, Tobacco, Easytoremember, Touch of colour, Blacky*, а такође за кобиле: *Hillary, Carolina, Marrie Victory* итд.

Карактеристични суфикси за творбу имена коња и кобила су:

- за коње:
- *ан* мркан
- *аљ* мркаљ
- *ац* љубац
- *аш* крљаш
- *ин* јабетин
- *ов* мезгров
- *ко* мирко

за кобиле:

- *а* зуба
- *ча* гибача, грбача
- *уша* мркуша
- *ица* мркица
- *инка* дринка
- *ка* мицка

Бурак, Ждрал, Јабучило, Шарац

Сва имена коња у Речнику САНУ пишу се малим словом, односно, окарактерисана су као апелативи који представљају заједничко име, које може, али и не мора увек да се поклопи са властитим именом.

Издвојена су четири властита имена коња: ***Бурак, Ждрал, Јабучило, Шарац***, који су познати по својим господарима.

²¹У вези са детаљнијим пописом имена јахаћих грла исп. ПК 1976.

Ретки су они који нису чули за чувеног Шарца Краљевића Марка. *Шарац* се прочуо по својим антропоморфним особинама: рони сузе, пије вино, предосећа смрт свог господара и говори чак и турски језик. Његово пожртвовано и нераскидиво пријатељство са Краљевићем Марком уклапа се у интернационалне мотиве о јуначким коњима чувених јунака (нпр. Св. Ђорђе, Роланд, Дон Кихот итд.).

Јабучило је коњ Војводе Момчила, јунака из 14. века, који је, по предању, ујак Марка Краљевића. За *Јабучила* се верује да потиче од крилатог коња који је живео у језеру.

Ждрал је коњ јунака Милоша Обилића.

Бурак је коњ пророка Мухамеда.

7. Коњски ходови

галоп, јорга, корак, кас, рахван

Ова тематска јединица обухвата називе основних коњских ходова.

Најспорији коњски ход, при којем се покрети дијагонално смењују, означава се лексемом *корак*, која није наведена у Речнику САНУ²².

Лексемом *кас* означава се брзо кретање коња, односно коњски ход код којег коњ гази наизменично на две дијагоналне ноге, док друге две ноге лебде у ваздуху.

Деривати: *касава, касавац, касало, касалов, Касаловић, касати, касац, касач, касачица, докасати, искарсати, покасати, покасивати, покасивати, прокасати.*

Вукокас означава коњски кас сличан вучјем.

Галоп представља најбрже коњско кретање које коњ започиње задњом ногом, потом наставља другом, рецимо, задњом десном ногом коју истовремено прати и лева предња нога и завршава десном предњом ногом. Синонимно значење има лексема *пропањ*.

Деривати: *галопер, галопирање, галопирати, галопни, галопски, загалопирати, догалопирати, одгалопирати, прогалопирати.*

Рахван (тур. rahvan) је врста хода при којем коњ иступа истовремено обема десним ногама, односно левим.

²²Потврду за ово значење бележи М. Бринзеј (1980: 54).

Код одреднице *јорга* (тур. *yorga*) у Речнику САНУ наведена је дефиниција „врста коњског хода, поигравање, касање, при коме коњ у један мах диже обе десне или обе леве ноге“. *Јорга* означава ситан кас, каскање, дакле први део дефиниције је тачан, али даљи опис одговара дефиницији коњског хода галопа.

Деривати: *јоржити*.

Караешкин (тур. *karaeşkin*) је равномеран, уједначен и лак коњски ход.

7.1. Коњске радње

виска, вискање, вискати се, вриснути, вркати, дојездити, закопитати се, зачетверити, зобати, зупкати се, избуцати се, изјахати се, искочити, јарити се, копитати се, косити се, мухавица, њискати, пасти, пасти (се), укопитити се, упропањ, фркати, чифта, чифтати се

Издвојене именице и глаголи именују извесне коњске радње које су, нпр., у вези са кретањем, покретима: *виска, вискање, вискати се, дојездити, закопитати се, зачетверити, зупкати се, изјахати се, копитати се, копитнути се, косити се, мухавица, пречати, пропети се, прускати, укопитити се, упропањ(прил.), чифта*; затим, са оглашавањем: *вриснути, вркати, зањиштати, њиска, њискати, фркати*; размножавањем: *избуцити се, иждребити се, избуцати се, јарити се, пасти (се)*; или, пак, храњењем: *зобати, изобати, пасти*.

8. Коњске стаје

аар, ахар, ждребарник, ждребињак, јар, јара, кобиларник, кобиларница, коњара, коњарник, коњарница, коњушница, лев, презид, хар

Турцизам *ахар* (тур. *aħır*) подлеже нултој трансморфемизацији, тј. задржава свој облик онаквим какав има у турском језику. Пошто се завршава на сугласник, уклапио се међу именице мушког рода. Као фонетске варијанте овог турцизма јављају се *аар, јар, јара, хар*. Термин *ахар* потиснут је из употребе и познат је врло малом броју корисника српског језика.

Овај турцизам у српском језику има и домаћу лексичко-семантичку еквивалентну лексему: *коњушница*. *Ахар* се не употребљава равноправно са својим српским еквивалентом. Синонимна значења имају и лексеме *коњара*, *коњарник*, *коњарница*, које су, уствари, творбени дублети с лексемом *коњушница*.

Термин *ахар* би у речницима требало означити као архаизам. На основу врло фреквентне употребе ове лексеме у народној књижевности закључујемо да је његова употреба била изразито стилски маркирана.

9. Узгајалишта коња

аргела, *арђела*, *ергела*, *ждребаник*, *пастуварница* (*пастухарница*), *пастухарна*

У овом тематском одељку забележени су називи за узгајалишта коња.

Турцизам *ергела* (тур. *hergele*) употребљава се као општи назив за установе које се баве узгајањем свих категорија коња.

Приликом преузимања именице *hergele* из турског језика вокални завршетак *-e* промењен је у *-a*, што је условило да именица добије ознаку за женски род.

Као фонетске варијанте забележили смо одреднице *аргела* и *арђела*.

С обзиром на то да се моћ азијских држава темељила, између осталог, и на јакој коњици, велика пажња је поклањана узгоју коња. Османлије су доласком на Балкан почеле да оснивају ергеле које нису постојале до тада на нашим просторима, чиме се може објаснити и статус овог термина у нашем језику. Дакле, лексичком посуђивању претходило је појмовно позајмљивање, па, самим тим, позајмљена реч добија улогу термина.

За термин *ергела* српски језик не бележи адекватан синоним²³, на основу чега се може закључити да турцизам *ергела* представља незаменљиву реч у нашем лексичком фонду.

Овај термин је постао и део књижевног језика, а познат је на целом језичком подручју српског језика.

²³П. Скок (1972) наводи као синоним термин *пастухарница*.

Деривати: *ергелана, ергелар, Ергелац, ергелача, ергелаш, Ергелаш, Ергелашев, ергелеџија, Ергелија, ергелски, ергелуша, еђела, ерђело.*

Термин *ергела* укључио се као интегрисана позајмљеница у деривациони систем српског језика, а добијене речи су се, мање више, удаљиле од свог етимона. У Речнику САНУ етимологија је наведена код основне одреднице, док је изостављена приликом навођења термина *ергелеџија*, где је требало такође навести порекло, јер је посреди исти принцип позајмљивања као и код *ергеле* (позајмљује се „означено“ и „означитељ“).

Термин *ергела* бележи још две семантичке реализације: *чопор, крдо, мноштво коња и још необучен коњ*. У свим прегледаним савременим речницима турског језика лексема *hergele* се јавља са основним значењем *неприпитомљен коњ*.

Поред *ергеле* за одгајање коња постоји *пастуварница*, у којој се гаје расплодна мушка грла и *ждребаник* за узгој ждребади до треће године.

10. Називи предмета за тимарење, негу и спутавање

а) Називи предмета за тимарење, негу коња

гебре, ђебра, ђебрат, ђебре, кашаџија, чесало, чешаџија

Термином *тимар* (тур. *timar*) означава се чишћење коња, које подразумева одржавање хигијене коже, длаке и копита коња. Лексема *тимар* припада стандардном српском језику и по својој категорији спада у незаменљиве речи, што говори о томе да је у питању појмовно посуђивање.

Деривати: *дотимарити, истимарити, натимарити, отимарити, потимарити, тимарење, тимарити.*

Међу наведеним дериватима највећи је број глагола, тачније, издвојено је шест глагола и једна глаголска именица (*тимарење*). Основни глагол *тимарити* изведен је додавањем инфинитивног наставка *-и(ти)* на основу *тимар*. У даљем процесу адаптације, додавањем разних префикаса на глагол *тимарити*, изведени су глаголи свршеног вида (*дотимарити, истимарити, натимарити, отимари-*

ти, потимарити). Глаголска именица *тимарење* представља пример двоструке деривације:

тимар → *тимарити* → *тимарење*.

Радње које се тичу са тимарења исказују се глаголима изведеним од мотивисаних речи које су у вези са предметима за чишћење: *исењати, искамагијати, истрићи, (иш)чешагијати*.

Предмети који се употребљавају за тимарење су *чешагија* и *ђебра*.

Предмет којим се струже накупљено блато на длаци означава се лексемама турског порекла: *чешагија (кашагија)* (тур. *kaşığı*). Забележен је и синоним домаћег порекла – *чесало*.

Лексемом *ђебра (ђебрат, ђебре)* (тур. *gebre*) означава се крпа која служи за одржавање длаке након што се коњ очисти чешагијом. За овај појам српски језик не бележи синоним. Реч *ђебра* у Врању има исто значење као и *чешагија*. Као етимон у Речнику САНУ наведена је лексема *gebre*, код које је, највероватније, дошло до померања у значењу.

Деривати: *ђебрање, ђебрати*.

б) Називи у вези са поткивањем

кајар, ков, налча, потков, поткова, потковица

Поткивање представља посебан вид неге копита коња. Њиме се копито штити приликом хода по неравним, тврдим путевима. Поткове могу бити различите, у зависности од активности коња. Тако се, нпр., спортски коњи поткивају лаганим потковама, док се радни коњи поткивају тежим потковама.

Деривати:

потков(а): *потковати, потковни, поткивање, поткован, поткованост, потковаст, потковица (потковичар), потковичаст*.

Турцизми *налча* (тур. *nalça*) и *кајар* (тур. *kaçar*)²⁴ представљају део покрајинске лексике. *Налча* је синоним за лексему *потков*, док *кајар* означава поткивање старом потковом и новим ексерима.

Деривати: *налчаџија*.

Деривати: *искајарити, кајарење, кајарити*.

²⁴Код одреднице *кајар* у Речнику САНУ погрешно је наведен етимон *kaçan*.

Потковичар користи *бушму*, алатку којом се буши потковица и *мештер*, алатку којом се пушта крв коњима који болују од зазубице.

в) Називи предмета за спутавање коња

букагије, ђерден, клоце, марвант, путо, сапон, ђустек, шклоце

За називе предмета који служе за спутавање коња карактеристична је лексичка разноликост, која се огледа у томе што су предмети за спутавање направљени од различитих материјала: *букагије (бокагије, букаглије), ђерден, клоце, марвант, путо, сапон, ђустек, шклоце*.

Турцизми *букагије* (тур. *bukađı*)²⁵ и *ђерден* јесу називи за металне справе којима се сапињу коњи. Именица *bukađı* у турском језику се завршава на вокал, а у српском језику проширена је творбеним формантом *-а(-ја)*, типичном за именице женског рода.

Клоце и *шклоце* су дрвене направе за сапињање коња.

Путо, марвант, сапон и *ђустек* означавају везе, споне направљене од ужади којима се сапињу, спутавају предње ноге код коња.

Радње које су у вези са спутавањем коња означавају се глаголима *жилити заножити, зађустечити, испутоножити, сапети, спутати*.

11. Коњска опрема

аба, абајија (абавија, абаја, абајија, абахија), ајам, ам, антрешел (антрешал), аркаш, аша, баба, баја, бапка, башлук, билав, билал, билан, билар, бисаг, бисага, бисаке, бисаџи, бок, брут, вођица, вошпан, гиздин, главар, главара, главина, главић, грудњак, дегелдија, диждум, дижђин, дизген, дизгим, дизгин, дизгум, дизгун, диздим, диздум, дизђен, дисаг, ђем, ђема, ђерђија, ђиздим, ђијотаљка, ђијотка, ђинђир, ђузгум, ебликаш, егбе, еђбе, емселук, жвала, зангија, заон, зврчак, игаџ, јук, јулар, јункаш, кајас, кајаса, калкан, калтак, камашири, камут, кандекло, кис, клашња, кључ, колан, колчак, комот, корбач, крбач, криж,

²⁵Исправан облик етимона је *bukađı*, а не *bukađi* како је наведено у Речнику САНУ.

кросна, кука, кускун, лебрница, лонжа, лук, мамуза, марвант, мартингал, маура, маџарија, морг, наглавач, наглавнина, нагрудњак, нагузник, нагрудник, напршњак, начелак, облук, облучје, оглав, оглава, оглавар, оглавина, оглавић, оглавица, оглавник, оглавница, огрлина, огрљак, огрље, орма, османлија, пајван, палан, палдум, повод, поводац, праће, праћица, припон, прсина, пршњак, пусат, рајтпајч, рахт, решма, решманлија, самар, самарица, седло, серсам, теркија, товарнина, трензла, трешел, узда, узенгија, улар, умкаш, ункаш, хам, хаша, чампара

Овом темом, која броји велики број термина, обухваћена је комплетна коњска опрема, којој припада опрема за упрезање и сви њени делови, затим, седло, самар, прекривачи, као и разни украси који иду уз поједине делове опреме.

Термини који означавају комплетну коњску опрему су: *орма, рахт*, а за свечану коњску опрему *пусат, решма* и *серсам*. За радну коњску опрему употребљава се термин *ам*.

Од наведених шест термина назив *орма* је латинског порекла, термин *ам* је мађарског порекла, док су термини *рахт* (тур. raht), *пусат* (према тур. pusat, оружје), *решма* (тур. reşte, ланчић на оглаву) и *серсам* (према тур. sersem, кутија за поткивачку опрему) турске позајмљенице. Заступљеност лексема турског порекла за именовање коњске опреме указује на то да смо се доласком Турака упознали са бројним појмовима који су се односили како на изглед, тако и на украшавање коња.

Важан део јахаће коњске опреме представља *узда*, која се састоји из неколико делова.

Део узде који се ставља коњу на главу означава се следећим лексемама: *башлук, мартингал, наглавач, наглавнина, оглав, оглава, оглавар, оглаваћ, оглавина, оглавица, оглавник, оглавница*. Од постојећих лексема најчешће се употребљава термин *оглав*.

Осим лексеме *башлук*, која је позајмљеница из турског и лексеме *мартингал*, која је позајмљеница из италијанског, сви остали називи су словенског порекла и настали су на основу анатомске лексике. И назив *башлук* (тур. başlık) формиран је од основне лексеме *глава* (тур. baş).

Гвоздени део оглава који се ставља коњу у уста и који служи за боље управљање означава се термином *жвала*. Лексема *брут* именује спољни део жвале.

Уз жвалу је временом додата и *чампара* (тур. *çalpara*) (синоним *већица*) која се састоји од челичних прстенова и служи како би се између *жвале* и *чампаре* споља могао вршити јачи притисак на вилицу коња.

Врста жвале која представља напредак у развоју овог дела коњске опреме означена је термином *ђем*, за чију је појаву везано коришћење дуплих дизгина, јер његови краци имају отворе за провлачење тих дизгина. Дејство *ђема* је сувише јако, те се често жвала и *ђем* користе упоредо.

Камашери (тур. *kamaşır*) је назив за капке који се стављају коњу и онемогућавају га да гледа у страну.

За каише, ремене од узде, помоћу којих се управља коњем јављају се термини: *дизгин* (тур. *dizgin*) (дижђин, дизген, дигим, дизгум, дизгун, диздим, диздум, дизђен), *кајас* (*кајаса*) (тур. *kayış*)²⁶ са својим дериватима (кајасак, Кајасић, кајасић, кајасица, кајачић) и *воћица* (вођница).

Лексемом *ам* (*хам*) именује се комплетна запрежна коњска опрема. Друга семантичка реализација од лексеме *ајам* носи исто значење.

За главни део ама који долази коњу на груди јављају се следеће лексеме: *грудњак*, *криж*, *нагрудник*, *нагрудњак*, *напршња*, *пршњак*. Израђен је од коже и постављен крзном да се коњ не би озледио.

Лексемом *леђњак*²⁷ означен је кожни каиш који онемогућава ам да се ам током вуче помери. На леђњаку су смештене карике за подржавање дизгина, а за њих је забележен назив *кључ*.

Каиш који иде преко трбуха означен је термином *колан* (тур. *kolan*). Он служи за причвршћивање целе опреме уз тело коња.

За део опреме који је причвршћен за напршњак, а другим крајем везане за *вагир* јављају се лексема *штранга* (*штрањага*).

Део ама који служи за подржавање руда означава се лексемама *ајам*, *главић*, *игац* (*игашки*), *огрлина*, *огрљак*, *огрље*.

Колчак означава кожу на аму која штити бокове коња да се не оједу услед трења (налази се вероватно на штрангама?).

Кандекло је лексема која означава део ама, али у дефиницији није прецизирано који је то тачно његов део.

²⁶Код одреднице *кајаса* у Речнику САНУ наведен је погрешан турски етимон *kayasa*.

²⁷Исп. Бринзеј (1980:165).

Седло је важан део јахаћег прибора направљен од коже или дрвета и служи за удобније и сигурније јахање. Прво седло појавило се у IV веку пре н.е. и временом је мењало свој изглед и намену (Николић 1954: 94).

Облик седла се од 17. века мења по угледу на турска, што потврђују и називи за седла и његове пропратне делове који су забележени у српском језику. *Калкан* (тур. *kalkan*), *калтак* (тур. *kaltak*), *османлија* (тур. *osmanlı*) и *палан* (тур. *palan*) именују различите врсте седла.

Ипак, међу њима, свакако највећу заступљеност има термин *седло*, као и његови деривати (*седлашце*, *седлени*, *седло*, *седлурина*).

За предњи део седла у облику лука јављају се термини *облучје*, *ункаш* (са фонолошким ликовима *јункаш* и *умкаш*) (према тур. *uön*, *правац* + *каш*, *облучје*), *облук*, *лук* и *јабука* (покрајински термин настао на основу критеријума сличности са неким предметом).

За задњи део седла у облику лука постоји термин *аркаш* (тур. *artkaş*)²⁸.

Скут, крило седла означено је називом *етек* (*јетек*) (тур. *etek*). У Речнику САНУ одредница *јетек* упућује се на одредницу *етек* код које је само наведено значење „скут, крило“, без прецизније потврде о томе да би то могло да се односи на крило седла.

Народни термин *ђерђија* (према тур. *gergi*, затезач)²⁹ означава део седла направљен од јаке, обично свињске коже.

За домаће седло забележен је и покрајински термин *кросна*.

Део јахаћег прибора који служи за узјихивање и сјахивање на којем јахач причвршћује ногу означава се терминима *узенгија* (са дијалекатским фонетским варијантама *зангија*, *зенгија*, *зенђија*) (тур. *üzengi*), *стрепен* и *бакрачлија* (са фонетско-морфолошким варијантама *бакрачија*, *бакраџлија*, *бакарлија*).

Стилски обојено значење за узенгију показује израз *казан узенгија*.

Лексемом *бушмак* означена је направа у облику чахуре причвршћена за узенгију која служи као ослонац за копље.

Билав (са дијалекатским фонетским варијантама *билал*, *билан*, *билар*) (тур. *bilan*) и *напршњак* су термини који означавају трокраки

²⁸Код одреднице *аркаш* наведен је погрешан облик етимона: *ardkaş*.

²⁹Код одреднице *ђерђија*, требало би размотрити турцизам *gergi* као могућу етимологију.

каиш који стоји преко груди коња и одржава седло у правилном положају, тј. спречава кретање седла уназад. Састоји се од грудног и два плећна каиша, међусобно спојена металним украсом, преко комада коже који је причвршћен за овај украс.

Двоструко савијен каиш провучен испод репа коња, причвршћен за седло означава се следећим лексемама: *кускун* (тур. kuskun) и *подрепнина*. Функција *кускуна* је супротна од *билава*, јер не дозвољава кретање седла напред.

Палдум (тур. paldım) представља каиш од седла који се провлачи испод коњског репа и задржава седло да не клизи напред, на коњски врат. У Речнику МС није наведена одредница *палдум*. Ову лексему наводи и А. Шкаљић (1979: 508), као и А. Ој (1983: 333).

Колан (тур. kolan) је термин којим се означава појас који се стеже коњу око груди да се причврсте седло или самар.

Деривати: *коланина, коланити, коланкиња, Колановић, колански, колансуз, коланче, коланчић, коланџија.*

Кубура и *кубурлук* су називи за орнаментом украшену торбицу која се носи обешена о ункаш у којој се држе кубуре или неко друго оружје.

Антрешел (*антреш, антрешал, трешел*) је назив којим се именује место на седлу између бисага и терета са обе стране.

Покривач који се ставља коњу испод седла означен је лексемом *тегелтија* (тур. teğelti), односно *дегелдија* и *(х)аша*.

За покриваче који се стављају коњу преко седла јављају се следећи термини: *абајија* (са варијантама *аба, абавија, абаја, абајлија, абахија*) (тур. abayı), *баја, белеме* (тур. beleme, покривач)³⁰.

За покриваче који прекривају одређене делове коњског тела бележимо термине *нагузник*, којим се покрива задњи део тела, и *посапач*, којим се покривају сапи.

За коњске покровце јављају се термини *покровац, крилаш и маура*.

Коњски товар је означен термином *јук* (тур. yük).

Теркија (тур. terki) означава пртљак који се смешта на задњу страну седла, као и каишеве којим се овај пртљак везује.

³⁰Код покрајинске речи *белеме* у Речнику САНУ није наведена етимологија речи.

Зобница, коњозобица и коњозобница су лексеме које означавају торбу из које се храни коњ.

Дрвена направа слична седлу која се ставља коњу на леђа и која служи за ношење терета именује се термином *самар*.

Деривати: *самарати, самарац, самарење, самарина, самарити, самарић, самарица, самарни, самарски, самарчина, самарчић, самарџија, самарџијски, самарџиница*).

Термин *самар* је нафреквентнији. Такође, бележимо и народни термин *товарница*.

Облучје самара означава се терминима *баба* и *бапка*.

Предњи део самара за који се причвршћује товар означава се домаћим лексемама *главар*, односно *главара* и *главина* које су настале на основу анатомске лексике.

За задњи део самара употребљавају се називи *кука* и *крстине*.

Лебрнице означавају једну од две пречаге на самару на којима се седи.

Навлака од вунене тканине испуњена сламом, која се ставља испод самара, а која служи да заштити леђа коњу од дрвених делова самара означава се двама лексемама: *клашња* или *стеља*.

Коцаћ је назив за кукасти део самара за који је причвршћен ремен.

Ужад којом се причвршћује терет на боковима означава се лексемом *праће*, док за уже којим се причвршћује терет на самару бележимо назив *товарнина*.

Узица која држи ногу јахача означава се термином *праћица*.

Даска која спаја главар (предњи део самара) и крстине (задњи крај самара), означава се лексемом *штица*.

Приликом анализе лексема које означавају делове самара установили смо одсуство стране лексике (осим лексеме *баба* (тур. *babā*)), из чега се може закључити да су ови термини старији него термини за седло, односно да су оформљени пре уплива стране лексике у српски језик. Такође се може доћи до закључка да се најпре усвојио општи термин за седло, а да су називи за његове делове настали касније.

Када се коњ води на мање удаљености или када се веже уз јасле, користи се *улар* (*јулар*) (тур. *uular*), који је сличан оглавини. Израђен је најчешће од савитљивих конопљаних ужади. Као саставни

део улара иде повод, поводац, односно *једек* (тур. *yedek*), *једектеш* (тур. *yedektes*).³¹

За посебне врсте тежег запрежног прибора забележени су термини *камут* и *комот*. Камут је израђен од чврстог дрвета и коже, обложен меканим материјалом како не би жуљао коња. Ставља се коњу преко главе на врат и служи за вучу већих терета. *Кис* је лексема којом се означава постава за комот.

Приликом везивања коња у пољу користе се ужад која су означена следећим лексемама: *коњовез*, *пајван*.

11.1. Радње у вези са опремом

амити, *зађемити*, *закускунити*, *заоглавити*, *засама-
рити*, *заседлати*, *зауздавати* (*зауздавање*), *зауздати*, *заула-
ривати* (*зауларивање*), *заустегнути*, *заустезати* (*заусте-
зање*), *захамити*, *захамљивати*, *зачељустити*, *изоглавити*
(*изглављивање*), *изоглављивати*, *изуларити*, *искалтачити*,
истакати, *коланити*, *мамузати*, *мамузнути*, *намакнути*, *на-
оглавити*, *наоглављивати*, *наормати*, *насамаривати* (*наса-
маривање*), *насамарити*, *оглавити*, *одседлавати*, *одседлати*,
одуларити, *орактити*, *осамаривати*, *осамарити*, *оседлавати*
(*оседлавање*), *оседлати*, *оседлисати*, *преседлавати*, *преседлати*,
притегнути, *пусатити*, *разуларити*, *расамарити*, *раседлавати*
(*раседлавање*), *раседлати*, *самарати*, *самарити* (*самарење*),
седлати (*седлање*), *уамити*, *уларити*, *уоглавити*

Група ових глагола настала је од именица којима се дефинишу одређени делови опреме. Многи од њих настали су додавањем и одређених префикаса (*за-*, *из-*, *на-*, *од-*, *о-*, *при-*, *пре-*, *раз-*, *у-*).

Навешћемо именице у вези са коњском опремом, као и глаголе изведене од њих:

ајам: *ајмити*;

ам (хам): *амити*, као и глаголи *захамити*, *захамљивати* и *уамити*;

ђем: *зађемити*;

калтак: *искалтачити*;

колан: *коланити*;

³¹Уз турцизам *једектеш* у Речнику САНУ наведен је погрешан облик етимона: *yedekdas*.

мамуза: *мамузати и мамузнути;*

кускун: *закускунити;*

оглав: *оглавити, као и глаголи заоглавити, изоглавити, изоглављивати, наоглавити, наоглављивати, уоглавити;*

орма: *наормати;*

самар: *самарати, самарити и глаголе засамарити, насамаривати и насамарити, осамаривати, осамарити, расамарити;*

седло: *седлати, као, одседлавати и одседлати, оседлавати и оседлати, оседлисати, преаседлавати, преседлати, раседлавати, раседлати;*

рахт: *орактити;*

узда: *зауздавати, зауздати;*

улар: *уларити, одуларити, зауларивати, изуларити, разуларити.*

Један број наведених глагола употребљава се и у свакодневном говору. То значи да се не употребљавају само у терминологији коњарства да означе неку радњу у вези са коњском опремом, већ да су њихова основна значења метафоризацијом ушла у општу лексику српског језика: *насамаривати, насамарити, разуларити, одуларити, уоглавити.*

Такође смо издвојили и глаголске именице, изведене од појединих глагола, а које именују неку радњу у вези са коњима: *ајмање, зауздавање, зауларивање, заустезање, изоглављивање, насамаривање, оседлавање, раседлавање, самарење, седлање.*

Постоје и глаголи који се убрајају у ову групу термина, а да при томе њихове основе нису мотивисане деловима коњске опреме: *заустегнути, заустезати, зачељустити, намакнути, притегнути.*

12. Занимања у вези са коњима

ергелар, ергелаш, ергелеџија, коњар, коњухар, коњушар, лонџер, матрапаз, мензилџија, мирахор, налбант, налбурџија, наткоњушар, сеиз (сејиз), сеизбаша (сејизбаша), чикош, џамбас

Тема „занимања у вези са коњима“ броји 17 лексема, од којих је 11 турског порекла: *ергелар, ергелаш, ергелеџија, матрапаз, мензилџија, мирахор, налбант, налбурџија, сеиз, сеизбаша, сејиз, сејизбаша.*

Лексеме којима се именују одређена занимања у вези са хранењем, узгојем, трговином и земљорадничким пословима су: *коњар*, *коњушар* (*коњухар*). Ова занимања мотивисана су именицом *коњ* и представљају њене деривате.

Лексема *коњар* у основној, првој семантичкој реализацији именује особу која се брине о коњима. Такође именује и узгајивача, трговца, али и особу која врше жито својим коњем као најамник.

Коњушар (*коњухар*) именује особу која храни коње и која води коње на испашу.

Синонимна значења имају: хунгаризам *чикош* и турцизми *ергелар* (*ергелаш*), *ергелеџија* (тур. hergeleci)³², *мензилџија* (тур. menzilci), *мирахор* (тур. mirahor), *сеиз* (*сеџиз*) (тур. seyis).

Старешина коњушара означава се лексемама *наткоњушар* и *сеизбаша* (*сеџизбаша*).

Налбант (*налбат*, *албар*, *албатин*) (тур. nalbant) или *налбурџија* (према тур. nalbur, трговац ситном гвожђаријом)³³ именује особу која поткива коње.

Особе које се баве трговином коња именују лексеме *коњар*, *матрапаз* (тур. matrabaz), *џамбас* (тур. cambaz).

Лонжер је особа која обучава коње уз помоћ лонже.

13. Занатлија који прави коњску опрему или делове коњске опреме

ајмар, *казаз*, *калтаџија*, *калтак*, *калтакчија*, *коланџија*, *налчаџија*, *самарџија*, *сарач*, *седлар*, *уздар*

У оквиру ове теме забележили смо 11 лексема, од којих је осам њих турског порекла: *ајмар*, *казаз*, *калтаџија*, *калтак*, *калтакчија*, *коланџија*, *налчаџија*, *сарач*.

Међу побројаним терминима једино је термин *ајмар* изведен од турцизма којем је додат српски творбени суфикс (-ар).

Неки од назива за занимања настали су додавањем именичког суфикса – *чија* /-џија (савремени турски језик бележи 8 варијаната (аломорфа) у складу са вокалном хармонијом: -си, -си, -си, -сү/

³²Код одреднице *ергелеџија* изостављен је облик етимона.

³³У Речнику САНУ није наведено порекло речи уз ову одредницу.

-си, -си, -ци, -ци³⁴) творбеној основи која означава имена појединих делова коњске опреме. Именице добијене овим суфиксом, по правилу, су мушког рода: *калтагџија*, *калтакџија*, *коланџија*, *налџаџија*, *самарџија*. Суфикс *-џија* је најзаступљенији од свих турских суфикса у српском језику (исп. Радић 2001: 17–33) и веома је продуктиван, мада га домаћи суфикси са истим значењем (нпр. *-ар* и *-ач*) потискују из употребе.

Термини *казаз* (тур. *kazaz*)³⁵, *калтак* (тур. *kaltak*) и *сарач* (тур. *sarac*) су примери именица које подлежу нултој трансморфемизацији и мушког су рода.

Термин *сарач* са дериватима *сарачев*, *сарачки*, *сарачлук* и *сарачница* једини из ове групе турцизама указује на семантичку адаптираност у српском језику.

Деривати се изводе и од лексема: *самарџија* (*самарџијски* и *самарџиница*) и *седлар* (*седларев*, *седларница*, *седларов*, *седларски*, *седларство*).

14. Јахање

Глагол *јахати* означава радњу при којој се јахач креће седећи на леђима коња. Овај глагол послужио је као основа за извођење великог броја речи које у суштини имају исто основно значење, а разликују се само по врсти речи којој припадају. Нпр.:

именице: *јахање*, *јахач*, *јахалица*, *јахалиште*, *јахаона*, *јахаоница*, *јахаоничар*, *јахаћица*, *јахоство*;

придеви: *јахалишни*, *јахаћи* (*јаћи*, *јахав*, *јахат*, *јашаћи*, *јашећи*, *јашив*);

глаголи: *јахати* (*јашати*), *јахнути*, као и мноштво глагола који су изведени различитим префиксима: *дојахати*, *дојахивати*, *дијашити*, *зајахати*, *зајахивати*, *зајашити*, *изјахавати*, *изјахати(се)*, *изјахивати*, *изјашити*, *надјахати*, *надјахивати*, *надјахивати(се)*, *најахати*, *најахивати*, *најашати*, *најашивати(се)*, *најашити(се)*, *објахати*, *објахивати*, *објашити*, *одјахати*, *одјахивати*, *одјашити*, *појати*, *појахати*, *појахнути*, *посјахати*, *посјахавати*, *пројахати(се)*, *пројахивати(се)*, *пројашити*, *сајахати*, *сјахати*, *сјахивати*, *узјахати*, *узјахивати*, *узјахнути*, *узјашити*, *ујахати*, *ујахивати*, *ујашити*.

³⁴Исп. Ђинђић 1996: 211.

³⁵Код одреднице *казаз* наведен је погрешан облик етимона *kazzaz*.

Синоним глагола *јахати* је *јездити* (*звездити*), с тим што овај други глагол има и стилско обележје. Од глагола *јездити* префиксацијом су изведени глаголи: *дојездити*, *зајездити*, *прејездити*.

14.1. Јахање посебне врсте

бињати

Глагол *бињати* означава добро и вешто јахање.

14.2. Управљање коњима

Радње које означавају нагло покретање, подстрекивање коња у трк именују се глаголима: *брзнути*, *заиграти*, *залетети*, *затрчати*, *напустити*, *наскакати*, *насрнути*, *натиснути*, *разбадати*, *тркати*.

Војкати значи управљати запрегнутим коњима помоћу узда.

Обадање коња означава се глаголима: *гаракнути*, *гилакнути*, *гиликати*, *гиликнути*, *обости*, *нацакати се*, *џаракнути*.

Радња која означава узјახивање коња обележава се глаголима: *зарипити*, *засести*, *заскочити*, *клипити*.

Извадати, *изводати* су глаголи који означавају шетање замореног коња.

Глагол који означава дресуру коња је *јарачити* (према тур. *yaralamak*).³⁶

Пуштање коња на прву пролећну пашу именује се глаголом *каочити*.

Поигравање коња означава се глаголом *поскакати*.

Јахати дрмусајући се на коњу означава се посебним глаголом *климати*.

15. Коњаник

атлија, каваљерин, коњаник, коњанин, коњеник (коњик), коњичар, коњник.

Овом тематском јединицом обухваћене су лексеме које се одnose на појам коњаника.

Основна лексема којом се именује особа која јаше коња је *коњаник*, са својим фонетско-морфолошким варијантама: *коњанин*, *коњеник*, *коњик*, *коњичар*, *коњник*. Синонимна значења бележе лексеме *каваљерин* и *атлија*.

³⁶Код одреднице *јарачити* наведен је погрешан облик етимона: *yaraklamak*.

Уз одредницу *атлија* у Речнику САНУ наведен је квалификатор *заст.* Турцизам *атлија* данас није у активној употреби у српском књижевном и народном језику. Ова лексема је веома често коришћена у народној књижевности, што указује на њену изразиту стилску обојеност. С обзиром на то да М. Радовић-Тешић (1982: 259) уочава да „архаизми као део застарелих речи подразумевају при употреби у савременом језику обавезну стилску обојеност“, уз ову одредницу би требало навести квалификатор *арх.*

15.1. Коњаник посебне врсте

алајчауш, бињеџија, брзокоњаник, брзокоњик, драгон, јездар, јездач, јездилац

У засебну групу издвојили смо лексеме које се односе на коњаника посебне врсте, односно намене. *Алајчауш* и *драгон* представљају историзме, речи које више нису у употреби и које служе за номинацију данас непостојећих појмова.

Алајчауш (тур. *alaу*, пук + *çavuş*, наредник) именује официра у турској војсци и коњаника који завршава алкарску поворку.

Драгон (фр. *dragon*) је припадник рода коњице, створеног у 16. веку у Француској.

Бињеџија (*бинеџија, биниџија, бињаџија, бињегџија, бињиџија*) именује вештог коњаника који добро познаје јахаће коње.

Брзокоњаник, брзокоњик означава припадника брзе коњице.

Јездар, јездач, јездилац, јездац су називи за особе које врше надзор јашући коња.

16. Камен са кога се узјахује

белег, бинекташ, бињ, бињак, бињакташ, бињаташ, бињалук, бињат, бињаташ, бињашер, бињег, бињек, бињект, бињекташ, бињектеш, бињикташ, бињиктим, бињитиш, бињици камен, бињиш, бињташ

Овом темом обухваћене су лексеме које се односе на простор, место за јахање.

Све наведене лексеме имају синонимна значења и именују „камен са којег се узјахује“.

Лексема *бињ* је изведена од глаголске основе *bin-*, која представља продуктивно деривационо гнездо у турском језику. Глагол *binmek* у основној семантичкој реализацији носи значење „пењати се, попети се“. Забележене фонетско морфолошке варијанте су: *бињак*, *бињалук*, *бињат*, *бињашер*.

Уз лексеме *бињег* и *бињек* (тур. *binek*, јахаћи коњ) наводимо према употреби најфреквентнију лексему *бињекташ*³⁷, са фонетским варијантама: *бинекташ*, *бињаташ*, *бињектеш*, *бињакташ*, *бињаташ*, *бињектеш*, *бињикташ*, *бињитиш*.

Сложеница *бињекташ* (тур. *binektaşı*, *binek*, јахаћи коњ + *taş*, камен) често се јавља у примерима појачана лексемом камен. У вези са овом лексемом у Речнику САНУ забележене су само књижевне потврде. Мишљења смо да би квалификатор *арх.* требало да буде наведен уз одредницу у Речнику.

У турском језику, осим наведеног основног значења, именица *binektaşı* именује и платформу са степеницама која се постављала испред улаза у сараје, ханове и која је служила да олакша пењање на коња.

По преузетом моделу из турског језика издвајамо још именицу *биниш*, изведену према тур. *binış*: пењање, укрцавање и синтагму *биници камен*, која је настала према тур. *binici*, јахач + камен.

Осим лексеме *белег*, српски језик не бележи други синоним за ову реч.

17. Наредбе коњима

арто*, *биња(ц)*, *биса*, *бист*, *биста ха(р)*, *ве*, *вие-ха*, *ги*, *гије*, *гијо*, *дур*, *дура*, *ђа*, *ђи*, *ђика*, *ђи-ха*, *ђихи*, *ије*, *ијо*, *ио*, *ис*, *иса*, *кас*, *маљо ма*, *мис*, *мра*, *тоз*, *цурик

У ово семантичко поље сврстали смо узвике којима се означавају наредбе упућене коњима.

Највише има узвика којима се коњима наређује да крену или да убрзају ход:

бист, *биста ха(р)*, *ве*, *вие-ха*, *ги*, *гије*, *гијо*, *ђа*, *ђи*, *ђика*, *ђиха*, *ђихи*, *ије*, *ијо*, *ио*, *ис*, *иса*, *мис*, *мра*.

Најфреквентнији узвик, по употреби, јесте узвик *ђи* којим се коњ подстиче да крене.

³⁷Дефиниција је наведена управо код ове лексеме, док се остале лексеме упућују на њу.

Деривати: *ђакати, ђикати, ђихати и ђихање.*

Узвик који се употребљава да се ваби ждребе је *биса*.

Арто је узвик германског порекла којим се наређује коњима да се помакну у страну. Од овог узвика изведена су два глагола: *артокати* и *артокнути*. Такође је у употреби и германизам *цурик*, којим се наређује коњима да се помере уназад. Синоним за овај узвик је дијалекатски узвик *тоз*, од којег је изведен глагол *тозати*.

Биња(ц) је узвик којим се означава нагло узјихивање на коња.

Турцизми *дур* и *дура* су лексеме којима се опомињу коњи да се зауставе. Узвик *дур* настао је од императива другог лица једнине глагола *durmak*, који значи „стати, зауставити се“, док турцизам *дура* према облику одговара трећем лицу једнине садашњег времена оптатива глагола *durmak*, који гласи *dura*, у значењу „да стане“. Узвик *маљо ма* такође служи за заустављање коња.

III Закључак

Лексичка анализа терминологије коњарства показала је да је велики број турских лексема дошао у српски језик додиром двеју култура и језика, нарочито преко народног говора. Термини из области коњарства углавном су преузимани за време турске доминације у нашим крајевима, дакле у директним језичким контактима. У то време коњи су имали врло важно место у свакодневном животу и били су од великог значаја.

Коњ је имао вишеструку намену и користио се за борбу, као превозно средство, затим, у земљорадњи, у лову итд. Такође, коњ је представљао верног сапутника према коме се поступало са љубављу и поштовањем. У предањима, пословицама и песмама припало му је изузетно место. Помоћу снажне и дисциплиноване коњице Турци су владали на три континента, па се одгоју коња поклањала велика пажња. Коњаника-суварија било је око 250.000 у Османском царству током 16. века. Интересантан је и податак да нико у Османском царству није плаћао порез за поседовање коња.³⁸

У терминологији коњарства, поред лексике домаћег порекла, јавља се и лексика страног порекла. Домаћа лексика је заступљена у

³⁸В. Назми 1939.

већем проценту (67%) него страна (33%). Међу позајмљеницама највише има турцизама (28%), док су лексеме из осталих језика знатно мање заступљене (5%). Највећи број ових других страних лексема потиче из немачког и мађарског језика, док је број позајмљеница из осталих језика (француски, енглески, италијански, латински, новогрчки) занемарљив.

Најбројнија врста речи у овој терминологији, као и у терминологијама уопште, јесу именице, затим следе глаголи и придеви, док су прилози мање фреквентни. Осим ових врста речи јављају се и узвици. Скоро трећину укупног лексичког фонда терминологије коњарства чине турцизми, међу којима су, такође, најбројније именице. Именице турског порекла које не познају граматички род у турском језику адаптирале су се према граматичком роду српског језика. Већи број именица укључио се у деривациони систем српског језика, што је резултирало великим бројем изведеница (именице, деминутиви, аугментативи, глаголи, придеви). Чињеница да се и међу турцизмима налази највећи број именица могло би сведочити о томе да је упоредо са усвајањем нових појмова дошло и до усвајања нове лексике.

Знатно је мањи број придева турског порекла. Након обавезне замене гласова према моделу српског језика, придеви су углавном остајали непроменљива категорија речи, као што су то и у турском језику. Глаголи су заступљени у већем броју. Међу њима, мањи је број оних којима је као модел послужила турска глаголска основа. Већина глагола изведена је од именица или придева турског порекла у процесу секундарне адаптације по деривационом обрасцу српског језика. Прилози и узвици турског порекла нису бројни.

Код одређеног броја турцизама у Речнику САНУ примећене су неправилности у навођењу етимологија, односно забележени су неправилни облици етимона (нпр. код одредница *ајгир*, *једектеш*, *кајас*). С друге стране, поједине одреднице нису обележене као турцизми (нпр. *белеме*, *дундул*, *ћерђија*, *калтезан*).

Један број ових турцизама јавља се као незамењив лексички слој у општем лексичком фонду српског језика (нпр. *ергела*), мада је много већи број стилски маркираних турцизама, без којих би језички израз у књижевности, поготово у народној, био мање изражајан (нпр. *ат*, *ахар*, *бедевија*, *ђогат*).

Многе домаће лексеме из терминологије коњарства имају синониме турског порекла. Уколико су често у употреби, ови турцизми могу се користити напоредо са лексемама домаћег порекла, али уколико се

ређе употребљавају, при лексикографској обради, они се морају обележити неким од квалификатора (нпр. *покр.*, *дијал.*, *заст.*, *арх.*).

Један број турцизама је у процесу секундарне адаптације постао полисемантичан. Такође, фигуративна употреба турцизама је честа појава, јер је већи број ових лексема стилски обележен. Поједине употребе добиле су самостална значења која бележе речници из којих је ексцерпирана грађа (нпр. *ајгир*).

Развојем технике и механизације, престаје потреба за коришћењем коња у многим сферама живота. У данашње време, коњи се све ређе употребљавају у земљорадњи, тако да их има све мање. Углавном се гаје у спортске сврхе, као и за превоз у планинским пределима.

Поставља се питање судбине турцизама из области коњарства, као и домаће лексике која чини већи део лексичког фонда ове терминологије. Због престанка употребе појма којег означавају, многе лексеме су временом, губиле значај у језику. Познато је да су ови турцизми били у општој употреби у одређеној историјској епохи и да су чинили врло заступљен лексички слој у народним говорима. Временом, лексика турског порекла у терминологији коњарства постала је део српског књижевног језика сходно његовим потребама. Статус ове лексике у лексичком фонду српског језика одређен је како језичким, тако и друштвеним развојем. Данас се већина ових лексема не употребљава у свакодневном говору, јер многи појмови које означавају дате речи више нису актуелни или нису у употреби (*абајија*, *бињекташ*, *казаз* итд.).

РЕЧНИК³⁹

Речник је настао из потребе да се отклоне евентуални недостаци у тумачењу етимологија турцизама из ове терминологије у РМС и Речнику САНУ и с друге стране из потребе да се напише једна историјски тако важна привредна и војна терминологија. Оваква потреба одредила је и намену овога речника. Дакле, овај је речник намењен лексикографима и свима онима који се на било који начин баве коњарством.

³⁹Одреднице које имају погрешно наведен етимон у Речнику САНУ обележене су знаком *, одреднице код којих није наведен етимон, а које су очигледно турског порекла, обележене су са **. Објашњења су дата у оквиру лексичко-семантичке анализе.

- аар** м в. *ахар* (1). — Узе Мићо од аара кључе, / Пак одшета коњу у аару, / Те отвори аар коњушницу (НП Вук 7,77).
- аба** ж (ген. мн. *ábā*) (тур. *aba*) заст. в. *абајија* (Вуков. А. 2).
- абáвија** ж в. *абајија*. — Све је каљаво ... И ова седла и абавије! (Никола 2,87).
- абáја** ж в. *абајија*. — Изкићене узде и абаје, / Па све сјају у срми и злату (Стан.Д. 2, 245).
- абáјија** (абáјија) ж (тур. *abayı*) *чохани покривач који се ставља преко седла*; вар. *абавија*, *абаја*, *абајија*, *абахија*; исп. *аба*, *баја*, *белеме*. — На њ'га меће ћебе бугарију, / ... А по седлу златну абајију (НП, БВ 1893, 321).
- абáјлија** (абáјлија) ж в. *абајија*. — Ја ћу дати твоју абајију, / Што сам теби код бабајка везла (НП Вук 2, 635).
- абáхија** (абáхија) ж в. *абајија*. — На њег седло татарију баџи, / А по седлу мрку абахију (НП, БВ 1898, 231).
- абраш**, -áша м (тур. *abraş*, шарен, пегав) *коњ са белим пегам на губици или под репом*. — Коњ лисак или брњаш ... не ваља, јер може да буде абраш (коњ коме је бела кожа под репом) (М-Б 1, 58).
- Абраш**, -áша *надимак који је постао презиме* (Вук 9, 231).
- абреш** м в. *абраш*. — Немој купити коња „абрашаста“. Абреш је бахсус не само по своју него и по твоју главу (ГлЗМ 1898, 518).
- агаз** прид. непром. заст. в. *агазли*. — И дат ћеш ми агаз-бедевију (НП Б-Б, 438).
- агазија** м заст. *коњ мрке боје, мрков, вранац*. — Па га пита ... да ли има агазију вранца и сина Антонију? (НП Вук 7, 141).
- агазли** прид. непром. (тур. *yağız*) заст. *мрк, вран*; исп. *агаз*, *јагрз*. — И изведе агазли гаврана (Вук, Рј).
- аждра** м покр. *крупан и незграпан коњ* (Доброљупци, Бож. К).
- азгин** прид. непром. (тур. *azgın*, бесан) покр. *бујан, бесан коњ*. — Отргнуо се они азгин, па нас умало није попрштио (ЦГ, Том. М.).
- ајам**, *áјма* м (тур. *oym*, прорез) **1.** *огрлина која се ставља коњу при вршају; оковоротник на хаму*; исп. *ајмар*. — Кад вршу ујме коње у ајмове што су их направили од попруга (Мед. 2, 941). **2.** в. ам. — Окачи ајам о ексер (Лика, Прица С.).
- ајгѝр**, -йра м (тур. *augir*)* *неуштројен коњ, пастув, ждребац*; исп. *ангир, ањгир*. — Неуштројено, одрасло мушко грло (коња) зове се пастув (ајгир, хат) (Спасић Д. 3, 49). *фиг. пеј. похотљив човек* (Р-К 2).
- ајгѝрача** ж в. *ајгируша (фиг.)*. (Вук, Рј).
- ајгѝрица** ж в. *ајгируша (фиг.)*. — Ју, што ће сад да буде ајгирица од ње! (Маш. 3, 45).
- ајгирóвит**, -а, -о (комп. ајгировитији) (за коња) *неуштројен; непотпуно уштројен*. — Ајгировит, коњ код кога семене жлезде нису добро увијене, него и даље раде (Митр. Т 1). *фиг. пеј. (за човека) бесан као ајгир, веома похотљив*. — Је ли само млад, леп и ајгировит, оти-

маће се мајсторице и госпође за њега и те како! (Маш. 3, 47).

ајгирòвитòст, -ости ж особина по којој се каже за неког да је ајгировит (обично за коње). — Ајгировитост не може наступити после шкопљења, јер се семене жлезде сасвим изваде (Митр. Т. 1).

ајгирскӣ, -ā, -о који се односи на ајгира, који је као у ајгира. — Кроз ноћну тишину чује [се] до зоре ајгирски врисак (Маш. 3, 32).

ајгируша ж 1. млада кобила, омица. — Ко кобила ајгируша — / Ђипа неседлана (Кош. 1, 72). 2. фиг. похотљива жена; исп. ајгирача, ајгирица. — Не узимај ту за жену, то је нека ајгируша! (Борј.).

ајмāње с гл. им. од ајмати.

ајмар, -āра м покр. онај који прави ајмове. — Ајмови се посебно купују од ајмара (Далм., Мед. 2, 941).

ајмати, ајмāм несвр. покр. стављати ајам на коња; вар. ајмити. — Устајте, ваља коње ајмати (Бос. Грахово, Билб. 2).

Алāбаш презиме; исп. алабашакаст (Синд. 1, 180).

алабашакаст, -а, -о (тур. ala, шарен + baş, глава) који је шарене главе; исп. абрашаст. — За њим Плочић Бећир на алату / На алату алабашакастом (жутоглаву) (НП, НУ 1941, 103).

алајчауш м (тур. alaу, пук + çavuş, наредник) коњаник који завршава алкарску поворку држећи копље усправно (Сињ., Енц. Ст. 4, 603).

алакша ж в. алаша (1). — Сахат чврсте вожње ... кроз крда оваца и

кроз алакше коња (Павлин. 5, 80).

āлат м (тур. al, црвен + at, коњ) алатаст коњ; исп. алча. — Алат ... коњ, који има риђу (црвену) длаку, црне копите, и мрке очи (Спасић Д. 3, 73).

āлатаст, -а, -о који је риђасте, црвенкасте боје (за коња). — Човек беше риђ, а коњ алатаст (Весел. 6, 99).

āлатић и алāтић м дем. од алат. — Што је жив онај алатић, ка' ватра (Билб. 2).

Алатић презиме (ЗНЖ 24, 250).

āлатов, -а, -о који припада алату, који се односи на алата. — Али Марко само положи руку на алатово чело (Станк. Б. 3, 128).

ала́туша ж алатаста кобила. — Сад предњачи, држећи за узду своју алатушу (Живој. 3, 77).

ала́чић м дем. од алат. — Поранио ... На вранчићу алачићу (Шабац, Марј. Д. 1).

āлāш, алāша м полудивљи коњ; исп. алаша (1) (Зоре 3, 211).

ала́ша ж (тур. alaşa) 1. мноштво коња, обично младих, који се гоне у планину на испашу; исп. алакша. — Стјера се с планине „алаша“ (млади коњи који се не јашу и не товаре) (Дед. Ј. 3, 53). 2. фиг. руља, бучна гомила. омица, млада кобила. — Наћи ћеш се у каквој прљавој крчми ... у коју залази олош и алаша (Симић Н. 5, 65). (Билб. 2).

ала́шица ж в. алаша (3). — У Пере је једна алашица, не може је још ни товарити (Билб. 2).

а́лашча́д ж зб. *им. од алашче.* — Није нико кукурузе покрао, алашчад се ваљала па потрла (Билб. 2).

ала́шче, -ета с *ждреве из алаше;* исп. алаша (1) (Вуков. А. 2).

а́лбат, **а́лбатин** м в. *налбантин, поткивач.* — Треће пролеће обује му [ждревету] „албат“ прве ноге (Дуч. С. 1,16).

алба́тлук м в. *налбантлук, поткивачки занат* (Врање, Влај.1).

а́м, **а́ма** м (мн. а́мови) (мац. *ham*) в. *хам. 1. запрежна коњска опрема за вучу.* — Треба пре свега навикнути младо грло на запрежну опрему, на ам (Спасић Д. 3, 323). **2. спрега, пар коња.** — Што је ја-рам волова, то је ам кобила (КМ, Шоп.).

а́мити, а́мйм (пр. сад. а́мећи; имп. а́ми; аор. а́мй; трп. а́мљен) несвр. *стављати ам; везивати каишима.* — Неки тикве аме или зауздавају каишчићима (Миј. С., ГЛЕМ 1928, 64).

а́нгйр, -йра м покр. в. *ајгир.* — Бијаху стаје државних пастуха за расплод, које народ оне покрајине зове „ангири“ (Шим. 4, 26).

ангй́рача ж покр. в. *ајгируша* (Херц., Ђор. С. 3).

ангирòвит, -а, -о покр. в. *ајгировит* (Вуков. А. 2).

ангй́руша ж покр. в. *ајгируша.* — Ангирушо! Издири! Напоље (Бег. М., Виј. 3, 688).

антра́шељ м в. *антрешељ.* — У Темнићу кад пију не здравећи нико ме кажу: Ајд` по једну у антрашељ (Јак. Г.).

антрéшаљ, -шља и -шаља м в. *антрешељ.* — Још у антрешаљ баца неколико пањића и сретно дождене кући (НПр Корд. 2, 25).

антрéшељ м (лат. *intersellare*) вар. антрашељ, антреш, антрешаљ, антрешељ, антршеље *место на седлу или или самару између бисага и терета са обе стране.* — У антрешељ бакина ужина (Вук, Рј.).

а́нгйр, -йра м покр. в. *ајгир.* — Њезин комшија имао опет ањгира (НПр, БВ 1904, 215).

ањгй́рача ж покр. в. *ајгируша* (Банија, Ворк).

ањгирòвит, -а, -о покр. в. *ајгировит.* — Врх бича ... зареза прву бразду на бедрима претила и ањгировитог коња (Бијелић Ј., XX век 1939, 358).

ањгй́руша ж покр. в. *ајгируша* (Банија, Ворк.).

а́р м (лок. а́ру; мн. а́рови) в. *ахар.* — Из ара допире топот од коња (Лаз. Л. 1, 164).

а́раба м в. *арабер.* — Сабљу паше, а арабу јаше (НП Вук 5, 218).

ара́бер м (нем. *Araber*) *коњ арапске пасмине;* исп. араба, арап, арапин, арапко, араплија. — У кошари две музаре, два арабера родом из Бачке (Даница, 1868, 722).

ара́п м **1.** в. *арабер.* — Бегови ... су ... на брзим бијелим арапима лов ловили (Анђел. 2, 43). **2.** *име коњу црне длаке.*

ара́пин м в. *арабер.* — Ти коњи ... нису имали оне ... питомости коју би показао један арапин (Лаз. Л. 2, 134).

- áрапка** ж име кобили црне длаке.
- áрапко** м в. арабер (Бож. К).
- араплија** м в. арабер. — Он је извесно мислио на каквог араплију [коња] (Лаз. Л. 3, 258).
- àрāр**, -āра м (тур. harār) (као мера) половина коњског товара (обично 40 ока); исп. страна (Дуч. С. 1, 79).
- аргела** ж (ген. мн. аргелā) (тур. hergele) вар. арђела **1.** в. ергела, одгајалиште коња за приплод и унапређење коњарства: ~ Љубичево. **2.** чопор коња. — Около обћине ... шириле [се] аргеле, говеде, и овацах чопорови (БШН 1870, 145)
- арђела** ж (ген. мн. арђелā) в. аргела. — Осјечани [су] имали велике арђеле (Трифк. С. и В. 1, 88).
- аркаш** м (тур. ardkaş) задњи лук од седла; супр. ункаш (Вуков. А. 2).
- арто** (нем. Ort, место?) покр. узвик којим се коњ нагони да се помакне у страну. — Кад сељак уђе у коњушницу ... викне на коња арто! (Јерковић И., НЈ НС 4, 123).
- артокање** с гл. им. од артокати.
- артокати**, -ām несвр. уч. (свр. артокнути) покр. гонити коња у страну узвикујући: арто, арто (Арс).
- артокнути**, -нēm (аор. артокну) свр. трен. (несвр. артокати) погнати коња у страну узвикнувши: арто. — На улару се држећ за поводац доведе коњ до руде и артокне се (Оток, Ловрет, ЗНЖ 2. 245).
- арум** прид. непром. (тур. harın) в. харум; исп. аруман, арумли. **1.** (за коња) јогунаст, ћудљив, који неће да крене. — Он се упокистио као арум коњ ... па ни да макне (Недић С., Венац 10, 634). **2.** (у именичкој служби) коњ који неће да крене са места. — Кад су аруми, онда се затегне грлом (Трој.7, 154).
- áруман**, -мна, -мно в. арум (1). — Е дивна коња, да није аруман (Херц., ЦГ, Том. М.).
- áрумаст**, -а, -о који је у извесној мери арум. — Некако је арумаст ... буни се нешто (Шуб. 3, 236).
- áрумити**, -им несвр. I покр. умиривати, укроћивати (Златибор, Смиљ. Н). II ~ се јогунити се, не хтети кренути са места. — Коњи су рзали, арумили се и подрхтавали (Ник. Н. 1, 194).
- арумли** прид. непром. в. арум (1) (Вуков. А. 2).
- арумња̋к** м ћудљив коњ (Поп. Ђ. 10).
- áрумōст**, -ости ж ћудљивост, јогунство. — [Арумост] је мана а не болест коња (Ђорђ. Влад. 1.124).
- áрумски** прил. као арум, ћудљиво, јогунасто. — Оно је, брате, арумски тврдоглаво (Нуш. 6, 143).
- арџија** м (ген. мн. арџија) (тур. ahıç, коњушница) коњушар. — Одјаха коња и предаде арџији а он се диже у окр. начелство (Весел. 2,156).
- āт** м (мн. āтови, и āти, ген. āтōвā и āтā) (тур. at) коњ, обично пастув племените пасмине. — Имао [је] свога коња, ата, с којим је лијегао и устајао (Сарајл. 1,21).
- āткиња** ж в. бедевија (1). — Ол' ми пуштит' ата на аткињу (НП Шаул. 1, 82).
- ātлија** м (ген. мн. āтлїјā) (тур. atlı) **1.** заст. коњаник. — Војвода ... са

- својим атлијама ... свратио [је] у ту цркву (Глиш.7, 374). 2. зб. коњица. — За мноме је каурска атлија (НП Херм. 2, 114).
- а̇т-мејд̇ан** (атмејдан) м (тур. atmeydan) покр. *тркалиште, хиподром*. — На атмејдану ... држана је досада продаја коња (Босна 1869, 173/1).
- а̇тскӣ**, -а̇,-о̇ заст. *који се односи на ата* (Вук, Рј.).
- а̇хар** м (тур. ahır) *коњушница, стаја*; вар. аар, акар, ар, јар. — Под тим одајама су ахари, просторије с јаслима у којима ноћивају коњи (Дед. Ј. 3,87).
- а̇харскӣ**, -а̇,-о̇ *који се односи на ахар, који припада ахару*. — Ахарска с' одшкринуше врата (НП Марј. Л. 3, 99).
- а̇че**, -ета с индив. *дем. од ат, младо ждребе добре расе*. — Оди ... да видиш једно аче (тј. младог ата) (Мих. Ст. 1, 131).
- а̇ша** ж (ген. мн. а̇шā) (тур. haşa) *в. хаш, чохани прекривач који се ставља обично испод седла*; исп. абајија. — Аша је део коњског прибора за седло (КЕМ).
- ба̇ба** ж (тур. baba) *облучје на самару*; исп. бапка. — Јелена ... се обема рукама [придржа] за предњу „бабу“ самара (Ђур. 5, 309).
- ба̇га** ж (тур. baĝa?) вет. *хронично обољење зглобова са стварањем квргастих изралина*; исп. обруч, корица. — Немој твога трчати кулаша, / Багљив ти је у прве обије, / Па ће му се баге разгријати (НП Шаул. 1, 532).
- ба̇гавац**, -авца м *коњ који болује од баге* (Парч. 1).
- Бага́вац**, -вца *презиме* (Шем. Бос. 1886, 51).
- ба̇глав** и **ба̇глав**, -а, -о покр. *в. багљив*. — Кад сам купова овога коња, нијесам видео е је баглав (Трешњево, Пеш.).
- ба̇гљав** и **ба̇гљав**, -а, -о *в. багљив*. — Завуче се у лужине Вуче, / Те багљаву вранчину извуче (НП, БВ 1905, 181).
- ба̇гљив**, -а, -о *који болује од бага*; исп. баглав, багљав, бажљив. — Сиђе с багљива ђогата (Бож. Г. 3, 23).
- ба̇жљив**, -а, -о *в. багљив* (Вук, Рј.).
- ба̇ја** ж *в. абајија*. — Црвена, сребром везена баја на сапима (Шим. 8, 193).
- ба̇јмак** м (алб.) покр. *коњ који при ходу заплиће коленима задњих ногу*. — „Бајмак је, не чини [не ваља] пет пара“ (Призрен, Симић М.).
- бака̀рлија** ж *в. бакрачлија*. — Обје ноге низ вранца опружи, / Те у златне врже бакарлије (НП Вук 3, 28).
- бакра̀чија** ж *в. бакрачлија*. — Боде га [коња] бакрачијом (Вод., Словин. 1881, 205).
- бакра̀члија** ж *стремен, узенгија*; вар. бакрачија, бакрацлија; исп. бакарлија. — Пак удари ђога бакрачлијом (НП Вук 3, 9).
- бакра̀цлија** ж покр. *в. бакрачлија*. — Бакрацлијом / Коња Шпањуцу обранио (Никола 1, 80).
- ба̇ла** ж вет. нар. *в. сакагија, заразна коњска болест* (Батут 2, 298).
- балáбањ** м покр. *в. сакагија, заразна коњска болест* (СА 1874, 159).

- бѡлавац**, -ѡвца м вет. в. *сакагија*, *заразна коњска болест* (Вуков. А. 1, 113).
- бѡлавѡст**, -ости ж вет. в. *сакагија*, *заразна коњска болест*. — Сваки коњ, који слинави ... сумњив је на ... сакагију или балавост (СБ 1938, 4/12).
- бѡлѡш** м покр. в. *баљаш*. — У ... Срба чују се коњски називи ... бјелаш, балаш, кулаш (Дуч. С. 1, 15).
- Бѡлѡш презиме** (Миј. С. 9, 171).
- бѡљѡш** м назив за *баљасту животињу*; исп. балаш, баљ. — Почеше да му се привиђају коњи ... гривнати вранци, бијелци и баљаши (Лал. 1, 228).
- бѡнгав**, -а, -о *који нахрамљује*. — И да је бангав [коњ] (Игњ. Ј. 2, 6).
- бѡпка** ж покр. *облучје на самару*; исп. баба. — „Самар“ ... се дијели на „стелу“ и „дрвеницу“. „Дрвеницу“ чине: прва и задња „бапка“ са шест „патарица“ (Дуч. С. 1, 16).
- бѡрна** м и ж (мац. *вагна*, мрк) *назив за коња мрке длаке*. — Пак мој зеко бржи од твог барне (НП Вук 3, 422).
- бѡрнаст**, -а, -о *мрколаст*, мрк. — И пред нама показаше да је коњ барнаст (ПШМ, 50).
- бѡро** покр. *име коњу* (Обр. М).
- бѡшлук** м (тур. *başlık*) *оглав*. — Још крвава глава у алата / од башлука до по стирменлука (НП Марј. Л. 2, 556).
- бѡда** ж индив. *хип. од бедевѡја*. — За сватим је беду обрнуо (НП Бос., 413).
- бедевѡја** ж (тур. *bedevi*) *кобила добре пасмине (обично арапске)*; исп. аткиња, бедуина. — Дојахао он на својој ... репатој бедевѡји (Кол. 2, 239).
- бедевѡјица** ж *дем и хип. од бедевѡја*; вар. бедевѡца. — Малена бедевѡјица скакаше под њим упропнице (Шапч. 11, 300).
- бедевѡица** ж в. *бедевѡјица*. — Чија је ово бедевѡица овако лијепа? (Мед. 2, 943).
- бедевѡиче**, -ета с покр. *дем. и хип. од бедевѡја*. — Још је даље аче бедевѡиче (Вук., Рј.).
- бедреница, бѡдреница и бедрѡница** ж (обично у мн.) *бочна страна самара*. — Самар ... има дви бедренице (то су даске с једне и друге стране) (Пољица, Иван. Ф., ЗНЖ 9, 104).
- бѡдуа** м и ж заст. покр. в. *бедув* (ЦГ, Добр.).
- бѡдуаст**, -а, -о (тур. *bedhah*)* покр. *злоћуд, дурновит*. — А кад се намири на коња бедуаства ... и по добро [га] ошине (Кузм. 1, 9).
- бѡдув** м покр. *коњ који је бедуаств*; вар. бедуа, бедух. — Најгори је вранац, јер ретко који да није бедув (Трој. 3, 16).
- бедуина** ж в. *бедевѡја*. — Ласти бедујини цвеће у злаћану гриву је сплела (Ђор. 2, 194).
- бѡјѡз**, -ѡза (тур. *beyaz*) вар. беаз, бејас *бео коњ, белац*. — Бег дојаши на добру бејазу (НП Ј-М, 490).
- бѡлѡћ ј. бјѡлѡћ**, -ѡћа м в. *белац*. — Чола миче, белаћ се спотиче (Змај 4).
- бѡлац ј. бијѡлац** м (вок. бѡлче ј. бѡјѡлче; ген. мн. бѡлѡћј. бѡјѡлѡћј.) *коњ беле боје и име таквом коњу*;

- исп. бејаз, белан, белаћ, белаш, белкан, белко, белов, белош, белча, бељац, бељко, биљан, бјелас, бјелин, ђогат. — Довезе се на својим белцима (Ћос. Б. 3, 292).
- бѐлāш** ј. **бјѐлāш** м в. белац. — Ну, путаљу и бјелашу, / Зеко, вранче и чилашу (Назор 2, 155).
- белáшина** ј. **бјелáшина** ж аугм. од белах (Борј).
- белег** ј. **биљег** м вар. белега в. бињекташ. — Доведе дору до бињека./ Мали Мехо на биљег изиђе (НП Краус 9).
- белеме**, -ета с ** покр. в. *абајуја* (Пирот, Живк. М. 2).
- белеш** м назив за коња који има коритаста леђа. — Рђав је коњ онај, који има: обањене сапи ниже, коритаста леђа (М-Б 1, 59).
- бѐлица** ј. **бјѐлица** ж (ген. мн. бѐлицā ј. бјѐлицā) исп. белка; в. белка (Кур. 2, 41).
- бѐлка** ј. **бијелка** ж кобила беле боје или са неким белим обележјем и име таквој кобили; исп. белица (Трој. 7, 166).
- бѐлкан** ј. **бјѐлкан** м в. белац. — Милутин играше лево ... брзог Белкана (Ђор., Звезда 4, 139).
- бѐлкица** ј. **бијелкица** ж дем. од белка.
- бѐлко** ј. **бијелко** (покр. ј. бјелко) м (вар. бељко) коњ беле боје и име таквом коњу. — И без крила доличи му б'јелко (Сунд. 1, 67).
- бѐлов** ј. **бјѐлов**, -џва (-џва) м в. белац. — Село Бјеловац ... потјече ... од ... бјелова (бијели коњ) (Пилар И., ЗНЖ 28/1, 68).
- белогрив** ј. **бјелогрив**, -а, -о који је беле или седе гриве. — Белогриви лаки хати (Поп. Мита 1, 39).
- белогривац** ј. **бјелогривац**, -ивца м белогрив коњ. — Два сивца оба бјелогривца (НП. Херм. 1, 288).
- белогривāш** ј. **бјелогривāш**, -āша м в. белогривац. — А из магле јунак излазио / На кулашу на бјелогривашу (Н. Зета 1890, 18).
- бѐлош** ј. **бјѐлош**, -џша м в. белац (Обр. М.).
- бѐлуша** ј. **бјѐлуша** ж в. белка (Обр. М.).
- бѐлча** м покр. в. белац (Врање, Дим. Т.).
- бѐлчица** ј. **бијелчица** ж дем. од белка.
- бѐљац** ј. **бијѐљац** м в. белац. — Ректор је јахао на своме матороме бељцу (Рув. К. 1, 128).
- бѐљко** ј. **бијѐљко** м вар. белко в. белац (Хрв., Обр. М.).
- бѐнгѝр**, -ѝра м (тур. beugir) покр. коњ. — Јаше ... као да је на најбољем арапском бенгиру (Нев. 2, 77).
- бѐнгѝрати**, -āм несвр. покр. *јашући поигравати коња* (БиХ, Грђ. 1).
- бѐнгѝруша** ж покр. кобила. — Како се зове кобила? — Бенгируша (НПР Врч. 2, 195).
- Бѐсна Кџбила** ж планина у Србији, југоисточно од Сурдулице.
- бѐца** ж име кобили (Обр. М.).
- бѐча** ж (тал. biscia) по народном веровању коњ покривен крљуштима (Арс.).
- бијба** (биба) ж назив за кобилу (Трб. П.).
- бијлāv**, -āва м (тур. bilan) део коњске опреме; вар. билал, билар, биљан

- а. трокраки каиш који стоји преко груди коња и држи седло да се не помера уназад.** — Он има добродога коња, лепо седло са билавом (Кост. Т., БВ 1907, 207). **б. каиш којим се притеже коњу глава да се лепше држи (при јахању) и да се не пропиње;** исп. билан (Трој. 3, 122).
- би̋лал**, -áла м в. билав. — Тад „билал“ пуче на сијасу / Паде јунак са коња сијаса (НП, БВ 1889, 269).
- би̋лан**, -áна м в. билав. — Нек' му не да билан узманути (НП Обр. М., 60).
- би̋лар**, -áра м в. билав. — Ту је било сарачлука: силава, узди, билара и јеменија (Херц., Том. М.).
- бинекта̋ш**, -áша м в. бињекташ. — Бацио се са каменитог бинекташа на својега коња (Шапч. 12, 119).
- би̋неџија** м в. бињеџија. — Ал' је шарац стари бињеџија. / Ногом бије, а зубима коље (НП Бос., 423).
- би̋ниција** м в. бињеџија. — Сам се дорат по авлији хода / Без каџије и без биниџије (НП, БВ 1911, 301).
- би̋њ** м (само у народној песми) в. бињекташ. — Па приведе бињу и камену, / Па закочи дебела ђогина (НП, БВ 1888, 221).
- би̋ња̋к**, -áка м 1. в. бињекташ. — Ал' ето ти Шестокриловића, / Сајде брже бињаку камену (НП Шуњ., 170). 2. *јахаћи коњ*; вар. бињек. — Момак Тоша беше за мном на другом бињаку (Вилов., БК 1902, 690).
- би̋њакташ**, -а и **би̋ња̋кташ**, -áша м в. бињекташ. — Па он оде дебелу дорину, / Приведе га бињакташ-камену (НП Вук 7, 79).
- би̋ња̋лук** м покр. в. бињекташ. — Биња́лук, камен или пањ, са којега се у старо време уседало на коња (Божурња, Шваб.).
- би̋ња̋т** м в. бињекташ. — Па дохвати из крви јунака, / Уз биња́т га камен прислонила (НП Шаул. 4, 180).
- би̋ња̋та̋ш**, -áша м в. бињекташ. — Па за дизгин прихвати дората / Окрете га биња́таш камену (НП, Вила 1867, 330).
- би̋ња̋ти**, -áм несвр. (тур. binmek) *јахати*; *добро, вешто јахати*. — Он море бињати кад има добра коња (ЦГ, Станић Мил.).
- би̋ња̋(ц)** *узвик којим се означава нагло узјихивање на коња*; исп. бињати. — Кад човјек усједне на коња, рећи ће се: биња на коња (ЦГ, Јовић.1).
- би̋ња̋џија** м в. бињеџија. — Дигоше се бињаџије Турци, / Изведоше коње из подрума (Новић 3, 117).
- би̋ња̋џика** (би̋ња̋џика) ж *жена добар јахач* (ЦГ, Шоћ.).
- би̋ња̋џи̋скӣ** = **би̋ња̋џи̋јски̋**, -á, -ò *који се односи на бињаџију*. — Још живи у потомцима онога народа стара бињаџиска крв (Јов. М. 4, 71).
- би̋ња̋шер** м в. бињекташ. — И довати широка дорина, / Изведе га биња́шер-камену (Вук, Рј.).
- би̋нга̋рати**, би̋нга̋ра̋м (-íрајӯ) несвр. покр. *изводити разне вештине јашући на коњу*; исп. бињати. — Од Вардара до Јајца би́нгаира на коњу (Бијелић Ј., XX век 1939, 194).
- би̋нег** м в. бињекташ. — Хвата Марко поносна шарина / Те га води би́негу камену (НП, БВ 1891, 15).

- бињегџија** м в. *бињеџија* (реч уст-
постављена према бињегџиски).
- бињегџијскѝ** = **бињегџијски**, -ā, -ō
који се односи на бињеџију. — У
руци носи ону бињегџијску ка-
мџију (Весел. 17, 58).
- бињек** м (тур. binek) 1. в. *бињекташ*.
— До бињека заведе дората (НП
Шуњ., 100). 2. в. *бињак*. — Изве-
де три коња бињека (НП Херм. 1,
532).
- бињект** м в. *бињекташ*. — Па бијес-
на изведе лабуда, / Приведе га
бињекту камену (НП Петран. Б.
2, 439).
- бињекташ**, -а и **бињекташ**, -аша м
(тур. binektaş) камен са којег се
узјахује (често појачано речју ка-
мен); вар. бинекташ, бињакташ,
бињаташ, бињектеш, бињикташ,
бињитиш; исп. белег, бињ, бињак,
бињалук, бињат, бињашер, би-
њег, бињек, бињект, бињек-
теш, бињиктим, бињици-камен,
бињиш, бињташ. — Пред улазом ...
десно и лијево, по један каменит
ступ: то су бињекташи, са којих
јунак зајаши и сјаши (Матош 2,
109).
- бињектџеш**, -џеша м в. *бињекташ*. —
Приведе ђога бињектешу, / Са
камена коњу на рамена (НП, РЈА).
- бињеџија** м (тур. binici) вар. бинеџија,
биниџија, бињаџија, бињегџија,
бињиџија. 1. *добар, вешт јахач,
познавалац јахаћих коња*. — Спо-
мињало се, који је од њих на коњу
бољи бињеџија био (Шим. 6, 122).
2. *коњ извезбан за јахање и бој*. —
А у Марка шарац бињеџија (НП
Петран. Б. 2, 533).
- бињеџилук** м (тур. binicilik) *јахање*.
— Бјеше тврдо јахати на дрвеном
самару, те сам ... напустио мој
бињеџилук (Ђорђ. Вл. БВ 1911,
21).
- бињеџијскѝ** = **бињеџијски**, -ā, -ō који
се односи на бињеџију. — Дрек-
ну он и замахну бињеџијском,
троструком канџијом (Весел. 6,
123).
- бињиџија** м в. *бињеџија*. — Јер је дие-
те добар бињиџија, / И љубитељ
од добриех коња' (НП, ВУ, 59).
- бињикташ**, -аша м в. *бињекташ*. —
Пак примаче коња бињикташу
(НП Вук 7, 134).
- бињиктим** м в. *бињекташ*. — Бињик-
тим камен — са којег је стари
барјактар Алекса узјахивао вран-
ца (Круљ, Прегл. 1927, 15/6).
- бињићаш**, -иша м в. *бињекташ*. —
Примаче се бињитиш камену
(НП, БВ 1889, 341).
- бињици-кәмән**, -џена м в. *бињек-
таш*. — „Бињици камен“, са којег
је кнез Јанко узјахивао на коња
(Вујач.1, 118).
- бињиш**, -иша м (тур. binış) в. *бињек-
таш*. — До капије утврдио бињиш
од мрамора (Станк. Б. 3, 4).
- бињташ**, -аша м в. *бињекташ*. — Он
обрте дебела ђогина / Под бињ-
таша, где се коњи јашу (НП Вук,
13, 504)
- бињрати**, -ам несвр. *обучавати (коња)*
(Вук, Рј.).
- биња** узвик за вабљење *ждребета*
(Сврљић, Гружа, Надибар).
- бињсаг**, -ага м (обично у множини) в.
бисага. — На дорату бисаг отво-
рио, / Па извади гајтан-мердеви-
не (НП Херм. 1, 351).

- бйсага** (бисáга) ж (најчешће у множини) (лат. *bissaccus*) *путничка торба из два засебна међусобно састављена дела која се носи на коњу или преко рамена*; вар. бисаг, бисаке, бисаци. — Бисаге на његовоме седлу биле су као неки магацин (Јак. С. 1, 45).
- бйсажине** ж мн. *аугм. од бисаге* (Лика, Арс.).
- бйсажице** ж мн. *дем. од бисаге*. — Узеће из бисажица понуде (Лов. 1900, 121).
- бйсажњи**, -ā, -ē *који припада бисагама*. — Бисажњи запртачи зову се врпце на бисагама којима се бисазии запрте, свежу (Гружа, Васиљ.).
- бйсаке**, бйсáкā ж мн. *в. бисага*. — Многи [коњ има] ... вреће што се зову „арари“, „бисаке“ и зобницу (Дуч. С. 1, 16).
- бйсаџи**, бйсáкā ж мн. *покр. в. бисага*. — Узјахао голему дорушу ... О пасу му бисаџи (Назор 5, 157).
- бйст** *покр. узвик којим се терају коњи*; исп. биста-ха(р). — Кад се коњи гоне у колима, каже се: де! и бист! (Бихаћ, Кларић И., ЗНЖ 6, 98).
- бйста-хā(р)** *покр. узвик за подстицање коња да крену*; исп. бйст. — Бйста-хā је повика на коње под колима да крену (Лика, Шкар. 1).
- бйца** м (тур. *ріс*, онај који је закржљао, недоношче)* *мали коњ*. — Јадне бице поређане у низу ... не чине леп утисак (Време 1922, 123/1).
- бйелас** м *покр. в. белац* (Кур.2, 10).
- бйелпн**, -йна м *покр. в. белац* (Лика, Арс.).
- бйелотине** ж мн. *покр. беле длаке више копита код коња*. — Моме дорату израсле бйелотине (Херц. и ЦГ).
- блѐсак** (блѐсак) ј. **блйјесак** (блијѐсак), -ска м *име брзом коњу* (Спасић Д., 3, XXXI, у додатку).
- бббйца** ж *испупчење на секутићима у коња, по коме му се одређују године* (ЦА 1895, 201).
- ббк** и **ббк**, ббка м *бочна страна самара*. — Дрво за грађење самара узима се сирово, а дашчице за бок искривљују се на ватри (Павл. Јер. 4, 106).
- ббкест**, -а, -о *покр. који је свуда беле длаке, а на ребрима црне или обротно (о животињама)* (Заглавак, Цветк. М. 1).
- ббркаст**, -а, -о *покр. који има шаре у облику кружића, грошаст*; исп. борошаст. — Во длаке боркасте (СН 1885, 83).
- ббрко** м *покр. назив за боркасту животињу* (Лика, Обр. М.).
- ббруша** ж *покр. име кобили* (Лика, Обр. М.).
- ббтунār**, -āра м *вет. покр. в. сакагија, коњска болест (заразно запаљење ноздрва)*; вар. бутунар; исп. бутур; (ЦГ, Јовић. 1).
- ббраздāш**, -āша м *коњ који оре из бразде са десне стране, дешњак*; исп. бражњак, браздењак (Вук, Рј.).
- ббраздѐњāк**, -āка м *покр. в. браздаш*. — Са ледине волови зову се ... „ледињаџи из лива“, а из бразде: „браздењаџи се десна“ (Далм., Петковић Г., ЗНЖ 12, 303).
- ббрезан** м *назив за коња брезасте длаке и име таквом коњу* (Босна, Борј.).

- бр̄знути**, -нѣм свр. трен. покр. *потерати коња нагло, у трк* (Књажевац, Станим. Вл.).
- брзкоѡњаник** и **брзкоѡњик** м заст. *припадник брзе коњице*. — Купи ... све атлије брзокоњанике (НП Шаул. 4, 88).
- бр̄идаљ**, -аља м покр. *коњ са белом пегом на челу*. — Два бридаља Мандушић сердара (НП Херм. 2, 307).
- бр̄иза** ж *кобила са белим по носу* (ЗНЖ 6, 97).
- бр̄изаљ**, -аља м *коњ са белим по носу* (ЗНЖ 6, 97).
- бр̄ња** ж *назив за кобилу с брњом (белегом) на њушци или на глави и име таквој кобили*; исп. брњуша. — Брња је име кобили (Хрв., Обр. М.).
- бр̄ња** м *назив за коња са брњом (белегом) на њушци или на глави и име таквом коњу*; исп. брњаш. — Брња је у Поцерини име брњасту коњу (Моск. 6).
- бр̄ња̄к** м *в. брњаш*. — На њег натера брњака (НП Херм. 2, 285).
- бр̄ња̄ст**, -а, -о *који има брњу*; исп. брњатаст. — Изведе му ата брња̄стога (НП Вук 4, 470).
- бр̄ња̄таст**, -а, -о *в. брња̄ст*. — Открочио ата брња̄таста (НП, ГЛЕМ 1936, 112).
- бр̄ња̄ц**, -ња̄ца и **бр̄ња̄ц**, брња̄ца м *в. брњаш* (ЗНЖ 9, 109).
- бр̄ња̄ш**, -а̄ша и **бр̄ња̄ш**, -а м *назив за коња који има брњу (белегу) на њушци или на глави*; исп. брња̄к и брња̄ц. — Брња̄ша им дати Шћепанова (Њег. 4, 73).
- бр̄њеѡѡија** м *индив. в. бињеѡѡија*. — Ту су бесне ... брњеѡѡије и делије (Петр. Мил. 2, 34).
- бр̄њица** ж *вар. врњица усница у коња (обично горња); губица*; исп. брњушка. — [Коњ] подигне главу мљескајући масним брњицама (Станк. Б. 3, 194).
- бр̄њуша** ж *в. брња*. — Звасмо је Брњуша (Нев., Звезда 4, 986).
- бр̄ѡт** м покр. *спољни део коњских жвала (дела узде)*. — Жвале ... имаду два брута (Оток, Ловрет, ЗНЖ 2, 247).
- бӯјин**, бӯйна м (тур. *boу, стас, величина*) *велик, јак, тром коњ за вучу*. — У интову су била упрегнута четири буина (Новић 8, 8).
- бӯјин**, -ина м *јак, жесток коњ*. — Јаше на једном бујину (Лал. 2, 239).
- бука̄гије** ж *мн. (тур. bukađi)* окови за ноге код коња, негве, путо*; вар. бокагије, букаглије. — Па узима коњске букагије, / Те окива браца рођенога (НП Вук 1, 543).
- бука̄гилук** м (тур. *bukađilik*) *кичична кост код коња*; син. *путиште*. — Кичична кост или „букагилук“ кратка је и јака кост (Вуков. А. 1, 6).
- бука̄глије** ж *мн. в. букагије*. — Па прихвати троје букаглије (НП Бос., 255).
- бӯкса** м *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- бӯласт**, -а, -о покр. *коњ који има беле белеге*; исп. лисаст. — Крава ... мало буласта бела (СН 1876, 367).
- Бӯра̄к**, а̄ка м (тур. *Burak*) *име Мухамедову коњу*. — Пред Бечом је бурак посрнуо (Њег. 7, 148).

- бурко** м покр. назив за немирна коња (Бачка, Дунђ.).
- буша** и **буша** ж мали коњ или кобила (Кур. 2, 10).
- бушат** м покр. *бушаст коњ*. — Дај ти мене дорина твојега, / Ја ћу тебе бушата мојега (Вук, Рј.).
- бушма** ж зан. *врста поткивачке алатке*. — Бушма ... за бушење потковица (Миј. Ц. 7, 38).
- бушмак** м покр. *направа у облику чатуре (обично кожна), причвршћена за узенгију, која служи као ослонац за копље* (Левач, Буш.1).
- ваљавица** (ваљавица) ж нека коњска болест. — Кад се коњ једнако ваља, народ каже да га боли срце, а болест зове ваљавица (Грб. С. 1, 351).
- вагати**, -ам несвр. некњ. в. *хватати*. I. *презати коње*. — Ватај, сине, коње у интове (НП Вук 2, 116). II. ~ се *узјавити*. — Вата се ... Ждрала (Стер. 6, 95).
- вагрен**, -а, -о *силовит; бесан*. — Беху упрегнута два ватрена зеленка (Макс. Ј. 3, 182).
- ваш** и **ваш** ж зоол. **коњска** ~ *Наематорпинус макроцефалус из ф. Наематорпинидае, која живи на коњу* (Спасић. Д. 3, 388).
- ве** *узвик за подстицање коња*. — Виче се ве [коњима] (Трој. 7, 166).
- ведета** ж (тал. *vedetta*) вој. *коњичка патрола, обично од три извиђача*. — Од стража испослате су ведете (Мусул. 2, 329).
- веђица** ж покр. *метални део узде, ланчић на ђему; исп. чампара*. — Чуло се звецкање веђице и снажно жвакање [коња] преко челика (Рен. М. 1, 311).
- везир**, -ира м (тур. *vezir*) *назив и име коњу* (Поцерица, Моск. 6).
- везирак**, -рка м само у загонеци: *коњ*. — Четири четирка, / Два везирка (Банат, НПосл, Арс.).
- верко** м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- вѣселѧ** ж покр. *назив за кобилу* (Арс.).
- вѣдра** ж *име кобили и коњу* (Кур. 2).
- вие-ха** покр. *узвик за подстицање коња да крену или убрзају ход; исп. ђи; (Лика, Трој. 7, 166)*.
- вијати се**, вијам се *фиг. јездити, јахати, поигравати коња*. — Пољем се вија, ој, зор делија (НП Шант. 1, 7).
- вилењаѧ**, -ѧка м *фиг. срчан, бесан, помаман или разудан коњ*. — Коњи вилењаѧци (Хар.1, 27).
- вил-коњ** м индив. *коњ вилењаѧ; вилен коњ*. — Не утече ни на вил-коњу (Јурк. Ј. 1, 91).
- виска** ж *коњска њиска*. — Виска коња, а јаук јунака (Вук, Рј.).
- вискање** с гл. *им. од вискати*.
- вискати се**, -ѧм се несвр. покр.; *вар. фискати (за коње) бацати се задњим ногама*. — Коњ му се виска (Шум., Закић).
- виѧез** м 1. *име коњу* (Звезда 4, 140). 2. (у *придевској служби*) *песн. бојни (обично о коњу)*. — Спреси нама два коња витеза (НП Херм. 1, 255).
- виѧко** м *име коњу* (Жупа, Бож. К.).
- вихѧрац**, -рца м покр. (на коњу) *место на темену обрасло белом длаком у виду спирале*. — Вихѧрац

- (дио длаке што расте у округ или у страну) (Мићевић Љ. 1, 35).
- вѣхор** и **вѣхѡр**, -ора м *име коњу* (Спасић Д. 3, XXXVII).
- вихрѡнога** м индив. *брз тркаћи коњ*. — Зашто си продао твог враног вихроногу? (Рад. М., Вила 1868, 82).
- вѣцко** м *име коњу са белом пегом на челу* (Поцерица, Моск.6).
- вѡдило** с *поводац, вођице* (Призрен, Чем.).
- вођица** и **вѡђица** ж *каиш (или уже) утврђен за узду којим се управља коњем при јахању или возњи*; син. дизгин, кајас; исп. вођница. — Узда састоји се из оглава, жвале и вођице (Мин. в. 24, 104).
- вѡђница** ж в. *вођица*. — Гранчицу ... задену ... своје коњу за вођнице (Степановић К., Пол. 1957, 16033 / 21).
- војкати**, -ѡм несвр. покр. *помоћу узда управљати упрегнутим коњима* (Бјеловар, Хорв.).
- волтижѣрање** с гл. *им. од волтижирати*. — „Витез“ ... доноси обзна-не ... о ... наградним утакмицама у волтижирању ... и у каруселском јахању (Витез 1899, 6).
- волтижѣрати**, -ѣжѣрѡм (-ѣрајѡ) несвр. (фр. *voltiger*) *изводити нарочите вештине при јахању коња*; в. пр. под волтижирање.
- вѡлтижѡвање** с гл. *им. од волтижѡвати*. — Изведено је волтижѡвање са школским коњима) (Борба 1947, 111/5).
- вѡлтижѡвати**, -жѡјѣм несвр. в. *волтижирати*; в. пр. под волтижѡвање.
- вѡшпѡн** (нем. *Vorspann*) *предња коњска запрега* (Војв., Вук, Рј., I изд.).
- вѣрѡн** м в. *вранац*. — Узјашиде врана големога (НП Вук 4, 316).
- вѣрац**, -нца м *коњ вране, црне длаке и име таквом коњу*; исп. вран, вранетин, вранило, вранин, вѣрац. — Он узјаше на вранца (НПр Вук, 12).
- вранѣтин**, -ѣна м покр. в. *вранац* (Хрв., Обр. М.).
- вѣрило** м в. *вранац*. — Одмах ... про-тури вранила (НП Шуњ., 47).
- вѣрин**, -ѣна м (у народним песма-ма) в. *вранац*. — Бржи алат беше од вранина (НП Херм. 2, 367).
- вранѡтѣн**, -ѣна м покр. *име враном, црном коњу* (Хрв., Обр. М.).
- вѣрануша** ж покр. *име враној, црној кобили*. — Сањам да јашем црну кобилу, ка' зивт врануша (НП Ј-М, 111).
- вѣрѡче** (вѣрѡче), -ѣта с *дем и хип. од вранац*. — Ето ти једног ... / На вранчету коњу пеливану (Вук, Рј.).
- вѣрѡчев**, а, -ѡ *који припада вранцу* (Вук, Рј.).
- вѣрѡчина** м и ж *аугм. и пеј. од вранац*. — Он ободе дебела вранчину (НП, Жив. Ј. 2,10).
- вѣрѡчиѣ**, -ѣ и **вѣрѡчиѣ**, -ѣѣа м *дем. и хип. од вранац*. — Он удари претил-лог вранчиѣа (Радич. 1, 157).
- вѣраѡц**, -ѣнца м покр. в. *вранац*. — Ве-лики ... вѣраѡци и бељци, за ратну службу (Радов. Ј. 4, 36).
- вѣраѡница** ж покр. *име враној, црној кобили* (Хрв., Обр. М.).

- врјско** м покр. назив за коња (који често вршишти) (Крагујевац, Радој. Вл.).
- врјснути**, врјснѐм свр. испустити глас (о коњу), зањиштати. — Дорат му врисну (НП Краус, 19).
- вркати**, врчѐм и **вркати**, вркѐм и врчѐм несвр. оном. вар. фркати напрегнуто дувати кроз ноздрве или кроз уста (о неким животињама). — Капетанов ћого ... врче, а из ноздрва му куља густа пара (Јакш. Ђ. 7, 198).
- врљикѐш**, -ѐша м покр. назив за мршавог коња издужена тела (Вук, Рј.).
- врљо**, -а и -ѐ покр. коњ са озлеђеним или несиметричним очима. — Врљо се ... каже ... и за коње (Вуков. А. 2).
- вртоглав** ж вет. покр. тешко обољење мозга код коња *vertigo*. — Вртоглав је ... болест, да се коњ само окреће (Варош, Лукић Л., ЗНЖ 24, 153).
- врхуља** ж покр. уже са дрвеном куком на једном крају којим се везује коњ кад врше. — На другом крају врхуље везана је дрвена кука (Сарајево, Трифк. С. И В. 1, 47).
- вугѐн**, -ѐна м покр. назив за коња *vugaste*, сиве длаке (Кур. 2).
- вугац**, вукца и **вугѐш**, -ѐша м покр. в. вуган (Кур. 2).
- вүкокѐс** м покр. коњски кас сличан вучјем (Арс.).
- вүлка** ж покр. име кобили (Хрв., Обр. М.).
- вүчица** ж назив за кобилу и име таквој кобили (Арс.).
- вүчко** м заст. назив за коња који добро вуче, предњачи (Даница, 1862, 199).
- вүшкија** ж (тур. *feşke*) в. фушкија а. коњска мокраћа (Вук, Рј.). б. свежа коњска балега и сок од ње; коњско ђубре. — Вушкију од пастува узети (Блашковић Ј., СА 1873, 228).
- гѐво**, -а, -ѐ м покр. име коњу (Хрв., Обр. М.).
- гѐврѐн** м назив и име коњу црне длаке. — Па оседла ... бану гаврана (НП Андрић Н. 3, 80).
- гѐлеша** и **гѐлеша** м покр. назив за коња црне длаке. — Коњик ... / На гелешу ко на горском вуку (НП Херм. 1, 386).
- гѐлѐп**, -ѐпа и **гѐлоп**, -а м (фр. *galop*) најбржи коњски трк (у скокови-ма). — Галоп ... састоји се из појединих скокова (Спасић Д. 3, 139).
- галѐпѐр**, -ѐра м коњ који учествује у галопским тркама. — Касачи и галопери, учествовали су на ... великим међународним тркама (Борба 1949, 237/6).
- галопѐрање** с гл. им. од галопирати.
- галопѐрати**, галѐпѐрам (-ѐрајѹ) несвр. трчати галопом (о коњу); јахати коња који трчи галопом. — Терај коња касом, а не дај му да галопира (Васиљ.).
- гѐлѐпни** и **гѐлопни**, -ѐ, -ѐ в. галопски. — Изведено је ... такмичење у сечењу сабљом ... приликом галопног трчања (Борба 1947, 111/5).
- гѐлѐпскѐй** и **гѐлопскѐй**, -ѐ, -ѐ који се односи на галоп (који се обавља галопом, који одговара галопу и сл.): ~ такт, ~ темпо, ~ трка.

- ганáша** ж (фр. *ganache*) задњи део виличне кости код коња (Вуј. 5).
- гáра** и **гǎра** ж (и м) назив за коња и кобилу црне длаке или главе и име таквом коњу и кобили (Хрв., Ворк. и Обр. М.).
- гарáкнути**, **гáракнѐм** и **гарáкнути**, **гáрáкнѐм** свр. *обости*, *лако ударити коња (мамузама и сл.)*. — Гаракнух свога коња те пристигох Тома (Мил. М. Ђ. 18, 227).
- гвѡжђе** и **гвѡжђе**, -а (ретко -ета) с 1. а. *ђем, жвале*. — На прси му [коњу] ћасу запучише ... / А челикли гвожђе уз вилице (НП Шаул. 4, 28). б. *потковица (Р-К 2)*. 2. *букагије за сапињање коња*. — Узму се ... (гвожђа) којим се сапињу коњи кад пасу (Стан. М. 2, 37).
- гвѡзден** м име коњу (Арс.).
- гѐбра** ж (тур. *gebre*) варв. покр. *четка којом се тимаре коњи, чешагија (Врање, Влај. 1)*.
- ги** в. *ђи*, *узвик за подстицање коња*. — Ги! ... ајте моји ... коњи (Шим. 7, 71).
- гибача** ж покр. *име кобили (Босна, Борј.)*.
- гйдрáн** м покр. *име коњу (Бачка, Дунђ.)*.
- гиздѡн**, -ина м покр. в. *дизгин, вођица на узди*. — Па за гиздин довати шарина (НП Шаул. 1, 129).
- гије** и **гйјо** оном. покр. (обично поновљено) *узвик којим се подстичу коњи да крену*. — Кад се коњ потера, виче му се: гије, гије (Трој. 7, 165).
- гијуп** м покр. *коњ пастув (ЦГ, Шоб. С. 1)*.
- гилáкнути**, **гйлакнѐм** свр. покр. *потерати, обости коња*. — Пипер бињац на коња, гилакне га (Пав. 23, 74).
- гйликáње** и **гйликáње** с гл. им. од *гиликати (се)*.
- гйликати** и **гйликати**, -áми гйличѐм несвр. покр. *ударањем подстицати коња да крене или убрза ход*. — Гиликајући коње најавише низ ... све два и два напоредо (Нев. 3, 137).
- гйлиќнути**, **гйликнѐм** свр. покр. в. *гйлакнути*. — Гйликну хата испред себе (Нев., БВ 1904, 413).
- главáр**, -áра м *предњи део самара за који се причвршћује товар*. — За тим је пришао коњу ... одмотао конопце с главара (Сиј. Ђ. 1, 197).
- главара** ж покр. в. *главар*. — Главара је дрво од самара што стоји на врату коњчету (Зоре 3, 232).
- главина** ж в. *главар*. — Главина ... [је] предњи крај од самара (Вук, Рј.).
- главйћ**, йћа м покр. в. *ајам (Павлин, РЈА)*.
- главнйќ**, -йќа м *оглав, улар*. — Уже ... којим се води коњ [зове се] главник (Прот. Љ., ГЛЕМ 1937, 49).
- гййбот** и **гййбота** м покр. *име коњу (Босна, Борј.)*.
- глобѡсија** ж покр. погрд. *рђав коњ, рага*. — Ђи, глобосијо, вуци те изели (Момина клкисура, Сим. Д. 1).
- гњѐдац**, гњѐца м *назив за коња мрке длаке (Кур. 2)*.
- гњѐдо** м *назив за коња мрке длаке, дорат (Драгољуб 1867, 204)*.
- гњйлогриз** м покр. *гнојно обољење код коња*. — Гњйлогриз [је]

- коњска болест при којој се коњ у гноју распада (Вуков. А. 2).
- гѿлуб** м назив за коња сивкасте или модрикасте, голубије боје и име таквом коњу. — Голуб је име коњу зеленкастосивом (Доброљупци, Бож. К.).
- голѿбан**, -а и **голѿбѧн**, -ѧна м назив за коња голубије, сиве боје и име коњу (Арс.).
- гѿроцвѣт** ијек. **гѿроцвијет** м покр. име коњу (Спасић Д. 3, XXXXX).
- грѧбити**, -ѧм несвр. *копати ногом* (о коњу) (Р–К 2).
- грѧна** ж покр. *име кобили* (Срб. Кал. 1895, 25).
- грѧва** ж покр. *име кобили* (Хрв., Обр. М.).
- грѧдлећка** ж покр. *име кобили* (Хрв., Обр. М.).
- грѧбуша** ж покр. *име кобили* (Хрв., Обр. М.).
- грѧва** ж *дугачке длаке на врату коња*. — Ђор-бег сјаши, Мустај'-бег узјаши, / Док дорату гриве отпаоше (НПосл Вук).
- грѧват**, -а, -о *који има велику гриву* (Бачка, Радон. Н.).
- грѧвац**, -вца м покр. *назив и име гривастом коњу*. — Наране доброга му гривца мркова (Сар. 12, 296).
- грѧвѧш**, -ѧша м *в. гривац* (Змај 4).
- гривѧкрил**, -а, -о индив. *који је бујне гриве*. — Четири гривокрила вранца (Крешић С. 2, 310).
- грѧф**, грѧфа м (нем. Griff) варв. *зубац на потковици*. — Зупци (грифови) на потковицама (ДЛ 1895, 61/3).
- грѧлица** ж *назив за кобилу са дугом длаком око врата или каквим белегом под грлом и име таквој кобили* (Спасић Д. 3, XXIX).
- грѧбан** м покр. *име коњу* (Срб., 1895, 25).
- грѧдан** м покр. *име коњу који има широке, снажне груди* (Добросело, Мед., РЈА).
- грѧдњѧк**, -ѧка м **а.** *део ама који долази коњу на груди, постављен крзном, напршњак*. — Код коња ... грудњак (напршњак) може слободно да легне (Спасић Д. 3, 105). **б** *мн. каиши на коњским грудима који држе седло да се не помиче натраг* (Вуков. А. 2).
- грѧм** (енгл. groom) *момак који се стара о коњима, коњушар* (Клаић 2).
- грѧбѧљ** м покр. **а.** *вет. шугав коњ* (Вуков. А.2). **б.** *мршав, ружан коњ, рага* (Вук, Рј.).
- гула** (маѡ. gula, стадо, говеда) *коњушница где се одгјају млади коњи* (Пригорје, Хеф., РЈА).
- гѧнгул** м покр. *индив. назив за коња*. — И својега закочи гунгула (Сар. 8, 162).
- гунтѧрѧћ**, -ѧћа м *заразна коњска болест праћена отицањем подвиличних жлезда, гнојењем из носа и кашљањем, сакагија*. — Гунтураћ, ждребећак почиње грозничавим стањем, а јавља се најчешће у младих коња (Ђорђ. Влад. 1, 112).
- гунтѧрѧч**, -ѧча м *в. гунтураћ* (Вуков. А. 2).
- густѧгрив**, -а, -о и **густѧгриван**, -вна, -вно *који је густе гриве, са*

- густом гривом.* — Извукоше ... коње ... густогриве (Новић 4, 71).
- даћа̄р**, -ара м покр. *име коњу* (Хрв. Обр. М.).
- двѣ̄нка** ж покр. в. *бисага* (Арс).
- деведешлија** м покр. *назив за предње зубе код коња.* — Шест предњака у горњој ... зову се зуби „деведешлије“ (Буш. 3, 572).
- дегелдија** ж (тур. teğelti) *подметач, комад дебље тканине, који се ставља испод седла.* — Изложиће ... Две дегелдије за испод седла од филца (СН 1902, 1139).
- делибаша** м (тур. delibaşı) *ист. заповедник коњице у турској царевини.* — Док ето ти делибаше Мусе (НП Петран. Б. 3, 269).
- делижанац**, -нца м *коњ који вуче делижанс, поштански коњ.* — Како би се ... облагородила раса наших делижанаца (Нуш. 25, 40).
- дѣрби**, -ија м (енгл. derby) *спорт. велике коњске трке трогодаца.* — Коњ ... на дербију у Епсону (Вучо 1, 202).
- дѣреш** м (мац. deres) *покр. име коњу* (Кур. 2, 10).
- дѣрешка** ж покр. *име кобили* (Кур. 2, 10).
- Дѣрикобила** *презиме* (Дед. Ј. 3, 301).
- дешња̄к**, -а̄ка м *коњ који се упреже са десне стране руде.* — Чувај се од коња ... дешњака (Мил. М. Ђ. 25, 22).
- дешња̄киња** ж *кобила упрегнута с десне стране руде.* — Ошине дешњакињу, јер заостаје (Бен. 4, 9).
- дѣв** м покр. *име коњу* (Поцерица, Моск.8).
- дѣждум** м покр. в. *дизгин* (Микл. 1, 49).
- дѣжђин**, -йна м покр. в. *дизгин.* — Мујо ђоги притеже дѣжђине (НП, БВ 1893, 149).
- дѣзген** м в. *дизгин.* — Пак потеже дѣзгене шарину (НП Вук 2, 222).
- дѣзгим** м покр. в. *дизгин.* — Дизгими су каишеви на узди или амовима (Планиница и Врбовац, С-Ц).
- дѣзгѣн**, -йна и **дѣзгин**, -а м (тур. dizgin) *крај од узде, каиш који се држи у рукама кад се јаше, управља коњем, поводац, вођица.* — Тад дорату покупи дѣзгине (НП Ј-М, 217).
- дизгѣнати**, -ѣм *несвр. управљати дизгинима, терати.* — фиг. Дете ... те ... дизгина и мамуза (Радић Д. 6, 130).
- дѣзгѣм**, -ума **дѣзгѣн**, -уна м покр. в. *дизгин.* — Потегни дѣзгуме (НПР Босна, 13).
- дѣздѣм**, -йна
- дѣздѣм**, -ума
- дѣзђен**, -ѣна м в. *дизгин.* — Уфатио зека за дѣзђене (НП Чојк., 202).
- дѣлбер** м (тур. dilber) *име коњу* (Спасић Д. 3, XX).
- дѣлдѣш**, -ѣша м покр. *име коњу* (Кур. 2, 10).
- дѣсѣг**, -ѣга м и **дѣсага** ж (обично у мн.) покр. в. *бисага.* — Дѣсази су ... бѣсаге (Пирот, Пеј. С.).
- добенгѣрати** и **добењгѣрати**, -ѣм (исп. тур. beugir, коњ) *свр. покр. дожахати поигравајући коња* (БиХ, Грђ. 1).

- добрѣтѣн**, -ѣна м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- добронóсац** (добрѣносац), -сца м нераспр. *коњ који у ходу подиже исовремено обе десне, па обе леве ноге, који равани* (Кур. 2).
- догалопѣрати**, догалопѣрам (-ѣрају) свр. *дојахати у галопу* (Р-К 2).
- дојахати** (дијал. дојаати, дојати), дојашѣм свр. *доћи јашући; доспети до неког места, границе и сл. јашући*. — Пред чадор су царски дојахали (НП, БВ 1886, 45). **б. јашући дотерати коња**. — Жика дојаха једнога коња (Јак. С. 2, 136).
- дојахѣвѣње** с гл. *им од дојахивати*.
- дојахѣвати**, -ѣхујѣм (дијал. дојаивати) несвр. (свр. дојахати) **а. долазити јашући; јашући стизати до неког места, границе и сл.** — К тој механи дојахивали су из Београда Турци (Мил. М. Ђ. 40, 167). **б. јашући дотеривати (коња)**. — Хајд пивници Паве крчмарице, / Где је Мујо дојахиво ђога (НП Херм. 2, 334).
- дојашити**, -ѣм свр. *в. дојахати*. — У том Миле дојаши на коњима (Петр. П. 1, 35).
- дојѣздити**, дојѣздѣм и дојѣздѣм и дојѣздити, -ѣм свр. **а. доћи, јашући, дојахати; довести се колима са коњском запрегом**. — Понекад је коњаник ... дојѣздио до капије (Симић Ж. 4, 85). **б. доћи (о коњима, коњској запрези), докасати; довести се (о запрежним колима)**. — Дојѣздеше лако једне кочије ... с два лепа коња (Јанковић Д., Прев. 1, 135).
- дојчило** м покр. *име коњу* (Срб., 1895, 25).
- докасати**, -сѣм свр. *дојахати касом*. — Сад ће Иво докасати (НП Андрић Н. 4, 165).
- докасѣвѣње** с гл. *им од докасивати*.
- докасѣвати**, докасѣјуѣм несвр. *дојахивати касом* (Вук, Рј.).
- докаскати**, -ѣм свр. *у дем. значењу: докасати*. — Сваки час докаска понеки коњаник (Јањуш. 1, 35).
- докасѣвѣње** с гл. *им од докасивати*.
- докасѣвати**, докасѣјуѣм несвр. (свр. докасвати) *у дем. значењу: докасивати* (Вук, Рј.).
- домѣхати**, додмѣшѣм и додмѣхѣм свр. покр. *изнемоћи, клонути (о коњу)* (РЈА).
- домуз** м (тур. domuz, свиња) *заразна болест коња праћена отоком на трбуху, прострел, црни пришт* (Вук, Рј.).
- дѣра**, -ѣе = дѣро, -а и -ѣ м *хип. од дорат*. — Нашем дору пара нема ни у царевој ергели (Мат. 13, 362).
- Дѣран** презиме (Синд. 1, 233).
- дѣран** м *хип. од дорат*. — Баца Мару на дорана (НП Андрић Н. 1, 183).
- дѣраст** -а, -о *в. доратаст*. — Ево јунак на коња дората (Вук, Рј.).
- дѣрат** м (тур. dogu at) *коњ мрке, тамнориће боје; коњ уопште*. — На то наиђе на дорату коњу млади бег (Пилар И., ЗНЖ 28/1, 25).
- Дѣрат** м *надимак* (Кар. 1899, 147).
- дѣратаст**, -а, -о *тамнориће, мрке боје (најчешће о коњу)*. — Па окрену коња доратаста (НП Вук 2, 412).

- дѡратина** ж *аугм. и пеј. од дорат.* — Утече твоја доратина (НП Вук, 7, 190).
- дѡратић, дѡратић и доратић** м *дем. и хип. од дорат.* — Путоноги доратић све више заостаје (Ђорђ. Кон.1, 189).
- дѡрѡтко** м *име коњу (Хрв., Обр. М.).*
- дѡратов, -а, -о** *који припада дорату.* — Са знојаве доратове коже отскакали кратки муњасти отсјаји (Радић Д. 5, 244).
- доратуша** ж *кобила доратасте длаке (БиХ, Грђ. 1).*
- дѡраче (дораче)** с = **дорачић и дѡрачић** м *дем. и хип. од дорат.* — Упрегнем моје дорачиће, па кући (Весел. 11, 244).
- дѡрија и дорѡјан** м *покр. в. дорат.* — Доријан је доратаст коњ (Пирот, Стан. М. 1).
- дѡријаст, -а, -о** *покр. в. доратаст (Цветк. М. 1).*
- дѡрѡн, -ина** м *в. дорат.* — Баци га у седло помамну дорину (Мат. 12, 38).
- Дорѡна** ж *име (ХК 2, 3).*
- дорѡнац, -нца** м *в. дорат.* — Он опреми себе и доринца (НП, Остојић А., РЈА).
- дѡрка** ж *в. доруша (Кур. 2).*
- дѡрко и дѡрко** м *хип. од дорат.* — Дорко, што идемо? (Сиј. Ћ. 1, 198).
- Дѡро** *презиме (ХК 8, 82).*
- дѡро** *в. дора.*
- Дѡрота** ж *име (ЗНЖ 30 /II, 134).*
- дѡрота** м *в. дорат.* — Имена коња̂а ... дорат (дорота) (Риб. 1, 169).
- дѡруша** ж *мркорића, доратаста кобила.* — Узјахао голему дорушу (Назор 5, 157).
- дѡрушин, -а, -о** *који припада доруши.* — Љутио се на дорушино ждријебе (Јуркић 1, 120).
- дѡрча** м *покр. в. дорат; хип. од дорат (Врање, Дим. Т.).*
- Дѡрчић** *презиме (ХК 6, 62).*
- дотимарити, дотимарѡм** *свр. довршити тимарење, потпуно отимарити.* — Поћута, па се опет саже да дотимари коњу ногу (Живој. 3, 85).
- дрѡгѡн, -ѡна** м (фр. dragon) *вој. ист. припадник нарочитог рода коњице, створеног у XVI в. у Француској, који је опремљен за борбу на коњу и пешице (Енц. Просв.).*
- дрѡта** ж *радом изнурен коњ, рага.* — То нису коњи, већ су дрете (Тополовац, Брантнер П., РЈА).
- дрѡнка** ж *покр. име кобили (Поцерица, Моск. 6).*
- дркела и дркѡла** ж и м *погрд. старо и мршава кљусе, рага (Левац, Вукић. М. 1).*
- дрскела** ж *покр. стара, мршава кобила (М. Пожаревац, Ост. Д.).*
- дртина** ж (м) *мршав коњ, рага (Вук, Рј.).*
- дрћела** ж *покр. в. дртина (Ужице, Дим. Т.).*
- дугѡгрив, -а, -о** *који има дугачку гриву.* — Но ергеле дугогриве (Змај 1, 57).
- дугѡшица** ж *покр. име кобили (Хрв., Обр. М.).*

- дүмән**, -ána м (тур. *duman*) назив и име коњу. — Швракин дорат пред думана мога! (НП, БВ 1901, 277).
- дүндул** м ** покр. назив за коња. — Појаши својега дундула (НП, Вила 1866, 98).
- дүплаш**, -áша м покр. *раса коња, ома-лена, али чврсте грађе*. — Били су ту кучаши, дуплаши, чилаши (Хорв. Ј. 1, 37).
- дүр** (тур. *dur*) покр. *узвик за зауста-вљање, умиривање коња: стој, стани*. — Дур дорате, добро моје (Босна, Мирк. П.).
- дүра** покр. в. *дур*. — Дура, доре, далеко је море (Лика, Арс.).
- ђа** и **ђа** узв. за *гоњење или дозивање коња*. — Ђа полети, коњо, ваља нам их стићи (Шапч. 9, 193).
- ђакати**, -ām несвр. покр. *гонити, терати коње вичући „ђа“*. — Тада су почели да ... ђакају сивце (Ђур. 1, 14).
- ђебарка** ж покр. *име кобили* (Хрв. Обр. М.).
- ђебра** ж (према тур. *gebire*) **1.** *кеса од кострети којом се тимаре коњи* (Вук, Рј.). **2.** *крпа којом с ђебрају коњи*; исп. *ђебрати* (Милој. В.).
- ђебрање** с гл. им. од *ђебрати*.
- ђебрат** м покр. в. *ђебра* (Клаић 2).
- ђебрати**, -ām несвр. покр. *мокром крпом брисати коњима очи, ноздрве и голе делове коже* (Милој. В.).
- ђебре**, -ета с покр. в. *ђебра*. — Кириџиски се коњи ретко тимаре и костретним ђебретом бришу (Миј. С. 6, 12).
- ђем**, **ђема** м (мн. *ђемови*) (тур. *gem*) *кратка метална шипка која се ставља коњу у уста, а крајевима је причвршћена за узду и служи за управљање и обуздавање коња*. — Делови на узди зову се ... *ђем*, *чампара* (Миј. С. 7, 134).
- ђема** ж покр. в. *ђем*. — Златно седло и ђему сребрну (НП Корд., 122).
- ђемо**, -а, -е м покр. *име коњу* (Арс.).
- ђерден** м покр. *справа за сапињање коња*. — „Берден“ су двије халке спојене једним комадом гвожђа, који се може на сваку страну окретати, да се не запреда узица или коноп (Мићевић Љ. 1, 34).
- ђерђија** ж ** покр. *део седла*. — Ђерђија [је] јака (свињска) кожа ушарана преко отвора дрвнице седла (Милој. В.).
- ђетан**, -ána м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- ђи** узвик за *подстицање коња да крене или убрза ход*. — Коњи стану, ја вичем: „Ђи!“ (Поп. Ср. 1, 53).
- ђига** м покр. *име коњу*. — Еј, Ђиго! Вози (Барк. 1, 8).
- ђиздџим**, -íма и **ђиздин**, -íна м (у нар. песмама) в. *дизгин*. — Сваки коња држи за *ђиздине* (НП, Шаул. 1, 851).
- ђијотáлка** и **ђијотка** ж покр. *дуги бич за терање четири упрегнута коња* (Бачка, Вук. Рј.).
- ђика** м (према мац. *gyik*, гуштер?) покр. *име коњу* (Кур. 2).
- ђика** узв. в. *ђи*. — Хајде мало: *ђика*, *ђика* (Ков. Д. 1, 130).
- ђикати**, -ām несвр. покр. *терати коња вичући „ђи“* (Вуков. А. 2).

- ђинђир**, -ира м мн. покр. *звонцад на узди; прапорци*. — Уздом жвали, ђинђири му звече (НП Бос., 183).
- ђипати**, ђипам (ђипају) несвр. *скакати, пропињати се*. — Моја бедевија стаде ђипати (Мил. М. Ђ. 9, 7).
- ђиса** м покр. *име коњу* (Хрв.,Обр. М.).
- ђиса** ж покр. *име кобили* (Ресава, Мел. 1).
- ђиха** узв. в. *ђи* (ЦГ, Шоћ).
- ђихање** с гл. им. од *ђихати*.
- ђихати**, -ам несвр. *викати „ђиха“*. — И дјеца воле ... да јашу на коња и вичу *ђиха* (ЦГ, Шоћ).
- ђихи** узв. в. *ђи*. — Ђихи, Шарга, *ђихи!* (Змај 1, 425).
- ђог**, -а, -о покр. в. *ђогатаст*. — Какав ти је бијо коњ? — Ђог (КМ, Ел. Г. 3)
- ђога**, -е = *ђого*, -а и -е м хип. од *ђогат*. — Од вранца је *ђога* начинио (НП Херм. 2, 5).
- ђога** ж покр. *име кобили* (Краље, Клариф И., ЗНЖ 6, 97).
- ђоган** и **ђоганко** м хип. од *ђогат* (Хрв., Обр. М.).
- Ђогат** презиме (Шем. Бос. 1886, 107).
- ђогат** и **ђогат** м (према тур. *gök*, небо и *at*, коњ) *коњ беле длаке, белац*. — Долети на *ђогату* (НПр Вук, 12).
- ђогатаст** и **ђогатаст**, -а, -о *који је беле боје, бео као ђогат*. — Он опкочи хата *ђогатаста* (НП Кашик. 1, 71).
- ђогатасто** и **ђогатасто** прил. *бело, беличасто*. — Коњ ... длаке *ђогатас*то зелене (СН 1876, 307).
- ђогатов** и **ђогатов**, -а, -о *који припада ђогату*. — Виђе Моју зубе *ђогатове* (НП Херм.2, 24).
- Ђогатовић** презиме (Миј. С. 2, 305).
- ђогаџуша** ж в. *ђогуша*. — Несу менђуше за *ђогатуше* (НПосл, Браство 3, 78).
- ђогин**, -а, -о *који припада ђоги* (Вук, Рј.).
- ђогин**, -ина м хип. од *ђогат*. — Оде Бане на коњу *ђогину* (НП Вук 2, 272).
- Ђогина** презиме (БВ 1894, 191).
- Ђогић** презиме (Дед. В. 2, 330).
- Ђого**, -а, -е 1. м *надимак* (Петр. П. Ж. 2,195). 2. *презиме* (Дед. Ј. 3, 361).
- ђого** в. *ђога*.
- ђогутина** ж покр. *аугм. и пеј. од ђогат*. — И дат ћу ти стару *ђогутину* (НП Грч. С., 229).
- ђогуша** ж 1. *кобила беле длаке; име таквој кобили*. — Притегну дизгине својој *ђогуши* (Ђоп. 13, 180). 2. покр. *тврдоглава, цандрљива жена* (Крагујевац, Радој. Вл.).
- ђогушин**, -а, -о *који припада ђогуши* (Вук, Рј.).
- ђокат** и **ђокац**, -кца м покр. в. *ђогат* (НП Јастр., 352).
- ђокџ**, -џа м покр. в. *џокеј, јахач на коњским тркама*. — Јаши као *ђокеј* (Матош 4, 66).
- ђокче**, -ета с покр. *дем. и хип. од ђогат*. — Водијо сам оно моје *ђокче* да га ковам (Пећ, Ел. Г. 3).
- ђузгум** м покр. в. *дизгин*. — Заметну му *ђузгум* за јабуку (НП, БВ 1887, 254).

- ђулијан**, -ана м покр. *цветаст коњ*. — Појахали ... коње ђулијане (Змај 4).
- ђунац**, -нца м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- ђурдумаст**, -а, -о покр. *јогунаст, који се не да укротити* (КС 1927, 185).
- ђуркан** м покр. *име коњу* (Кур. 2).
- еблекаш**, -аша (тур. *ablak*) *шарен коњ, шарац*. — Па потјера оба еблекаша (НП Херм. 2, 308).
- еблѝкаш**, -аша м покр. *в. еблекаш* (Клаић 2).
- егбе**, *эгба* ж и *егбета*, *егбѣта* с мн. (тур. *heube*) *в. хегбе, бисаге*. — Па извади синџир из егбета (НП Вук 2, 413).
- едек** м покр. *в. једек, уже за које се води коњ, поводац*. — Води њега собом на едеку (НП Вук 6, Бгд. 1940, 461).
- еђбе**, -ета с мн. покр. *в. егбе*. — Наши још зову бисаге и егбе или еђбе (Трој. 3, 87).
- емселук** ** м покр. *део коњске узде*. — Поједини делови на узди ... зову се: емселук, узображњак, наочали (Миј. С. 7, 134).
- ергела** ж (тур. *hergele*) **1.** *одгајалиште коња, сточарска установа за унапређење сточарства*. — Дивљење је изазивала везирова ергела (Андрић 5, 37). **2.** *чопор, крдо, мноштво коња*. — Сви коњи заједно зову се „ергела“ (Шкар. 2, 22). **3.** *покр. коњ (још необучен)* (КМ, Ел. Г. 3).
- ергелана** ж *необ. в. ергела (1)*. — Долазимо до ергелане (Мил. В: 6, 79).
- ергелар**, -ара м *в. ергелаш* (Новић, Змај 4).
- Ергелац** *презиме* (Арс.).
- ергелача** ж *заст. кобила*. — Ергелаче [кобиле] добре и здраве (ЧСЛ 1847, 167).
- ергелаш**, -аша м *онај који се стара о коњима у ергели*. — Дотрчо ергелаш, из цркве нас креће (Вел. 2, 133).
- Ергелаш** *презиме* (Арс.).
- Ергелашев** *презиме* (Им. МС, 95).
- ергелѣија** м ** покр. *в. ергелаш*. — Новац ... многобројних ергелѣија (Бат. 1, 838).
- Ергелија** и **Ергелија** *презиме* (БВ 1892, 439).
- ергелски**, -а, -о *који се односи на ергелу*. — Коњ ергелски или од расе (Гавр. С. 1, 21).
- ергелуша** ж покр. *кобила која предводи ергелу (2)*. — Кобила ергелуша ... иде пред свом ергелом и води је (НПр, БВ 1901, 210).
- ерђела** ж и **ерђело** с покр. *в. ергела* (ЦГ, Јовић.1).
- етек** м (тур. *etek*) покр. *скут, крило* (Клаић 3).
- жабжак**, -ака м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- жвѣла** ж (обично мн.) *метални део узде који се ставља коњу у уста, ђем*. — Узда ... састоји се из оглава ... жвале ... и војице (Мин. в. 24, 104).
- ждрѣл** м покр. *име сивом коњу* (Вуков. А. 2).
- Ждрѣл** м *мит. име коња Милоша Обилица* (Вук, Рј.).

ждра́ла м покр. в. *ждрал.* — Једно до-
бро ждралу, коња твога (НП Б—Б,
354).

Ждра́лац, -лица м нар. в. *Ждрал.* —
Ждралац вила, то су моја крила
(НП Шаул. 1, 94).

ждра́лѝн, -ѝна м име коњу (*сивом, ви-
соком или крупних очију*) (Р—К 2).

ждра́лка ж покр. *кобила сивкасте
боје* (Спасовић Д. 3, XXXXVIII).

ждра́луша ж покр. *кобила крупних,
светлих очију* (БиХ, Зовко, ЗНЖ
1, 312).

ждреба́д ж зб. *им. од ждребе.*

ждребáдија ж зб. покр. *ждребад, мла-
ди коњи* (Ускоци, Станић Мил.).

ждре́бак, -пка, -пко необ. (у употреби
најчешће у ж. роду) *који се често
ждреби.* — Пред кућом ти кобили-
це ждрепке (Босна, Шајновић И.,
ЗНЖ 13, 145).

ждре́бак, -пка и **ждреба́к**, -áка
м *мушко ждребе до две године,
ждрепчић.* — Наиће на шестоме-
сечног ждребака (Ранк. С. 5, 16).

ждре́бан, -бна, -бно (у употреби нај-
чешће у ж. роду) *бременит ждре-
бетом, суждрбан.* — Тражи ...
ждребну кобилу (НПр Вук, 166).

Ждрebáниќ, -ѝка м а. *манастир у
близини Даниловграда* (Свезн.). б.
*поље у Црној Гори око тог мана-
стира* (Вук, Рј.).

ждребáниќ, -ѝка м покр. в. *ергела* (ЦГ,
Змај 4).

ждребáнце, -ета с *дем. и хип. од
ждребе.* — У шталу своју / стиже
... ждрбанце (КН 1959, 101/5).

ждреба́ра ж покр. *име кобили* (Хрв.,
Обр. М.).

ждреба́рниќ м *стаја за ждребад*
(Милојевић В., НЈ 2, 210).

ждре́бат, -а, -о в. *ждребан.* — Кобила
једна ждребата (СН 1882, 961).

ждре́бац, -ѝпца ијек. **ждрије́бац**,
-ијѝпца м *млад коњ; неушкопљен
коњ, пастув.* — Доведи ... девет
ждријебаца (НПр Чајк., 178). *фиг.
погрд. похотљив човек* (Нови Сад,
Нат.).

ждре́башце (ждребáшце), -а, и -ета
с *дем. и хип. од ждребе и ждријебе.*
— Да нам роди ... кобила ждреба-
шце (НП, БВ 1899, 316)

ждре́бе ијек. **ждри́јебе**, ждрѝбета с
младунче коња. — Са степе допре
звучно рзање ждрѝбета (Шов. 1,
324).

ждребѝнце (ждребѝнце и ждрѝ-
бѝнце), -а, -ета с *дем. и хип. од
ждребе и ждријебе* (Вук, Рј.).

ждребета́нце (ждрбетáнце), -а и
-ета с необ. *дем. и хип. од ждребе и
ждријебе* (Тимок, Стан. М. 1).

ждребетина ж вар. (у атрибутој
служби) *који је од ждрѝбета, жре-
бећи.* — На гудалу длака ждрѝбе-
тина (НП Шаул. 1, XXXV).

ждребѝтина ж *аугм. и пеј. од ждребе
и ждријебе* (Правопис, 285).

ждребетѝнка ж зб. покр. в. *ждреба-
дија.* — Да се хвали година ... са
ждребетинка (Ник. В. 2, 143).

ждребе́тов, -а, -о *који припада ждре-
бету, који се односи на ждребе.*
— Јурио би шумицом лупајући
ждребетове бокове босим петама
(Назор 2, 133).

ждребе́ћак, -áка м 1. *вет. в. гунтураћ.*
— Гунтураћ, ждрѝбећак, почиње

- грозничавим стањем (Ђорђ. Влад. 1, 112). **2. ждребећи зуб** (Вук, Рј.).
- ждрѐбећѝ и ждрѐбећѝ**, -ã, -ë; **1.** који се односи на ждребе (који припада ждрѐбету, који је као у ждрѐбета и сл.). — Четврта је година последња година ждребећег живота коња (Спасић Д. 3, 243). **2. в. ждрѐбан.** — Толико му Бог дао кобиле ждребеће (Влаш. 1, 44).
- ждрѐбећњаќ**, -ãка м в. ждребећак (Вуков. А. 2).
- ждрѐбешце** (ждрѐбѝшце), -а, и -ета с (ек и ијек.) дем. и хип. од ждребе и ждријебе (Вук, Рј.).
- ждрѐбина** ж аугм. и пеј. од ждребе и ждријебе.
- ждрѐбињаќ** м (ек и ијек.) в. ждрѐбарник (Бабић В., НЈ 3,177).
- ждрѐбити**, ждрѐбѝм ијек. **ждријѐбити**, ждријѐбѝм несвр. **I.** доносити на свет (ждребе, ждрѐбад). — Ова кобила ждријеби све мушку ждрѐбад (Вук, Рј.). **II. ~ се 1.** доносити на свет младунче, младунце (о кобили). — Ова се кобила ждријеби сваке године (Вук, Рј.). **2.** долазити на свет (о ждрѐбади), бивати ождрѐбљен. — Туј се коњи ждребе (Ник. Б. 2, 277).
- ждрѐбић**, -а **ждрѐбић**, -ића м (ек. и ијек.) мушко ждребе, мали ждрѐбац; (у множини) ждребе уопште. — Ми водимо рачуна ... како треба хранити ... ждрѐбиће (СБ 1937, 8/6).
- ждрѐбица** ж женско ждребе, млада кобила. — Једна млада ждријебица стриже ушима (Кукић 1, 254).
- ждрѐбичãр** м покр. онај који се стара о коњима, коњушар. — Од како је ... постављен за ждрѐбичара ...
- обилно [се] сладио (Кол. ХК 15, 119).
- ждрѐбичин**, -а, -о који припада ждрѐбици, који се односи на ждрѐбицу. — Загледао је ... ждрѐбичине сапи (Топ. 15, 9).
- ждрѐбичица** ж дем. и хип. од ждрѐбица (Вук, Рј.).
- ждрѐбљѐње** ијек. **ждријѐбљѐње** с гл. им. од ждрѐбити (се), ждријебити (се).
- ждрѐбноћ**, -ости ж стање суждрѐбне кобиле. — Познаје се ждрѐбност већ и по обиму трбуха (Спасић Д. 3, 189).
- ждрѐбовати**, ждрѐбујѝм несвр. необ. живети као ждребе, бити ждрѐбе. — Коњ нека вуче, а ждребе нека ждрѐбује (Змај 4).
- ждрѐбоће** с зб. покр. в. ждрѐбадија (Банат, Лот.).
- ждрѐпчãник**, -иќа м дрвена полуга на колима за коју се везује хам. — Добро је да је ждрѐпчаник за млада грло шири но обично (Спасић Д. 3, 326).
- ждрѐпчãр**, -ãра м покр. в. ждрѐбичар (Кур. 2, 10).
- ждрѐпчãц** м покр. в. ждрѐбац (Кур. 2, 15).
- ждрѐпче**, -ета с **1.** дем. и хип. од ждребе и ждријебе. — Ождрѐби ждрѐпче (Миодр. 4, 137). **2.** покр. в. ждрѐпчаник (Зајечар, Жив. Јер.).
- ждрѐпчев** ијек. **ждријѐпчев**, -а, -о који припада ждрѐпцу, који се односи на ждрѐпца. — Чврсто се приљуби уз ознојен ждрѐпчев бок (Моск. 1, 247).
- Ждрѐпчевић** презиме (Петр. П. Ж. 4, 156).

ждрѣпчина м аугм. и пеј. од ждребац, ждријебац. — А наш ти Шако, ждрепчина (Маш. 4, 65).

ждрѣпчић, -а и **ждрѣпчић**, -ића м дем. и хип. од ждребац, ждријебац. — Ко ми је то поплашио ждрепчића? (Мусул. 2, 233).

ждрѣпчица ж (ек. и ијек.) дем. и хип. од ждребица. — Тамо [су] ... са ждрепчицама (Ошелда А., Реп. 1957, 5/7).

ждрѣгла ж покр. висока, мршава кобила (Врање, Влај. 1).

ждрѣбѣтиј, -а, -ѣ (ијек.) покр. в. ждрѣбећи. — Ждрѣбетији ход ... (Кад ждријебе иде за матером, не врши никакова посла) (У). И. 1, 111).

жеборѣн, -ина м покр. име коњу (Хрв., Обр. М.).

жеѣрав и **жеѣрав** м покр. име сивом коњу, ждрал, ждралин, сивац; име шареном коњу. — Земља је тутње-ла од трке поузданих жерава (Гавр. А. 1, 36).

жеѣраваст и **жеѣраваст**, -а, -о в. жеѣрав. — Један добро угојен коњ ... жераваст (СЛ 1888, 741).

жеѣравица ж име кобили риђе длаке. — Дао је ... риђу Жеравицу (Спасић Д. 3, 173).

жеѣравка ж покр. име кобили. — Кобила ... враница, жеравка (Оток, Ловрет., ЗНЖ 2, 261).

жеѣравко м назив за жуистра, ватрена коња. — Потјера он своја два жеравка (Кол. 3, 30).

жеѣдѣр, -ѣра м покр. име коњу (Хрв., Обр. М.).

жеѣлити, -ѣм несвр. покр. везивати коња за задњу ногу да не може бежати (Вук, Рј.).

жеѣкѣј, -ѣја м в. џокеј, јахач на коњским тркама. — И жокеј постигне људску славу (Ђал. 18, 143).

жеѣкѣјскѣј, -а, -ѣ који се односи на жокеје, џокејски. — [Нагнаћу] људе да баце ... њихове жокејске разговоре (Мил. М: Ђ. 35, 29).

жеѣѣбац, -ѣпца м заст. коњ који је био одређен за жреб. — Свештеници ... су жребали било по жрепцу (коњу посвећеном) (Костић Д., НЈ 5, 157).

жеѣѣњаѣк м покр. штала за пастуве. — Жреѣњаѣк ... озидане штале, служе за склоништа државних пастува (П. Пр. 1924, 28/2).

жеѣјаѣн, -а, **жеѣјаѣн**, -аѣна и **жеѣјаѣн**, -а м покр. коњ жућкасте длаке и име таквом коњу (Банија, Ворк.).

жеѣуљ м меснати део на коњској копити који је у запаљењу услед гњечења. — Копитним жуљем назива се запаљење меснатих делова копите (Геѣ 2, 41).

жеѣпаѣн, -аѣна м покр. име коњу (Хрв., Обр. М.).

жеѣѣтаѣц, жуѣца м покр. назив за коња жуте боје (Драгољ. 1867, 204).

жеѣѣтка ж назив и име кобили жуте боје (Лика, Арс.).

жеѣѣтѣић, -ића м покр. назив и име коњу жућкасте длаке. — Корача ... чешагијом добро очешан, жуѣтѣић (Обрадовић П., БК 1901, 610).

жеѣѣѣтко м назив и име коњу жуте боје (Лика, Шкар. 1).

жеѣѣѣѣко м назив и име коњу жуте, жућкасте длаке (Банија, Ворк.).

- жўч**, жўчи ж (ређе м) вет. *отоци на зглобовима или око тетива код коња настали услед напрезања и истегнућа тетива или због уга-нућа зглобова* (Свезн.).
- зáблица** ж покр. *име кобили* (Хрв., Обр. М.).
- загалопíрати (се)**, -òпíрám (се) (-íрају) свр. *почети галопирати, прећи у галоп*. — Ако касач у једној трци више пута загалопира, он може бити дисквалификован (Јањ.).
- зађемити**, зађемйм свр. *зауздати, завилочити*. — Љушку диже /... зађемљену ђемом (Кош. 7, 54).
- зайграти**, зайгрám свр. **1.** *натерати на поигравање (коња), разиграти; натерати у трк, у галоп*. — Брзе слуге ... / Заиграше добре коње пољем (Маж. И. 2, 30). **II.** ~ **се** *почети поигравати, разиграти се (о коњу)*. — Заиграо се коњ (Бак. 1).
- зајахати**, -ашём свр. *узяхати, појахати*. — Извео ... бијелца на авлију и зајахао (Андрић 2, 14).
- зајахíвати**, зајахујём несвр. *пењати се, уседати на коња, узяхивати*. — Кад је зајахивао на коња ... превао се преко коња (НПр Бејт. А., 242).
- зајашити**, -йм свр. *некњ. в. зајахати*. — Тко се толико диви коњима и јахачима, зајашит ће (Назор, ХК 16, 176).
- зајездити и зајездити**, -йм свр. *почети јездити, кренути некуд на коњу, појездити*. — Тужна момчад ... / Зајездила (Шен. А. 11, 133).
- зајуларити**, -ўлārйм свр. покр. *в. зауларити, ставити улар (на коња)* (Вук, Рј.).
- зáкасати**, -ām (-ашём) свр. *почети касати, прећи у кас, поћи, појурити касом*. — Коњи закасаше брже (Шим. 9, 8).
- зáко**, -а, -ё м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- закопíтати (се)**, -ām (се) свр. *почети се копитати, бацати се ногама (о коњу)*. — Закопита једно два пута (Цветк. К.1, 16).
- закўскунити**, -йм и **закускўнити**, -ўскўнйм свр. *при упрезању у кола ставити, наместити коњу кускун, каиш испод репа*. — Увек се коњ фура кад хоћу да га закускуним (Змај 4).
- залётети** ијек. **залётјети**, -тйм свр. *натерати коња у трк*. — Он залети хата (Вук, Рј.).
- замамўзати**, -ām свр. *мамузама подстаћи, подбостити*. — Командир замамуза коња (Стој. Ст.).
- зánги** прид. непром. покр. *који је у вези са узенгијом*. — Занги-кајиш ... је кајиш од коже, којим се везују узенгије за седло (Планиница и Врбовац, С-Ц).
- зánгија** ж покр. *в. узенгија, део седла у који се меће стопало при јахању, стремен* (Планиница и Врбовац, С-Ц).
- занòжити**, заножйм свр. покр. *ограничити кретање коњу везујући му поједине делове тела, спутити*. — Говече се заножити ужетом за рогове и ногу (БиХ, Грђ. 1).
- зањйштати**, -тйм свр. *почети њиштати, испуштати реске, ви-*

- соке гласове, зарзати (о коњу). — Зањишта кобила (Сек. 3, 70).
- заоглávити**, заоглávѣм свр. ставити оглав коњу. — Кириџиски се коњи само зајуларе (у Херцеговини се рекне заоглаве) (Трој. 3, 9).
- зáон** м (зáона ж ?) (према нем. Zaum) заст. варв. коњска опрема, узда. — Држаће се ... лицитација за набавку ... 40 комада заона јахаћих (ЦН 1879, 183).
- зáпрега** ж коњи упрегнути у кола, плуг и сл. — Држала су се свега два ... топа, од чије је запрге преостао један једини коњ (Јанк. Р. 1, 20).
- запрéгнути** (запрéћи и зáпрéћи), зáпрéгнѣм свр. везати коња хамом, јармом и др. запрежном опремом за кола, плуг, упрегнути. — Реци Ивану, нека запрегне коње (Прер. П. 2, 68).
- зáпрежнѣ**, -á, -ô који се односи на запрегу. — Треба ... навикнути младо грло на запрежну опрему, на áм (Спасић Д. 3, 323).
- зáпрежнѣк** м полуга (обично дрвена) на колима, плугу и сл. за коју се везује хам односно јарам, ждрепчаник (Милој. В.).
- запрња̀ти се**, -áм се (запрња̀ти се, зáпрња̀м се) и **запрња̀цати се**, -áм се свр. покр. не штети кренути, узјогунити се, упокистити се (коњу) (ЦГ, Јовић. 1).
- зáржати**, -ѣм и заржати, зáржѣм свр. покр. в. зарзати. — Заржа Илијин коњ (Ћип. 3, 86).
- зарзáвáње** с гл. им. од зарзавати.
- зарзáвати**, зарзáвáм (-áвајѹ) (некњ. захрзавати) несвр. почињати рзати, њиштати, почињати испуштати висок испрекидан глас (о коњу). — [Ждребе] весело захрзава (Матош. 4, 91).
- зáрзати**, зáржѣм (дијал. захрзати) свр. почети рзати, њиштати, почети испуштати висок, испрекидан глас (о коњу). — Алат ... од радости зарза (Станк. Б. 3, 100).
- зáрзнути**, -нѣм (дијал. захрзнути) свр. кратко зарзати, огласити се рзањем. — Коњи за'рзну, снажно повуку (Назор 7, 30).
- зáрипити**, -ѣм свр. покр. скочити на коња, кобилу. — Моју кобилу зарипи државни ајгир (Момина Клисура, Сим. Д. 1).
- зáрôвко** м покр. име коњу (Хрв., Обр. М.).
- засамáрити**, -áмáрѣм свр. ставити самар на коња, осамарити. — Види он неког коња, па га одмах засамари (Дед. В. 2, 250).
- засѣдлати**, -áм свр. ставити седло на коња, оседлати. — Исто се тако и коњи заседлају (Паун. П. 1, 51).
- засѣсти**, зáсѣднем и зáсѣдѣм ијек. зáсѣсти, зáсѣднѣм и зáсѣдѣм свр. узјахати, појахати. — То рекоше, коње засједоше (НП Бос., 196).
- заскôчити**, зáскочѣм свр. појахати, узјахати. — У радости заскочи кобилу (НП Херм. 1, 543).
- затрчати**, -ѣм свр. нагнати у трк, појурити (нпр. коња) (Ред.).
- заћустечити**, -ѣм свр. покр. спутати, сапети коња на паши (Србија, Милој. В.).
- зауздáвáње** с гл. им. од зауздавати (се).

- зауздáвати**, -уздáвāм (-áвајӯ) несвр. стављати узде коњу, уздати. — Младеж ... поче ... зауздавати добре коње (Весел. 6, 366).
- зауздати**, -ām свр. стављати узде коњу. — На голе коње посједали / Ни седлате нити зауздате (Луча 1898, 484).
- зауларивáње** с гл. им. од зауларивати.
- зауларивати**, -áрӯјēm несвр. стављати, натицати улар коњу (Ред.).
- заустéгнути**, -у́стéгнēm свр. потезањем, затезањем узде уназад, к себи зауставити, успорити кретање коња. — У трки нагло заустегне (Мар. В. 2, 17).
- заустéзāње** с гл. им. од заустезати (се).
- заустéзати**, -у́стéжēm несвр. потезањем, затезањем узде уназад, к себи, заустављати, задржавати при кретању коња (Вук, Рј.).
- захáмити**, зáхáмїм свр. ставити хам коњу, упрегнути коња у кола (Милој. В.).
- захамлѝвати**, -áмлѝјēm свр. стављати хам коњу, упрезати коња у кола (Милој. В.).
- зачелѝстити**, -ељѝстїм свр. ставити коњу жвале у челусти, зауздати, завилочити (Вук, Рј.).
- зачетвѝрити**, зачѝтвѝрїм свр. покр. појурити, потрчати у галопу (о коњу). — Стисне ... језденика, који ... зачетвери, претече водиоца (Херц., Словин 1881, 91).
- збацївати**, збацїјēm несвр. необ. в. забацивати. — Коњ није хтео кроз капију ... збацїјући злу губицу (Ђил., Горки М., Дело Артамонових, Бгд. 1949, 74).
- звѝздан** ијек. **звјѝздан** м назив за коња са звездастим белегом на челу и име таквом коњу (Бачка, Дунђ.).
- звѝздáш** ијек. **звјѝздáш**, -áша м коњ с белом пегом на челу и име таквом коњу (Драгољ. 1867, 204; Босна, Борј.).
- звѝздити** ијек. **звїјѝздити**, -їм несвр. покр. ићи на коњу, јездити. — Звїјѝзди јунак на коњу (ЦГ, Шоћ.).
- звѝрота** ијек. **звјѝрота** м покр. име коњу (обично жуте длаке) (Босна, Борј.).
- звѝроша** ијек. **звјѝроша** ж покр. име кобили (Хрв., Обр. М.).
- звѝчко** м покр. име коњу (Лесковац, Требј. Р.).
- звїждати**, -їм (дијал. звїжђати) несвр. рзати (о коњу). — Шарац ... почне рзати (Поп. Ср. 1, 494).
- звїна** ж покр. име кобили (Хрв., Обр. М.).
- звјѝзрка** ж покр. кобила жуте длаке (Зоре, Рад ЈА 115, 189).
- зврчак**, -чка м котурић на мамузи, острузи (за подбадање коња). — За њим звецкају зврчкови никлених мамуза (Васић Д. 3, 14).
- здѝрнути се**, -нēm се свр. покр. поскочити, ритнути се (о коњу). — Додирну Путка, који се здурну и словито заброди између стабала (Ђурић М. 1, 125).
- зѝка**, -ѝ = зѝко, -а и -ѝ хип. од зеленоко и зекан. — Пак мој зеко бржи од твог барне (НП Вук 3, 422).

- зѐка** и **зѐка** ж покр. назив и име коби-
ли *зекасте длаке* (Банија, Ворк.).
- зѐкало** м покр. *зекаст коњ, зеленко,*
зекан. — Да те ћерам на зекана
мога (НП Вук, 7, 125).
- зѐкаљ** м *зекаст коњ, зеленко, зекан*
(Вук, Рј.).
- зѐкан** м *зекаст коњ, зеленко, зекалъ.*
— Уведе у авлију ухрањена зекан
на (Радул. Ј. 3, 19).
- зѐкин,** -ина м покр. *име коњу.* — Па
узјаха дебела зекина (НП Херм. 2,
365).
- зѐкӯљ,** -ӯља м покр. *зекаст коњ, зе-*
ленко. — Зекуљ, зеленко је бијел
коњ (Куш. 1, 31).
- зѐкуша** ж покр. *зекаста кобила* (Кур.
2, 11).
- зѐла** и **зѐла** ж покр. *назив за коња и*
кобилу зеленкасте длаке и име
таквој животињи (Хрв., Обр. М.).
- зѐле** (зѐле) м покр. *назив за коња*
зеленкасте длаке и име таквом
коњу. — Дobar зеле носи засобицу
(НП Херм., 2, 286).
- зелѐнац,** -нца м *коњ зеленкасте, зе-*
ленкастосиве боје и име таквој
животињи (Врање, Влај. 1).
- зелѐнка** ж *кобила зеленкасте боје*
длаке и име таквој животињи
(Кур. 2, 11).
- зелѐнко** и **зелѐнко** м *коњ зелен-*
кастосиве длаке и име таквом
коњу. — Живанчић нека узјаше
нашег зеленка (Ком. 7, 36).
- зелѐнков** и **зелѐнков,** -а, -о *који при-*
пада зеленку, који се односи на зе-
ленка. — Брзим ногам зеленкови
/ Утече им (НП Шуњ., 123).
- зѐло** м покр. *назив за коња зелен-*
кастосиве боје длаке и име так-
вом коњу (Трнски И., Виенац
1884, 482).
- зѐља** (зѐља), -ѐ м = **зѐљо,** -а, -ѐ **1.** *зе-*
ленкастосив коњ, зеленко; хип. од
зеленко. — Зеља каса кроз Кар-
ловце (Даница 1865, 195). **2.** ж
назив за кобилу зеленкастосиве,
пепељасте длаке и име таквој ко-
били (Кур. 2, 11).
- зѐљац,** -љца м *коњ зеленкасте, зе-*
ленкастосиве длаке и име так-
вом коњу (Доброљупци, Бож. К.).
- зѐљко** м *назив и име коњу мркосиве*
боје (Хрв., Обр. М.).
- зѐнгија** ж в. *узенгија.* — Турска сед-
ла имала су ... колан и кускун и
зенгије (Миј. С. 7, 134).
- зѐнђија** ж покр. в. *зенгија.* — Зенђијом
је хата ударио (Грђ., БВ 1892,
114).
- зѐрота** м покр. *име коњу* (БиХ, Вука-
совић В., Кар. 1899, 137).
- зѐћа** ж покр. *име кобили* (Хрв., Обр.
М.).
- зѐц** м покр. *врста коњске болести*
која се појављује на ногама као из-
раслина. — Зец нарасте на ногама
коња, па који коњ не може да иде
морају га убити (Бачка, Дунђ.).
- зѐчак,** -чка м *назив и име коњу зе-*
касте, зечје боје. — Хи! зечак, хи!
(Шим. 3, 39).
- зѐчка** ж покр. *име зекастој кобили*
(Жун.).
- зѐчкаљ** м покр. *име коњу зекасте,*
зечје боје. — Зечкаља коња закро-
чио (НП Шаул. 1, 490).
- зѐчко** (зѐчко) м *назив и име коњу*
зекасте боје (Поцерина, Моск.б).

- зiро** м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- злiтко** м покр. *име коњу* (Банат, Ђер.).
- златногривац**, -йвца м в. *златогривац* (Куш. 1, 31).
- златогривац**, -йвца м *коњ са златном гривом*. — Били су то кулаши ... златогривци (Хорв. Ј. 1, 37).
- златуша** ж покр. *име кобили* (Кур. 2, 11).
- знiнко** м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- зобан**, -бна, -бно *добро ухрањен зобљу; снажан*. — А турски су коњи врло зобни (НП Вук 3, 340).
- зобати**, зобљем несвр. *јести зоб или какву другу храну сличне врсте (обично о коњима)*. — Коњ му привезан зобаше (Мат. 15, 228).
- зобити**, -йм несвр. *давати (обично коњима) зоб, хранити зобљу; добро хранити, ухрањивати*. — Овде ћемо зобити коње (Павлин. 5, 86).
- зобуна** ж покр. *име кобили* (Хрв., Обр. М.).
- зора** (и зора) ж покр. *име кобили*. — Обична су имена: Лиса, Зора (Трој. 7, 166).
- зорка** ж покр. *име кобили (ождребљеноју зору)* (Доброљупци, Бож. К.).
- зрiнка** ж покр. *име кобили* (Хрв., Обр. М.).
- зрка** ж покр. *име кобили* (Хрв., Обр. М.).
- зрклан** м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- зрљко** м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- зрiношица** и **зрiношица** ж покр. *име кобили* (Хрв., Обр. М.).
- зуба** ж покр. *име кобили* (Хрв., Обр. М.).
- зубан**, -ана и **зубан**, -а м покр. *име коњу великих зуба* (Хрв., Обр. М.).
- зубо**, -а и -е м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- зубо**, -а и -е м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- зубо**, -а и -е м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- зубкаљ** м покр. *коњ са белим или црним пегам* (Мићевић Љ. 1, 35).
- зупкати се**, -ам се несвр. *грести се, уједати (о коњу)*. — У Морачи не кажу да коњ уједа већ да зупка (Матић Љ.).
- йвула** ж у *загонци: око у коња*. — Две ивуле, две цивуле ... (Коњ, његове очи) (НЗаг, Кар. 1899, 2/43).
- йгац** м покр. *ајам; ам (?)*; исп. иго; Коњи лете ... Чује се само клопот игаца (Слав., Арс.).
- йгашки**, -а, -о *који се преже у иго, јарам, запрежни (о коњу)*. — Коњи пропињу ... Не сви. Игашки не (Цеп. 2, 88).
- иждрiбити**, **иждрiбим** ијек. **иждријeбити**, **иждријeбим** свр. *донети на свет више ждребади*. — Ова је кобила иждријебила те све коње (Вук, Рј.). ~ **се донети на свет младунче, младунце (о већем броју кобила или женки животиња (сличних коњу))**. — Све су се кобиле иждријебиле (Вук, Рј.).
- ижђeбрати**, -ам свр. покр. *мокром крпом, ђебром, избрисати, истрљати (коњима очи, ноздрве и др. голе делове коже)*. — Кад год се четкају треба их и ижђeбрати (Спасић Д. 3, 235).

избуцати се, *ām се свр. покр. спарити се о кобили.* — Избуцала му се кобила (Лесковац, Требј. Р.).

извѣдати, *йзвѣдām (-аѣајӯ) свр. прошетати уморног коња, водити га тамо-амо док се одмори и смири.* — Извада мојега ждралина (НП Шаул. 4, 151).

извѣдати, *йзвѣдām (-ѣајӯ) свр. проводити, прошетати замореног коња да се одмори.* — Добре коње Турци изводаше (Вук, Рј.).

изјахавање *с гл. им. од изјахавати.*

изјахавати, *-ахава̄м (-авајӯ) несвр. в. изјахивати.* — Сад није више изјахивала (Тресч. 2, 78).

изјахати, *-ашѣм свр. 1. а. јашући изићи, напустити неко место.* — Изјаха из авлије (Андрић 2, 14). **б. јашући извести, истерати коња.** — Хат му лежи ... зар нема где да га изјаше (Станк. Б., СКГл 5, 86). **в. јашући стићи, доспети негде.** — Синој сам изјо на зекану (Ускоци, Станић Мил.). **г. јашући избити напред, издвојити се од осталих** (Р-К 2). **2. а. обучити, извежбати коња за поигравање** (Вук, Рј.). **б. изнурити, исцрпсти коња дугим и честим јахањем.** — Коња тако изјахати и изиграти да ни за какву радњу више није способан (Бачка, Радон. Н.) ~ **се а. изнурити се, изморити се** (о коњу који је много јахан). — Тај се коњ данас јако изјахао (Бачка, Радон. Н.). **б. задовољити се јашући, изјахати се.** — Јеси ли се већ сит узјахао? (РЈА).

изјахивање *с гл. им. од изјахивати.*

изјахивати, *-ахујѣм несвр. а. јашући излазити, одлазити некуд.* — Излазио је, изјахивао (Живој. 2, 6).

б. јашући стизати, доспевати негде. — Он опази друга Милана како изјахује на цесту (Ћоп. 12, 651). **в. јашући избијати напред, издвајати се од осталих.** — Испред ордије, изјахивале су турске делије (Пол. 1951, 13940/5).

изјашити, *-йм свр. некњ. јашући проћи.* — Докле Шарац преко горе црне / Дотле Марко гору изјашео (НП Бос., 132). **2. отићи јашући, одјахати.** — Јутрос сам се заклео да онамо не изјашим (Вин. 3, 20).

измамузати, *-ām свр. изударати коња мамузом* (Грђ. 1).

изџобити, *йзџѣм свр. покр. исхранити, прехранити зобљу (коња)* (БиХ, Грђ. 1).

изоглавити, *-џглавйѣм свр. покр. ослободити оглава, улара коња, изуларити.* — Изоглави ту кљусину (Лика, Богдановић Ј., РЈА).

изоглављивање *с гл. им. од изоглављивати (се).*

изоглављивати, *-ављујѣм несвр. покр. I. ослобађати оглава коња, изуларити* (Лика, Арс). **II. ~ се ослобађати се оглава, изуларивати се** (Ред.).

изуларити, *изуларйѣм свр. скинути улар коњу, ослободити улара, изуларити* (Вуков. А. 2).

ијѣ *узвик за гоњење коња.* — Ије шалац! (Божић 2, 180).

ијо *покр. узвик за гоњење коња.* — А кад га [коња] ... терају, вичу му ијо (Дуч. С., 19).

илка *ж покр. назив и име кобили* (Слав., Милеусн.).

интџов, *-џва м (мац. hinto) покр. хинтов, кола са опругама за превоз*

- путника, кочије, каруце. — Ватај, сине, коње и интове (НП Вук 2, 16).
- ио** (кад је акцентовано *йо*, *йо* и др.) *узвик за подстрекивање и терање коња*. — Ио, Шарка! (Анђел. 2, 13).
- йс** и **йса** (*йса* и сл.) *узвик којим се гоне коњи*. — Коњи се терају: ди! Ис, ис! (Трој. 7, 166).
- исењати**, -*ам* и **исењити**, *исењим* свр. *сеном истрљати, истимарити коња*. — Ја [коње] ... сваки дан *исењам* (Дим. Ј., БК 1900, 45).
- искајарити**, -*ајарим* (према тур. *кауаг*, потковица) свр. покр. *поправити коњу поткове* (БиХ, Грђ. 1).
- искáлгачити**, -*им* свр. покр. *поправити, исправити (седло)*; исп. калтак (БиХ, Грђ. 1).
- искамагијати**, -*ам* свр. покр. *чешагијом истимарити коња* (БиХ, Грђ. 1).
- йскáс** м покр. у изразу: **бити на искасу** *бити на спољној страни при вршају (о коњу)*. — Кад се врши на уларе, мора се онај коњ који је на искасу чешће мењати, јер тај прави највећи пут у вршају (Срем, Прер. Д.).
- йскасати**, -*ам* свр. **I. а.** *касајући изићи, избити негде*. — Коњићи *искаса*ше на сеоски пут (Барк. 1, 213) **б.** *прећи, проћи у касу; јашући у касу провести извесно време*. — Вољати је *искасати касом* (НП Херм. 1, 518). **в.** *дугим, претераним касањем изнурити, исцрпсти коња*. — Ти си те коње јако *искасао* (Бачка, Радон. Н.). **II. ~ се** *провести дуго времена у касању (о коњима), накасати се; заморити се од дугог, честог касања*. — Коњи су ми се *ђаволски искасали* (Бачка, Радон. Н.).
- искóчити**, *йскочим* свр. необ. (у нар. песми) *учинити да коњ скачући изађе*. — Отишће *ђогата*, / *Искочи га на авлијнска врата* (НП Марј. Л. 3, 380).
- испрéгнути** = *испрéћи* и *йспрéћи*, *йспрéгнѐм* свр. *одвезати, ослободити коња из запрежне опреме за кола, плуг*. — Још није ни коње *испрегнуо* (Вел. 1, 111).
- испрéзати**, *йспрéжѐм* несвр. *одвезивати, ослобађати коње из запреге*. — Морали смо коње из кола *испрезати* (Рад. М. 2, 61).
- испутóножити**, -*им* свр. покр. *одрешити, одвезати споне коњу, скинути пута* (БиХ, Грђ. 1).
- йстакати**, -*ам* свр. покр. *оджвалити, скинути жвале, ђем коњу, испрегнути коња*. — Ђукан *истака коње* (Божић 3, 46).
- истимáрити**, -*имáрим* свр. (према тур. *тимаг*, неговање, чишћење) *очистити чешагијом, уредити коња*. — Очисти шталу и *истимари коња* (Станк. Б. 1, 12).
- йстрићи**, -*йжѐм* свр. *острићи, ошишати гриву*. — Грива му је [коњу] близу плећке *истрижена* (СН 1878, 559).
- ихтйјáр**, -*áра* м (тур. *ihtiyar*) покр. *стар, извезбан коњ* (НП Марј. 3, 689).
- ишчешагијати**, -*ам* свр. *очистити чешагијом, отимарити*. — Болест се ... *очисти, скине као прљавштина из коњске длаке кад се ишчешагија* ... (Трој. 6, 236).

- јабетџин**, -џина м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- јабука** ж покр. **1.** *предњи, лучни део седла, ункаш*. — Сјахао с коња, затурио ... узду на јабуку од седла (Вујач., Р. МС— МХ). **2.** *назив и име за кобилу* (Кур. 2, 24).
- Јабучило** м *име коњу Војводе Момчила (у народној песми)*. — Момчило има коња Јабучила (Вук, Рј.).
- јабучило** и **јабучило** м *коњ са округлим шарама* (Кур. 2, 10).
- јагаз** м (тур. уағız, црномањаст) *коњ црне или кестењасте длаке*. — Ал угледа два јагаза млада (НП Марј. Л. 3, 148).
- јагода** ж *име кобили* (Срб. кал. 1895, бр. 25).
- јагрз** м (тур. уағız, тамнопут) *коњ мркоцрвенкасте боје*. — Селим је јахао на своме јагрзу (Ком. 7, 48).
- јагрзаст**, -а, -о *мркоцрвенкаст, смеђ, риђ (о коњу)*. — Опкорачи хата јагрзаста (Новић 9, 111).
- јагрзли** прид. непром. в. *јагрзаст* (Вуков А. 2).
- јагрзов**, -а, -о *који припада јагрзу, који се односи на јагрза* (Вук, Рј.).
- јагрџ** м покр. *име коњу* (Босна, Борј.).
- јайђија** м покр. в. *јахач*. — Да' ни ... Боже ... бану ... добра ја'иђију (Конавли, Баларин Н., ЗНЖ 3, 288).
- јайћак** м покр. *јахаћи коњ*. — Јайћака (коња за јахање) има мало (Л—П 1, 574).
- јайћ**, -а̇, -е̇ покр. в. *јахаћи* (ЦГ, Јовић 1).
- јакија** ж (тур. уакı) *мелем од сапуна, ракије и јаја који се употребљава за лечење рана које се стварају на нажуљеним деловима тела код коња* (Вуков. А. 2).
- јалица** ж в. *јахалица* (Вук, Рј.).
- јалка** ж в. *јахалица* (Вук, Рј.).
- јамбо** м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- јамбор** и **јамбор** м покр. *назив и име коњу* (Кур. 2, 60).
- јанђир**, -џира м покр. в. *ајгир* (РЈА).
- јанђирица** ж покр. *млада кобила, ждребица*. — Пружиле се наше четири јанђирице (Павлин. 5, 61).
- јанити**, -џим свр. покр. *узјахати, појахати* (Лесковац, Требј. Р.).
- јање** с в. *јахање* (Вук, Рј.).
- јапунца** ж покр. в. *јапунце* (Л—П 1, 551).
- јар** м (према тур. aһır) в. *ахар*. — Па Тадија оде у јарове (НП Вук 7, 62).
- јара** ж покр. в. *ахар*. — Пут га доведе к јари (Ћип. 3, 152).
- јарачење** с гл. *им. од јарачити (се)*.
- јарачити**, -џим несвр. (тур. уаракламак, припремати коња за борбу)* **а.** *припремати, увежбавати коња за трку, тренирати, дресирати*. — Већ је јарачио коња за догодишњу трку (Божић 3, 20). **б.** свр. покр. *стегнути коња пред трку да боље трчи* (БиХ, Грђ. 1).
- јарити се**, јарџим се несвр. *спаривати се (о коњима)* (Кур. 2, 9 и 10).
- јарун** м (тур. һағın, обестан, силовит) *неујаловљен и још неспариван мужјак коња*. — Јарун је дозрео али неспариван ... коњ (Жупа, Милић).

- јасикāш**, -аша м *име коњу* (Босна, Борј.).
- јасиковац**, -ѿвца м *покр. име коњу* (Босна, Борј.).
- јāһи**, -ā, -ē *в. јахаћи*. — Коњ одређен и научен за јахање зове се јаћи коњ (Бачка, Радон. Н.).
- јāха** ж *покр. начин јахања, јахање* (Р-К 2).
- јāхав**, -а, -о *покр. в. јахаћи* (Парч. 2, 141).
- јāхалац**, -аоца *в. јахач*. — Стаде ... мотрити јахаоце (Том. Е. 2, 96).
- јāхалица** ж **а.** *коњ који се води у поводу; коњ на кога кириција ставља свој пртљаг*. — Јахалица [је] коњ у поводу (Вуков. А. 2). **б.** *јахаћи коњ за дуже путовање*. — Коњ који се ... јаше зове се јахаћи или јахалица (Мићевић Љ. 1, 34).
- јāхалишнй**, -ā, -ѿ; **1.** *који се односи на јахалиште* (Ђорђ. Ј. 1, 254). **2.** *в. јахаћи*. — Пјесник боловаше од болести ... јахалишних коња (Виенац 1885, 90).
- јāхалиште** с *место за вежбање и такмичење у јахању*; исп. хиподром (Р-К 2).
- јāхāло** м *заст. онај који обавља неки посао јашући или увези са јахањем* (Кур. 2).
- јāхāње** с *гл. им. од јахати*.
- јāхаона** и **јāхаѿна** ж *в. јахаоница*. — Малешевић [је] ... у јахаони пао (Ђал. 8, 49).
- јāхаоничар** и **јāхаѿничāр** м *ков. онај који држи јахаоницу* (Петр. Н. 1, 831).
- јāхаѿница** и **јāхаѿница** ж *ков. јахалиште; школа јахања* (Петр. Н. 1, 831).
- јāхаѿство** с *заст. 1. вештина јахања* (Парч. 1, 294). **2.** *јахалиште* (И.).
- јāхат**, *јакта*, -о *покр. в. јахаћи*. — Јакти коњ, за јашење (Павлин., РЈА).
- јāхати**, *јāшѿм* (дијал. *јāти*) *несвр. I. кретати се, ићи седећи на леђима коња*. — Не јаше тај коња који не вреди бар 50 дуката (Весел. 19, 430). **II.** ~ **се лако, мирно газити, бити привикнут на јахача, служити као јахаћи** (о коњу). — Добро се јаше овај коњ (Вук, Рј.).
- јāхаћй** (јāхāћй), -ā, -ē **1.** *који служи за јахање, који се јаше, обучен за јахање*. — Попне се на својег јахаћег коња (Јонке 2, 92). **2. а.** *који се употребљава при јахању, који служи за обучавање у јахању*. — Он има ... јахаће панталоне (Нуш. 12, 288). **б.** *који се креће, преноси на коњу, јашући*. — Ваља ... известити одма све оближње јахаће трупе (Мин. В. 2, 29). **в.** *који је измерен према трајању јахања*. — Ширина пруге износи ... читав јахаћи сат (ГЛЗМ 1907, 591).
- јāхāница** ж *кобила за јахање*. — Недам ја моју јахаћицу да се преже у кола (Змај 4).
- јāхāч**, -āча м **1.** *онај који јаше, који уме да јаше*. — Јахач треба да зна колико је зоби потребно његовом коњу (Спасић Д. 3, 259). **2.** *коњ који служи за јахање*. — Замоли тетку, нека му даде оседлати коња јахача (Шен. А. 10, 43).
- јāхāчев**, -а, -о *који припада јахачу, који се односи на јахача*. — Сове прелетаху преко главе јахачеве (Ман. Н. 1, 171).

- јахачић** м нераспр. дем и хип. од *јахач*. — Чврсти коњи ... да носе ситне јахачиће (Шен. М. 1, 108).
- јахачица** ж женска особа *јахач*. — Сретао је ... јахаче и јахачице (Макс. Ј. 3, 55).
- јахачки**, -а, -о који се односи на *јахаче*, на *јахање*. — Крај болнице је био неки јахачки клуб (Дед. В. 2, 75).
- јахаштво** с заст. вештина *јахања*, *јахаоство* (Парч. 1, 294).
- јажнути**, -нѐм свр. *појахати*, *узјахати*. — Јажну момак на коња дората (НП Херм. 1, 350).
- јашати**, јашѐм (јаша̄м) несвр. дијал. в. *јахати*. — Ајмо јашати коње (Бос. Грахово, Билб. 2).
- јашаћ** (јашаћ̄), -а, -ѐ дијал. в. *јахаћи*. — Милета ... даде довести свог јашаћег коња (Жив. Јак. 1, 27).
- јашац**, -шца м нераспр. *јахаћи коњ*. — Морао [јој је] држати скупоцјена јашца (Том. Е. 3, 21).
- јашач**, -ача м дијал. в. *јахач*. — Он је био један од највештијих јашача (Поп. А. 2, 70).
- јашећ** (јашећ̄), -а, -ѐ в. *јахаћи*.
- јашећкѐ** и **јашећкѐ**, јашећки прил. *јашући*; у *положају који одговара јахачу на коњу, опкорачке* (Мар. В. 2, 276).
- јашив**, -а, -о покр. који се може *јахати*, *јахаћи* (Парч. 2, 141).
- јашилац**, -иоца м в. *јахач*. — Он је добар јашилац (Лика, Богдановић Ј., РЈА).
- јашилачки**, -а, -о који се односи на *јашивоце*, *јахачки*. — Путовао је ... с јашилачким друштвом (Шен. А. 8, 155).
- јашилица** ж 1. в. *јахачица*. — Е она је јашилица (Лика, Богдановић Ј., РЈА). 2. *кобила погодна за јахање* (И.).
- јашимице** прил. в. *јашећке* (Поп. Ђ. 4).
- јашиона** и **јашидна** и **јашионица** и **јашидница** ж покр. в. *јахаоница*. — Бијаше у јашиони пао с коња (Тресч. 2, 6).
- јашитељ** м заст. в. *јахач* (Зах. Г. 1, 25).
- јашити (се)**, -йм (се) несвр. дијал. в. *јахати (се)* (ЦГ, Поп. П. М).
- јашихћ** (**јашихћ̄**), -а, -ѐ дијал. в. *јахаћи*. — Даруј нашем краљу јашихћега коња (Ил. Л. 1, 150).
- јашйште** с заст. в. *јахалиште* (Матић Д. 1, 57).
- јашња** ж заст. в. *јахање* (Бранк. А. 1, 24).
- јегдѐтеш** м покр. в. *једек*; исп. *једектеш*. — Отргао се коњ и сав јегдѐтеш покидао (ЦГ, Том. М.).
- јѐдек** м (тур. *yedek*) покр. 1. *уже којим се води коњ, поводац*. 2. а. *коњ који се води као замена, коњ у поводу*. — Воде му у једек дорина (НП. БВ 1906, 58). б. *нарочито опремљен, парадни коњ; коњ уопште*. — Он води царева једеке (Вук, Рј.).
- јѐдекилѐ** прил. (тур. *yedekile*) покр. *са резервним коњем или коњима, са коњем или коњима у поводу*. — Ја сватова аге-Башагића, /... једекиле (НП, Шкаљ. А. 2).
- једѐктер** м покр. в. *ђем* (Пљевља, Бај. Д.).
- једѐктеш** м (тур. *yedekdaş*)* покр. в. *једек* (Шкаљ. А. 2).

- једечина** ж покр. *аугм. и пеј. од једек.*
- једечић** м покр. *дем. од једек.*
- јџац**, **јџсца** м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- јџдџар**, -*џара* м *онај који јашући обилази, надгледа коње, надзорник на коњу* (Кур., РЈА).
- Јџдац презиме** (Арс.).
- јџдац**, **јџсца** м заст. в. *јџдач* (Парч. 1).
- јџдџач**, -*џача* м заст. **1.** *онај који јџди, јахач, коњаник* (Парч. 1). **2.** *јахаћи коњ, коњ за јахање.* — Стаде ври-ска хатова јџдача (Пуц. 1, 106).
- јџденик** м заст. *јахаћи коњ.* — Сти-сне ... кољенима свога јџденика (Херц., Словин. 1881, 91).
- јџдење** с в. *јџђење.*
- јџдети** в. *јџдити.*
- јџдџић** и **јџдџић**, -*џа*, -*џе* заст. в. *јахаћи* (Кур. 2, 9).
- јџдив**, -*а*, -*о* заст. в. *јахаћи* (Парч. 1).
- јџдивац**, -*јџвца* м заст. в. *јџдилац* (Кур. 2, 12).
- јџдилац**, -*иоца* м заст. *јахач, коња-ник.* — Јелачић бијаше најбољи јџдиоц (ВУ, 218).
- јџдилиште** с заст. в. *јахалиште* (Парч. 2, 142).
- јџдити**, -*јџм* несвр. **1.** в. *јахати.* — Гором јџди Краљевићу Марко (НП, Вук, Рј.). **2.** *брзо ићи, касати, јурити, грабити (о коњу).* — Коњ јџди и стриже кроз маглу (Коч. 5, 137).
- јџдјети** в. *јџдити.*
- јџднути**, -*нџм* свр. индив. *отпутова-ти, отићи јашући на коњу, одјаха-ти.* — Пак јџднемо дома (Сар. 6, 57).
- јџлова** ж покр. *име кобили* (Спасић Д., 3, XVI).
- јџргџлџн**, -*џана* м покр. *коњ који живи у ергели.* — Јџргелане нисам ни бројао! ((Јов. Ал. 1, 22).
- јџтек** м покр. в. *етек.* — Турска седла имала су ... јџтеке (крила) тегел-тију (или стџљу одоздо) (Миј. С. 7, 134).
- јџва** ж (тур. јов, изгубљен)* *залутао или изгубљен коњ, чији је власник непознат* (Поп. Ђ. 4).
- Јорга 1.** м *име* (Станојл. 1, 44). **2.** *пре-зиме* (ДК 1912, 328).
- јџрга** и **јџрга** ж (тур. уорга) покр. **а.** *врста коњског хода, поигравање, касање при коме коњ у јџдан мах диже обе десне или обе леве ноге* (Шкаљ. А. 2). **б.** *коњ који тако каса* (РЈА).
- јџргжити**, -*јџм* несвр. покр. *лагано ка-сати, каскати;* исп. јорга (а). — Брже ићи него што се иде одом, а спорије, него што је касање, то се зове јџргжити (Бачка, Радон Н.).
- јџк** м (тур. ујк) *коњски товар (обично око сто ока), терет који се може натоварити на јџдног коња.* — Спахијски приходи закупљивани су на јџкове, товаре (Кост. К. 2, 176).
- јџла** ж *име кобили* (Оток, Ловрет., ЗНЖ 2, 261).
- јџлџр**, -*џара* м в. *улар.* — Сад он скиде јџлар са алата (НП Обр. М., 74).
- јџнкаш** м дијал. в. *ункаш, облучје на седлу.* — Ову је ... сикирицу игу-ман ... на седлу о јџнкашу свагда носио (Нен. М. 2, 261).
- кавељџрин**, -*џина* м покр. *јахач, коња-ник* (Заглавак, Стеф. Ж.).

ка́зāз, -áза м (тур. kazzaz)* покр. заст. занатлија који израђује гајтане за коњску опрему (Вук, Рј.).

Казаз презиме (Каран. 1, 698).

ка́зан-узѐнгија ж у појачаноме значењу: узенгија (стремен, бакрочлија). — Куцну њега казан-узенгијом (НП Марј. Л. 3, 640).

ка́јār, -áра м (исп. тур. кауар, потковица)* покр. поткивање старим потковом и новим ексерима; стара потковица закована новим ексерима (Петр. Н. 1, 1452).

кајáрити, ка́јārйм свр. и несвр. покр. потковати, поткивати коња за државајући старе поткове; исп. кајар. — Када станеш коња кајарити ... (НП Шаул. 4, 156).

кајáрсуз м покр. коњ који треба да се поткује; исп. кајарити. — И овај ми је коњ кајарсуз али други пут ћу да га кајарим (Левач, Срећ. Ј.).

ка̀јāс, -а и **ка́јāс**, -áса м (тур. каyаса)* ремен, каиш од узде. — А на колима Реџеп пуцкета бичем и праска кајасима (ЗББХ, 44).

кајáса ж в. кајас. — Ухвати му коња за кајасу (Новић 1, 94).

кајáсак, -ска м покр. дем. од кајас. — Именима аљетака ... ваља додати ... кајасак (Крушевац, Мил. М. Ђ. 15, 765).

Кāјасић презиме (БК 1896, 519).

кајáсић м дем. од кајас (Бос. Грахово, Билб. 2).

кајáсица ж покр. дем. од кајаса, мали кајас.

кајáчић м покр. дем. од кајас. — Откидоше танак кајачић са седла (Рен. М. 1, 265).

ка́лауз м (тур. kılavuz) коњ који предводи караван или стадо, предводник. — Калауз ... коњ, звонар који иде први пред караваном и показује пут (Вуков. А. 2).

ка́лкāн, -ána и **ка́лкан**, -а м (тур. kalkan) в. седло, направа од дрвета или коже која се ставља на леђа коњу и служи као седиште јачачу. — Па се пови у калкан до рату (НП Марј. Л. 3, 693).

ка́лкāнскй и **ка́лканскй**, -ā, -ō који се односи на калкан.

калопíрати, калдпíрāм (íрају) несвр. заст. в. галопирати. — Кони могу ... калопирати (Вујућ Ј. 1, 645).

калпѐзан м ** покр. тром, спор, лењ коњ. — Калпезан ... се назива коњ који иде споро, тромо (Пирот, Пеј. С.).

Калтакџија презиме (Срем. 2, 72).

калта́гџија м покр. онај који израђује и продаје калтаке.

ка́лтак м (тур. kaltak) покр. **1. а.** татарско дрвено седло; дрвени оквир, костур седла. — На коњу му гола калтачина / По калтаку кожна коланина (НП Краус, 40). **б.** задњи део, наслон на турском седлу (Параћин, В-С). **2. в.** калтагџија. — У Крагујевцу је био Гаја Јанковић, калтак, који је радио самаре коњске (Арс.).

калта́кчија м покр. в. калтагџија. — Калтакчије ... су правили ... татарска дрвена седла или калтаке (Крешевљаковић Х., ЗНЖ 30, 176).

ка́лтачина ж покр. аугм. и пеј. од калтак. — На коњу му гола калтачина (НП Краус, 40).

- калтāш**, -āша м покр. коњ оседлан калтаком. — Он затегне дизгине калташу (НПр, БВ 1894, 188).
- калушаст**, -а, -о која има црне уши и црне пеге по њушци; мрк (о кобили). — Сањам да јашем ... црну кобилу ... само калушаста и у предњим ногама чарапаста (Радић Д. 5, 177).
- калчинаст**, -а, -о чија је боја длаке на ногама друкчија од боје длаке на трупу (о коњу), путоногаст. — Ал се један коњик помолио, / на дебелу хату калчинасту (НП, БВ 1907, 172).
- каљак**, -ља м зуб очњак код коња. — Каљак је коњски зуб (Лица, Обр. М.).
- камашири** м мн. (тур. катаşır) покр. капци који заклањају коњу вид да не гледа у страну (Вуков. А. 2).
- камила** ж име кобили (Спасић Д. 3, XXXIII).
- камут**, ўта м (рус. хомут; нем. Kimmel) део коњског прибора што стоји коњу око врата, за који су утврђене штрање и који служи за вучу већих терета. — Никита је већ био намакнуо камут на коња (СН 1895, 344).
- кандекло** м покр. део на коњском хаму. — Најглавнији делови на једном коњском аму јесу ови ... кандекло, палдум (Миј. С. 7, 134).
- канџијаш**, -āша м покр. коњ кога треба терати канџијом, лењ коњ (Срем, Радојч.).
- каочити**, -їм несвр. покр. пуштати коња на прву пролећну траву (ЦГ, Том. М.).
- каравра̀нац**, -нца м коњ црне длаке, вранац. — Ти проходај коња каравранца (Вук, Рј., под замахати).
- караешкѐн**, -ѐна м покр. в. караешкин. — Караешкен, тако се зове коњ раван, који има особит ход (ГлСУД 59, 118).
- караешки**, ā, õ покр. равномеран, уједначен и лак (о коњском ходу). — Коњи ... убрзаше свој караешки ход (Шапч., Јавор 1875, 611).
- караешкїн**, -їна м (тур. караешkin) покр. 1. коњ равномерног и лаког хода; исп. караешкен. 2. равномеран, уједначен и лак коњски ход. — Онај ђогат има караешкин (Параћин, В-С).
- караешлија** м покр. в. караешкин (Врање, Дим. Т.).
- кара̀кол** м и **карако̀дла** ж (фр. caracole) поигравање коња удесно и улево и извођење различитих окрета и фигура с њиме (Вуј. 5).
- кара̀кѓнцула** ж (ретко м) (према тур. karakoncolos) узагонци: нога у коња. — Четири каракѓнцуле ... Мисле се ... ноге ... у коња (НЗаг Нов., 96).
- ка̀ракѓш** м вет. покр. в. каракуш. — Још болују коњи од каракоша, лишаја (Варош, Лукић Л., ЗНЖ 24, 154).
- ка̀ракѓс** м покр. в. каракуш. — Каракус је, кад коњ рамље на нози (Пољица, Иван. Ф., ЗНЖ 9, 111).
- ка̀ракѓш** м (тур. karakuş) коштан израслина на скочном зглобу задње ноге или на колену коња и запаљење које ту израслину изазива, мртва кост Spravanus synovitis (Вуков. А. 2).

- ка̀ра̀т** м (тур. кара at) *црн коњ, вранац.*
— Узја ... / Нетко хата, а нетко карата (НП, Ор., 91).
- ка̀ра̀штак** м (према тур. kireit)* покр. *коњ сакат у задње ноге* (Левач, Буш. 1).
- ка̀риге** ж мн. покр. *дрвена направа за сапињање коња* (Лика, Богдановић Ј., РЈА).
- ка̀ро**, -а, -е м *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- ка̀ру̀сел** м (fr. carrousel) *витешке коњичке игре* (Вуј. 6).
- ка̀ру̀селски**, -ӑ, -о̆ *који се односи на карусел.* — Доноси ... извештаје о ... каруселском јахању (Витез 1899, 32).
- ка̀ша̀гија** ж (тур. kaşığı) покр. *метална четка са кратким зупцима којом се тимаре коњи, чешагија.* — „Баџи кашагију“, рече коњ (НПр, БВ 1899, 218).
- ка̀ша̀гијати**, -ӑм несвр. покр. *тимарити коња кашагијом, чешагијом* (Шкаљ. А. 2).
- кѐша** м покр. *коњ са белом белегом на неком делу тела, обично на челу или на нози.* — Коњ који има белу звезду на челу зове се кеша (Бачка, Дунђ.).
- кѐша̀гија** ж покр. *в. чешагија;* исп. кашагија (ГлСУД 59, 123).
- кѐшаст**, -а, -о покр. **1.** *који има белу белегу, обично на нози (о коњу);* исп. кеша (Бачка, Радон. Н.). **2.** *жућкастосив, кулашаст, риџаст* (Р-К 2).
- кѝлка** ж покр. *име кобили* (Хрв., Обр. М.).
- кѝс** м *постава за комот, запрежну опрему која се ставља коњу око врата и на предње делове тела* (Вуков. А. 2).
- кѝтка** ж *коњска грива над челом* (Дим. Т.).
- кѝто**, -а и -ӗ и **кѝто** м *име коњу са китњастим или шареним репом* (Хрв., Обр. М.).
- кѝћа** ж покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- кля̀палица** ж покр. *врста коњске болести* (Шум., Дим. Т.).
- кля̀паљичав**, -а, -о *који болује од кляпалице (о коњу)* (Шум., Дим. Т.).
- кля̀шња** ж покр. **а.** *у запрежној опреми, навлака од коже и сл. за конопац, каиш да не би жуљили коња.* — Клашња ... на аму [је] оно од коже кроз које су провучене штрањке (Вук, Рј.). **б.** *навлака од вунене тканине испуњена сламом и др., која се ставља испод самара, стеља.* — Клашње за самаре праве ... самарције (Крешељановић Х., ЗНЖ 30/1, 177).
- кля̀кнути** (ређе кля̀ћи), кля̀кнем свр. (у нар. песни) *зајахати, узјахати (на коња).* — На ђогата клече (НП Херм., 1, 185).
- кля̀пузина** м покр. *рђав коњ, рага* (Заглавак, Цвет. М. 1).
- кля̀штав** ијек. (и непр. ек.) **кля̀штав**, -а, -о покр. *који има сувише приљубљене ноге те се у ходу тару једна о другу и који се стога коси, заноси у страну (о коњу).* — Дobar коњ ал му је мана што је кляштав (Параћин, В-С).
- кля̀мава** ж покр. *име кобили* (Хрв., Обр. М.).
- кля̀мати**, -ӑм несвр. *повијати се према ходу коња при јахању, дрмуса-*

- ти се јашући*. — Јахао је без седла, климајући (Моск. 1, 98).
- кљіпа**, -ѿ = кљіпо, -а, -ѿ м *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- кљіпáвштина** ж и м покр. *мршаво кљусе* (Заглавак, Стеф. Ж.).
- кљіпáрко** м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- кљіпити**, -їм свр. покр. *хитро, у скоку узјахати*. — Кљіпи му на врат (Рисан, Вук, Рј.).
- кљіпка** ж покр. *име кобили* (Хрв., Обр. М.).
- кљіса** ж покр. *име кобили* (Хрв., Обр. М.).
- кљісати**, кљісáм несвр. *скакати, поскакивати, ђипати (о коњу)*. — Биеснога је дору разљутио, / Ки од биеса у небеса кљиса (ВУ, 110).
- кљіцкáње** с гл. *им. од кљіцкати (се)*. — Ено му мога кулаша ... Мени се већ досадило кљіцкање по овим врлетима (Ком. 7, 26).
- кљіцкати**, -áм несвр. *пеј. дуго и с напором јахати, каскати, климати*. — В. пр. под кљіцкање.
- кљóпешко** м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- кљóце** ж мн. покр. *врста дрвених окова за ноге (обично коња), шклоце*; исп. букагије (Вук, Рј.).
- кљáка** ж *болест коња, обично ждребади, која се испољава узетошћу* (Вуков. А. 2).
- кљáкав**, -а, -о *који болује од кљаке (о коњу, ждребету)* (Шум., Дим. Т.).
- кљўвара** ж покр. *мршав, ислужен коњ, рага* (Змај 4).
- кљўсавац**, -áвца м покр. *слаб и ислужен коњ који се често спотиче, рага* (Кур. 2, 9).
- кљўсак**, -ска м *неуоб. слабо кљусе, рага* (Драгољ. 1867, 204).
- кљўсáнце**, -ета с *дем. и хип. од кљусе*. — Прехрани кљусанце (Стој. М. 1, 28).
- кљўсати**, -áм несвр. *пеј. поводити се у ходу као слабо кљусе, климати; каскати* (Никол. Ђ.).
- кљўсе**, кљўсета с (супл. мн. кљусад) *мршав, ситан коњ*. — Изви се ... коњаник на жилаву, ал мршаву кљусету (Шен. А. 2, 366).
- кљўсѿнце**, -ета с *дем. и хип. од кљусе*. — Кљусѿнце се напиње (Лукић В. 1, 273).
- кљўсѿтина** ж *аугм. и пеј. од кљусе*. — Па му даје стару кљусѿтину (НП Бос., 41).
- кљўсѿшце**, -ета *дем. и хип. од кљусе* (Лика, Богдановић Ј., РЈА).
- кљўсина** ж **1.** *аугм. и пеј. од кљусе*. — Кљўсина је моја дурновита (НП Вук 2, 590). **2.** *фиг. погрд. стар, оронуо човек*. — О, кљўсино матора! (Глиш. 1, 13).
- кљўсити**, їм несвр. покр. *бесциљно где стајати, дреждити*. — Кљўси као коњ за празним јаслама (Шум., Петр. П. Ж. 3).
- кљўсић**, -а и **кљўсић**, -ића м *дем. од кљусе*. — Кочијаш га довезао. Са убалеганим кљўсићима (Ћос. Д. 2, 44).
- кљўч**, кљўча м **1.** *алка, карика за каишеве на хаму*. — Прикачнице [се] прикаче за средње кључеве ама (Спасић Д. 3, 323). **2.** *анат. горњи зглавак на задњим ногама у коња*.

- Добар дорат ... / Сави кључе паде на кољена (НП Обр. М., 114).
- кључétало** с и м покр. кључајив коњ; исп. кључетати (Кур. 2, 12).
- кључétати**, *ām* несвр. покр. *ићи уда-рајући кључем (о коњу)*. — Парип кључета ... пак туче ногом о ногу (Кур. 2, 12).
- кљўшче**, -ета с дем. и хип. од кљусе (Змај 4).
- кђба** ж хип. од кобила. — Што коба више скаче, то боље врше (НПосл Вук, 451).
- кђбар**, -áра м име коњу (Хрв., Обр. М.).
- кђбац**, кђпца (кђбац, кђпца) м име коњу (Хрв., Обр. М.).
- кђбила** ж женка коња. — Тражи у војсци ... ждребну кобилу (НПр Вук, 166).
- кђбилан** м покр. име коњу (Хрв., Обр. М.).
- кђбилáр**, -áра м онај који гаји или чува кобиле (Вук, Рј.).
- Кобилáрев** презиме (Бачка, Арс.).
- Кобиларић** презиме (Бачка, Арс.).
- кђбилáрник** м и **кђбилáрница** ж стаја за кобиле; стаја за расне коње (Кур. 2, 13).
- Кобилáров** презиме (Бачка, Арс.).
- кђбилétина** ж аугм. и пеј. од кобила (Вук, Рј.).
- кђбилећй**, -ā, -ē в. кобиљи. — Најволели су пити кобилеће млеко (Трој. 1, 76).
- кђбилйјй**, -ā, -ē в. кобиљи. — Одмах гледај гдје ... кобилијег млијека (БиХ, Зовко, ЗНЖ 1. 278).
- кђбилни**, -а, -о који припада кобили, који се односи на кобилу. — Осим кобилиног млека ... употребљава се ... још и камилино млеко (МС 1870, 166).
- кђбилица** ж а. дем. и хип. од кобила. — Један је човјек јашио на кобилици (Шов. 1, 858). **б.** млада кобила, старије женско ждребе. — Кад се кобилица ождреби, добије име кобила (Хомоље, Милос. С. 1, 320).
- кђбилка** ж покр. дем. од кобила (Врање, Дим. Т.).
- Кђбиловић** презиме (РЈА).
- кђбилскй**, -ā, -ō в. кобиљи (РЈА).
- кђбилче**, -ета с а. в. кобилица (а). — Срамота, ка' да си чаршиско кобилче (Радић Д. 4, 52). **б.** кобиље младунче, ждребе (Врање, Влај. 1).
- Кђбилчев** презиме (НИ 1905, 311).
- Кђбилчевић** презиме (Селъ. Б. 1947, 2/37).
- кђбилчина** ж аугм. и пеј. од кобила; исп. кобила. — Спасојев сивац и Јовичина кобилчина сваку ноћ тумарају туда (Ђур. 3, 30).
- кђбилчић** м в. кобилче (б). — Уз брдо грабе ка' кобилчићи (Радић Д. 6, 46).
- Кђбиља Глава** ж планина у Херцеговини (Вук, Рј.).
- Кђбиље** с планина у Старом Влаху (у западној Србији) (Вук, Рј.).
- кђбиљй**, -ā, -ē који се односи на кобилу, који припада кобили. — У ергелском кобиљем стаблу, још се налази крви и других раса (Спасић Д. 3, 155).

- кѡв**, кѡва (кѡва) м *прибор за поткивање*. — Ков ... значи и прибор за поткивање: чекић, потковица, ексери, клешта (Цетиње, Март. И.).
- кѡзѡк**, -ѡка м *име коњу* (Хирц Д., РЈА).
- кѡка** ж покр. *име кобили* (Кур. 2, 60).
- кѡкалица** ж покр. *веома стар и врло мршав коњ, рага* (Заглавак, Стеф. Ж.).
- Колан** м **1.** *име* (Марет. 8, 90). **2.** *презиме* (ЗНЖ 28/1, 219).
- кѡлан** м покр. *назив и име коњу са шарама у облику кола, круга* (Хрв., Обр. М.).
- кѡлан** (кѡлѡн, -ѡна) м (тур. kolan) *кожни или пртени појас који се коњу стеже око груди да се причврсти седло или самар, попруг*. — Притеже му четири колана (Вук, Рј.).
- колѡнина** ж *аугм. и пеј. од колан* (Скок 5).
- колѡнити**, кѡлѡнѡм несвр. *метати, стављати колане (коњу), седлати, оседлавати*. — Колани га тканинама (Ранк. С. 5, 25).
- кѡлѡнкиња** ж (у атрибутој служби, уз именице ж. рода) *која се носи заденута за коњски колан*. — А даде му коланкињу ћорду (НП Марј. Л. 2, 366).
- Кѡлановић** и **Колѡновић** презиме (Марет. 8, 90).
- кѡлѡнскѡй**, -ѡ, -ѡ који се односи на колан. — Дубина коланска ... то је растојање доњег дела груди од ртењаче (Гавр. С. 1, 180).
- колѡнсуз** прид. непром. (тур. kolansız) **а.** *који је без колана (о коњу)* (Шкаљ. А. 2). **б.** *који има танак труп, витак (о коњу)*. — Рђав је онај коњ ... који има сувише танак труп (колансуз) (М-Б 1, 60).
- колѡнче** и **колѡнче**, -ета с *дем* и *хип. од колан* (Сићево, Ниш. КЕМ).
- колѡнчић** м *дем. од колан* РЈА).
- колѡнција** м покр. *онај који прави колане* (Врање, Влај. 1).
- кѡлѡч**, -ѡча м (тур. kulaç) *скок коња у галопу* (РЈА).
- колѡчити се**, кѡлѡчѡм се несвр. покр. *пропињати се на задње ноге, скакати у вис (о коњу)*. — Хат се ... страховито колачи (Бож Г. 1, 91).
- кѡлѡш**, -ѡша м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- кѡлтѡн**, -ѡна м (рус. колтун) вет. *обољење коже Phia polonica од којег се дужа длака код коња слељује у праменове* (Вуков А. 2).
- кѡлчак** м (тур. kolçak) покр. *парче коже на хаму које штити бокове коња да се не оједу услед трења*. — Колчак ... на аму кожа која чува да ам не одере бокове коњу (Бачка, Дунђ.).
- кѡљикоњевић** м нерасп. *онај који коље коње* (Вук, Рј.).
- кѡмар** м вет. *врста коњске болести* (Шум., Дим. Т.).
- кѡмѡт**, -ѡта м (нем. Kummel) *део запрежне опреме који се ставља коњу око врата и предњих делова тела*. — Комот ... оковратник што се намеће теретним коњима на врат кад се упрежу (Вуков. А. 2).
- Кѡњ** м *надимак* (ЗНЖ 30/II, 238).
- кѡњ**, кѡња м **1. а.** зоол. *сисар Equus caballus из рода копитара, живахна домаћа животиња која слу-*

жи за вучу и јахање. — Ту су урачунати и товарни и колски коњи (Ђурић Д., 1, 24) **б.** *општи назив за копитаре рода Equus, из породице Equidae.* — Коњ спада по зоолошкој подели у сисаре (Спасић Д. 3, 49). **в.** *ујаловљено, почићено мушко грло коња; супр. пастув.* — Кад се пастув увије добије име коњ (Милос. С. 1, 320).

коња, -ē = коњо, -а и -ē м *хип. од коњ.* — Ће полети, коњо, ваља нам их стићи (Шапч. 9, 193).

коњадија ж зб. заст. в. *коњица.* — Коњадија састојала се од осам коња (Скар. В. 1, 101).

коњаџ м покр. в. *коњаник* (Стеф. Ж.).

коњак, коњака м *дем. и хип. од коњ.* — Коњак ли је? (Мил. М. Ђ. 23, 258).

Коњало презиме (БВ 1891, 128).

коњаник и **коњаник** м *онај који јаше коња, коњаник.* — Коњаници појашаше оштре коњице (Весел. 10, 146).

коњаников и **коњаников,** -а, -о који *припада коњанику.* — Главу је издигла више груди коњаникових (Јакш. Ђ. 18, 344).

коњанин и **коњанин** м заст. в. *коњаник.*

коњаница и **коњаница** ж в. *коњица.* — А за мног (слеђује) ... коњаница (Мих. Ст. 1, 179).

коњанички и **коњанички,** -а, -о који *се односи на коњаника, на коњанике, који је својствен коњаницима; који се односи на коњаништво, на коњицу.* — Ја не распознајем коњаничког официра од полицајног (Маж. Ф. 2, 185).

коњанички и **коњанички** прил. *на коњанички начин, као у коњаника.* — Звонко се журио ... коњанички удешеним ногама (Киш 1, 60).

коњаништво и **коњаништво** с в. *коњица.* — Моли помоћ у новцу или коњаништву (Хорват Р., ХК 19, 263).

коњар, -ара м *онај који обавља одређени посао, радњу и сл. у вези са коњем, са коњима.* **а.** *човек који чува коње и брине се о њима (хране их, тимари их и сл.), коњушар.* — Ко чува сеоске коње зове се коњар (Ник. В. 2, 75). **б.** *одгајивач, узгајитељ коња.* — На гласу су коњари, па су им стаје пуне (Шен. А. 6, 145). **в.** *трговац коњима, џамбас* (Кур. 2, 12). **г.** покр. *чувар младих, неукроћених коња, чикош* (Банат, Вељ. Н.). **д.** покр. *онај који са својим коњем врше жито код другога; свако ко на гумну тера коња који гази жито* (околина Зајечара, Жив. Јер.).

коњара ж *место за коње (где се затварају и сл.).* — Изуједали коња на коњари (Цеп. 1, 67).

Коњарац презиме (Ник. Р. 3, 324).

коњарев = коњаров, -а, -о који *припада коњару* (Никол. Ђ.).

Коњаревих презиме (Коз. И. 1, 31).

Коњарек презиме (БК 1910, 239).

коњарија ж **1.** в. *коњица* (РЈА). **2.** *велики број коња, стадо коња, ергела* (РЈА).

коњарица ж **1.** *коњарева жена* (Никол. Ђ.). **2.** *нераспр. в. коњушница.* — Коњушница ... дакле коњарица (Бабић В., НЈ 3, 178).

- Коњарник** м назив једног дела Београда.
- коњарник а.** зграда која служи за смештај коња, стаја за коње, коњушница, коњушарница. — Коњарник [је реч] ... за смештај коња (штала) (Милојевић В., НЈ 2, 209). **б.** ограђен простор за коње на испаши, обор, тор. — А ако има коња, за њих се начини одвојен одбор ... звани коњарник (Павл. Јер. 4, 76).
- коњарница** ж в. коњушница (РЈА).
- коњарнички**, -а, -о који се односи на коњарник, који припада коњарнику. — Узми коња и доведи га пред коњарничка врата (Лукићевић М., И., 18).
- Коњаров** презиме (Ник. Р. 3, 312).
- коњаров** в. коњарев.
- Коњаровац** презиме (Ник. Р. 3, 312).
- коњарски**, -а, -о **1.** који се односи на коњаре и коњарство, који припада коњарима. — Засвјетлише коњарске ватре раштркане по пашњаку (Коз. И. 1, 1). **2.** в. коњички. — Књига је написана ... за ... љубитеље коњарског спорта (Село 1923, 212/4).
- коњарство** с одгајивање и чување коња уопште; одгајивање коња као привредна грана. — Навршувјеш десет година ... рада на ... унапређивању нашега коњарства (Јовановић Б., Витез 1899, 3).
- коњација** м покр. в. коњар. — Коњације ... изнесу пртљагу (Љуб. 6, 239).
- коње** с покр. дем. од коњ. — Красно коње искочи (Врање, Влај. 1).
- коњев**, -а, -о који припада коњу, који се односи на коња, коњски. — Појурри ... сасвим сагнут на коњев врат (Шов. 1, 428).
- Коњевећ** презиме (Ник. 2, 46).
- Коњевод** презиме (ХК 18, 183).
- коњеводац**, -оца в. коњоводац. — Рањен је ... коњеводац Максимовић (Минд. 1, 259).
- коњеник** и **коњеник** м покр. в. коњаник. — Опет бану тријест коњеника (НП Шуњ., 20).
- коњешина** ж аугм. од коњ (Банија, Ворк.).
- коњетина** ж месо од коња, коњско месо. — У рату сам јео уцвалу коњетину ... (Ђоп. 1, 146).
- коњетина** ж аугм. и пеј. од коњ. — Дадоше му стару коњетину (Рајк., Земљ. 1871, 23).
- Коњечић** презиме (Арс.).
- коњџи**, -а, -е; в. коњски (Ред.).
- Коњџик** презиме (Шем. Бос. 1886, 43).
- коњџик** м заст. **1.** в. коњаник. — И сакупљај ... / Све коњика, ни једног пешака (НП Андрић Н. 5, 93). **2.** дем. и хип. од коњ; исп. коњиц. — Како бјежи ... / Без сабљице и коњика врана (НП Вук 8, 33).
- Коњиковић** презиме (Арс.).
- Коњикужић** презиме (Шем. Бос. 1886, 116).
- коњин**, йна песн. в. коњ. — Ој халате, мој добри коњине! (НП, РЈА).
- коњина** ж (ређе м) **1.** аугм. и пеј. од коњ. — Поред њих се удрвенила ... стара коњина ... лијено машући репом (Ђор. С., СКГл 7, 242). **2.** коњска кожа (Вук, Рј.).

Коњић презиме (Им. МС, 117).

коњић, -ића м дем. од коњ; исп. коњиц.
— Федот је, цмокћући, махао на свога ситног коњића (Моск. 1, 158).

коњићак, -ћка м дем. и хип. од коњић (Арс.).

коњићев, -а, -о који припада коњићу.
— Осети ... додир коњићеве њушке (Симић Ж. 2, 76).

Коњиц 1. м град на Неретви северно од Мостара. **2.** презиме (Шем. Бос. 1886, 115).

коњиц м књ. дем. и хип. од коњ. — Коњаници појახаше оштре коњице (Весел. 10, 146).

коњица ж род војске који обавља своју главну службу јашући на коњима, коњаништво. — Затутња негде земља преко које је претрчала непријатељска коњица (Дуч. Ј. 4, 82).

Коњиција презиме (Трифк. С. и В. 1, 134).

коњиција ж покр. в. коњица (Косатица код Пријепоља, Ник. Мир.).

коњицкѝ, -ӑ, -о̆ в. коњички.

коњићак, -чка м дем. и хип. од коњ. — Дрвени мост је потмуло тутњао под копитама мога коњићка (Поп. Ј. 3, 173).

Коњичак презиме (Скар. В. 1, 141).

Коњичанин м **1.** становник Коњица; онај који је пореклом из Коњица (Правопис, 383). **2.** презиме (БВ 1892, 384).

коњичар м покр. в. коњаник. — Да ће скупит ... лаке коњичаре (НП Андрић 5, 25).

коњиче, -ета с дем. и хип. од коњ (Средњи Тимок, Стан. М. 1).

коњичев, -а, -о који припада коњицу (Правопис, 383).

коњичић м дем. и хип. од коњ и коњиц (Р—К 2).

коњички (коњићкѝ), -ӑ, -о̆ **1.** који се односи на коњике и на коњицу. — Нове турске гомиле ... пешачке и коњичке појавише се (Цветић 1, 117). **2.** заст. коњски. — Увати га за сапе коњичке (Стеј. 4, 203).

коњични, -ӑ, -о̆ заст. индив. в. коњички.

коњиција м покр. в. коњар (Љуб. 5, 366).

коњиштво с в. коњица (Поп. П. М.).

коњиште и **коњиште** с покр. пеј. услужен, мршав коњ, рага. — Опасала попружиште од коњиште (НП, Деб. 1, 317).

коњка ж покр. женка коња, кобила. — Домаће животиње зову се ... коњ (кобила или коњка или бедевија).

коњник м заст. в. коњаник.

коњо в. коња.

коњовѐз м дугачак дебео конопац провучен кроз беочуге неколико окованих, у земљу пободених колаца за који се везују коњи у пољу (Милој. В.).

коњовина ж покр. в. коњетина (Нем. 2, 53).

Коњовић презиме (БК 1908, 634).

коњоводац, -оца м војник који води коња; уопште онај који води коња (коње). — Коњовоци одведу коње у дољачу (Моск. 3, 228).

- коњоводица** м (ж) в. коњоводац. — То је био турски коњоводица (ЦГ, Шоћ.).
- коњоводство** с в. коњарство. — У коњоводству је чудо и просто за неверицу (Вин. 5, 98).
- Коњовођа надимак** (Калеб, Борба 1947, 103/11).
- коњовођа** и **коњовођа** м в. коњоводац. — Хусари притрчаше коњовођама (Г—Г 1, 267).
- коњовођев**, -а, -о који припада коњовоцу. — Дјечачић ... мирно и стрпљиво гледа на коњовођеве торбе (Топ. 5, 246).
- коњогојан** (коњогојан), -јна, -јно песн. који гаји, узгаја коње; у којем се гаје коњи. — У њој коњогојни Трачани живе (М—И 1. 253).
- коњогојац**, -јца м в. коњар. — Пил је био нежења ... коњогојац на свом салашу (Ханж. 1, 212).
- коњогојство** с в. коњарство. — Свим је средствима помагао у земљи коњогојство (Шишић Ф. 1, 271).
- коњогриван**, -вна, -вно песн. украшен коњском гривом. — Шљем коњогривни на главу метне (Марет. 2, 307).
- коњогривка** ж песн. (у атрибуцкој служби уз именицу кацига) украшена коњском гривом. — Коњогривком заштићен кацигом (Ђурић Мил. 1, 160).
- Коњодер презиме** (Шем. Бос. 1886, 78).
- коњодер** м онај који дере угинуле коње (Вуков. А. 2).
- коњодоставан**, -вна, -вно неуб. који доставља, шаље и добавља коње (Терм. 6, 79).
- коњодржац**, -ршца м в. коњар. — Зар у вас ... нема ... коњодржаца (Нуш. 8, 66).
- коњозобица** ж торба, врећа из које коњ једе зоб; исп. зобница (Вук, Рј.).
- коњозобница** ж ков. в. коњозобица. — Коњозобница значи врећа, из које коњ зобље (Жив. Ј., БК 1905, 443).
- Коњокрад презиме** (Шем Бос. 1886, 29).
- коњокрадац**, -аца м в. коњокрадица. — Остали ... спомињаху име тога коњокраца (Стан. Д. 3, 87).
- коњокрадица** м (ж) онај који краде коње, крадљивац коња (Вук, Рј.).
- коњокрадин**, -а, -о који припада коњокрадици (Правопис, 383).
- коњокрадство** с нераспр. в. коњокрађа. — Он је ... за коњокрадство, уапсен овде (Ђорђ. Т. 17, 369).
- коњокрађа** ж крадење, крађа коња. — Згомилале се коњокрађе (Горан 3, 85).
- коњокрота** м (ж) ков. онај који кроти коње. — И ово је коњокрота (Кост. Л., С. Зора 1877, 136).
- коњокротан**, -тна, -тно песн. онај који кроти коње (Марет. 9, 80).
- коњољуб** и **коњољубац**, -упца м онај ко воли коње, љубитељ коња. — Није то ... изрека неког енглеског коњољупца (Сек. 5, 131).
- коњомора** м и ж необуздан, страствен јахач који јашући мори коње (Вук, Рј.).
- коњопаша** ж покр. место где коњи пасу, пашњак за коње (Змај 4).

- коњушáричин**, -а, -о *који припада коњушарици, који се односи на коњушарицу* (Правопис, 383).
- коњушáрка** ж в. *коњушарица* (Банија, Ворк.).
- коњушáрник** м и **коњушáрница** ж в. *коњушница*. — Официра пошаљу у коњушницу (Јонке 2, 154).
- коњушáров** в. *коњушарев*.
- коњушáрскѝ**, -ā, -ō *који се односи на коњушаре: ~ занат, ~ рад, ~ служба и сл.*
- коњушáрство** с *коњушарски посао, чување, негововање коња*. — Чиме си вајдио са твојим коњушарством (Поп. Ђ. 6, 270).
- коњушина** ж (м) *аугм. и пеј. од коњ* (Поп. Ђ. 4).
- коњушка** ж покр. **1.** *в. коњушница* (ЦГ, Поп. П. М.). **2.** *испаша за коње* (Жупа, Симић М.).
- коњушник** м в. *коњушар*. — Држао је добро плаћена коњушника (Том. Е. 3, 19).
- коњушнина** ж *најамнина за коњушницу* (РЈА).
- коњушница** ж *нарочита зграда или просторија за коње, штала, стаја*. — Крај њих је ... ахар (коњушница) (Маж. М. 1, 49).
- коњушничар** м в. *коњушар*. — Позивљу се да дођу ... на вашариште ... где ће коњушничар ... начинити ... трку (Витез 1899, 17).
- коњушничкѝ**, -ā, -ō *који се односи на коњушнике и коњушнице: ~ посао, ~ прибор*.
- коњуштица** ж покр. в. *коњушница*. — И огрну старе коњуштице (НП Вук, 9, 386).
- кѡњчáд** ж зб. *им. од коњче*.
- кѡњче** и **кѡњче**, -ета с *дем. и хип. од коњ, кљусе*. — Појаха калуђер ... на осамареном коњчету (Мил. В. 2, 129).
- коњчѣнце** (коњчѣнце), -ета с *дем. и хип. од коњче* (Пирот, Ник. В. 1).
- кѡњчић**, -а и **кѡњчић**, -ића м *дем. и хип. од коњ*. — Уместо ... коњчића ... појави се на челу ... турски хат (Живад. 4, 118).
- кѡњштáк**, -áка м *коњска балега* (Кур. 2, 9).
- кѡњштина** ж покр. *коњска балега* (ЦГ, Март. И. и Јовић. 1).
- кѡпита** ж в. *копито*. — Земља око бараке била је изгажена копитама (Лал. 4, 23).
- копитáнце** и **кѡпитáнце** (копитáнце), -а и -ета с *дем. и хип. од копито*. — Копитанца и чашице ... све се види (Прев. 6, 45).
- копитáње** с *гл. им. од копитати (се)*.
- копитáрење** с *гл. им. од копитарити*. — При копитарењу ... спрегом ... јашила су ... 2-3 јахача (Енци. Пом.).
- копитати се**, -āм се *несвр. ударати, бацати се копитама, ритати се, цилитати се (обично о коњу)*. — Копитао се и њиштио машући главом (Назор 18, 336).
- кѡпитица** ж *дем. и хип. од копита*. — Треба ... копитице прати (Спас. Д. 3, 230).
- кѡпитнѝ**, -ā, -ō *који се односи на копито, копита: ~ болест, ~ жуљ, ~ кост, ~ рог, ~ фистула и сл.*

- кòпитница** ж болест, обољење коњских копита (Никол. Ђ.).
- кòпитнути се**, -нѐм се и **копитнути се**, кòпитнѐм се свр. покр. ударити копитом, ритнути се (обично о коњима). — Био је приправан копитнути се и ударити свакога (Михољ. 1, 9).
- копйшњача** ж покр. време парења код коња (Дав. Љ. 1, 38).
- копрòвац**, -òвца м покр. покровац, покривач од кострети (обично за коње). — Треба да му дам копровац (Пав. 18, 83).
- кòра** ж покр. име коњу (Хрв. Обр. М.).
- кòрāжа** ж покр. полни орган код коња (СА 1895, 510).
- кòрбāч**, -āча м (тур. kırbaç) бич од исплетених кожних трака или од једног комада дебеле коже или од говеђе жиле, који служи за шибање (обично коња). — Некад јахач не сме да јаше младо грло без корбача у руци (Спасић Д. 3, 322).
- корбāчати**, -āм несвр. тући, ударати корбачем, шибати. — Краљица ... корбача (Јов. С. 10, 156).
- корбāчина** ж аугм. од корбач (Дучаловићи, Ков. Р.).
- корбāчити**, кòрбāчйм несвр. в. корбачати. — Гавриловић је запретио да је он узео корбач у руке (Београдске новине, б. XI 1952).
- корбāчић** м дем. од корбач. — Замажује корбачићем (Перк. 1, 83).
- кòрбачовати**, -чујѐм несвр. в. корбачати. — А сада га корбачују (Крл. Реп. 1959, 7-8 /15).
- корбѐлāш**, -āша м покр. предњи коњ од коња који вуку теретну грађу (Срем, Хрваћ.).
- кòсāљ**, -āља м покр. коњ који се коси при ходу, косоног коњ (Кур., РЈА).
- кòсāн**, -āна м покр. име коњу (Хрв., Обр. М.).
- кòсити се**, кòсйм се несвр. ударати при ходу копитом предње (одн. задње) ноге о чланак друге предње (одн. задње) ноге повређујући га, засецајући га (о коњу и сл.). — Коњи се чешће косе задњим ногама (Спасић Д. 3, 132).
- кòсовац**, -òвца м име коњу (Спасић Д. 3, XXXII, у додатку).
- кòсòног**, -а, -о покр. који удара при ходу ногом о ногу, који се коси (о коњу) (Врање, Дим. Т.).
- кòсòногòст**, -ости ж покр. озледа, рана настала ударањем ноге о ногу, при ходу (о коњу). — Кад се неки коњ «коси» ногама, каже се да има косоногост (Врање, Дим. Т.).
- кострѐшйн**, -йна м покр. име коњу (Хрв., Обр. М.).
- кòцаћ**, -āћа м покр. кукасти део на самару за који је причвршћен ремен, узица од стремена. — Коцаћи су оне две кукице на кукама самара о које висе праћице (Врање, Влај. 1).
- коцаћина** ж покр. аугм. од коцаћ (Книн, Симић С.).
- коцаћић** м покр. дем. од коцаћ (Книн, Симић С.).
- кòшија** ж (тур. koşu) утрка, утркивање, трка (обично коњима). — Рад бих био огледати дора, / Ог-

- ледати на твојој кошији (НП Вук 3, 231).
- кошијјаш**, -аша м коњ који трчи, који учествује на тркама. — Скупили се коњи кошијаши (Шкаљ. А. 2).
- кошијјскѝ**, -ā, -ō који се односи на кошију, трку; тркаћи. — Јунаци ... одоше / Поносно јездећ низ ... кошијско поље (Ђор. 2, 119).
- коштунац**, -ица м покр. коњ који је коштунав а чврст, здрав (Дубица, Хрваћ).
- кράдикогоњица** м в. коњокрадица (Павлин, РЈА).
- красна** ж покр. име кобили (Спасић Д. 3, LIV).
- крат** м (тур. kırat) коњ сивкастозеленкасте длаке, сивац, зеленко. — Свој крат опет у кола ... (Павлин, Бот. 1, XX).
- крат**, -а, -о сивкастозелен, сивкаст (о коњу); исп. крат. — За здравље коња кратога ...! (Влај. 2, 279).
- кратошица** ж покр. име кобили (Хрв., Обр. М.).
- кратуша** ж покр. име кобили (Хрв., Обр. М.).
- крбач**, ача м покр. в. корбач (Шкаљ. А. 2).
- крѐбечārка** ж покр. име кобили (Хрв., Обр. М.).
- крепáница** и **крепáница** ж ислужен коњ, рага (Вуков. А. 2).
- криж**, крижа м мн. прсни каиши као део запрежне опреме за теретне коње (Вуков. А. 2).
- крилāш**, -аша (крилāш, -а) м мит. 1. крилати коњ. — Црни коњи крилаши ... синули (Ђоп. 13, 289). 2. име коњу (Босна, Хирц, РЈА). 3. коњски покривач, покривач који је подешен тако да покрива и коњске груди (Параћин, Срећ. 1).
- криља** ж покр. име кобили (Хрв., Обр. М.).
- крина** ж покр. име кобили (Хрв., Обр. М.).
- кркала** ж покр. в. кркалина (Поп. Ђ. 4).
- кркалина** ж покр. обично коњски измет (Книн, Симић С.).
- кркало** с покр. в. кркалина. — Од куда долази кркало? (Шег. 2, 28).
- кркаљина** ж покр. в. кркалина (Кур. 2, 9).
- крко**, а, е м покр. име коњу (Хрв., Обр. М.).
- крковина** ж покр. в. кркалина (Кур. 2, 9).
- кркша** м покр. име коњу (Хрв., Обр. М.).
- крњāш**, -аша и **крњāш**, -а м покр. име коњу (?). — Узја ... мркова крњаша (НП ОР., 91).
- крōсна** ж покр. врста домаћег седла (Црес, Скок 5).
- крстина** ж (обично у мн.) задњи део самара или седла. — Товар је увек добро увезан за крстину од самара (Мићић Љ. 1, 414).
- крушѐљāн**, -āна м покр. дебео коњ (Срем, Сим. Р.).
- крхат** м (дијал. крат) (тур. kırat) покр. а. снажан, добар коњ, обично сивкасте длаке. — Хоћу онога хата ... тј. белога крхата (Нен. М. 3, 221). б. добар али остарео коњ (БиХ, Зовко, ЗНЖ 1, 312).
- крчина** ж (обично у мн.) анат. покр. део тела између кукова и корена

- репа код коња, сапи.* — Гледа [се] и на сапи (крчине) (Павл. Јер. 3, 204).
- кўбура** ж (тур. kubur) *увлака, торбича која се носи о појасу или о ункашу и у којој се држи краће оружје (пушка, пиштољ и сл.), корице.* — О ункашу ... пиштољи у кубурама (Доман. 2, 112).
- кубўрлук** м в. *кубура.* — Свежем коња за плот, скинем бисаге и кубурлуке (Коч. 5, 160).
- кўза** ж покр. *име кобили* (Хрв., Обр. М.).
- кўза** м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- кўка** ж мн. *задњи део самара, крстине* (Врање, Влај.).
- кўла**, -ѐ = кўло, -а и -ѐ м *хип. од кулаш.* — Кула зову коња с длаком која није потпуно црна ни потпуно црвена (Врање, Вељ. М. 1).
- кўла** ж покр. *назив и име кобили жућкастосиве или белчасте длаке* (Банија, Ворк.).
- кўлава** ж покр. *кулашаста кобила* (БиХ, Грђ. 1).
- кўлан** м (према називу у језицима турске групе) *зоол. копитар из рода коња (Equus hemionus), са тамном пругом дуж леђа, кратке гриве и кратког репа, који живи у брдским пределима Туркестана, Монголије, Тибета, Авганистана, Ирана и др.* (Енц. Лекс.).
- кўлаш**, -аша м (према тур. kula at, риђ, смеђ коњ) *коњ мишије, пепељасте или жућкасте, жућкастосиве боје; име таквом коњу.* — Кулаш се зове коњ, који има више или мање жуту длаку (Спасић Д. 3, 72).
- кўлаша** ж *кулашаста кобила, име таквој кобили* (Поп. Ђ. 4).
- кўлашаст**, -а, -о *који је као кулаш, сличан кулашу; који је боје кулаша, пепељаст, жућкастосив.* — По кулашастој длаци виде се млазеви беле пене (Јакш. Ђ. 7, 266).
- Кулашевић** *презиме* (Драгић М. 1).
- кулашина** ж (м) у *експресивном изражавању, кулаш.* — Пожурио свога кулашину (НП Ник. Г. 1, 116).
- Кулашинац** *презиме* (Шем. Бос. 1886, 24).
- Кулашиновић** и **Кулашиновић** *презиме* (Шем. Пакр. 1898/III, 22).
- кулашић** м *дем. и хип. од кулаш; исп. кулаш.* — Зањишти кулашић (Вел. 2, 73).
- кулашица** ж *кулашаста (обично млада) кобила; име таквој кобили* (Вуков А. 2).
- кўле** м в. *кула.* — Мој куле је дураш нији од твога зека (Ускоци, Станић Мил.).
- кўлјин**, -ина м в. *кулаш.* — Да му дамо Талова кулина (Вук, Рј.).
- кўло** м в. *кула.*
- кўлуша** ж *кулашаста кобила (обично стара)* (Вуков. А. 2).
- кўлушаст**, -а, -о в. *кулашаст.* — Кобила длаке кулушасте (СН 1876, 162).
- кўлча** м покр. *кулашаст коњ* (Врање, Дим. Т.).
- Кулчанин** *презиме* (Радив. Т. 4. 148).
- кўпўвнїк** м покр. *купљени коњ* (Сињ, Грушковић Ј., РЈА).
- курада** ж (према тур. kurada) покр. *слаб, изнемогао, лош коњ, кљусе,*

- кљусина. — Касају ... на курадама и чезама (Рак. Мита 9, 91).
- кураде**, -ета с покр. в. курада. — А хоћеш ли продати оно кураде (Бож. Г. 1, 59).
- кѹрбет** м и **кѹрбета** ж (фр. courbette) скок јахаћег коња са повијеним предњим ногама (Вуј. 7).
- курјачина** ж покр. врста коњске болести (СА 1895, 692).
- кѹртало** и **кѹртало** м покр. последњи коњ у запрези која вуче лађу уз обалу (Бачка, Радон. Н.).
- кѹса** м назив и име коњу кусавог репа (Доброљупци, Бож. К.).
- кѹсаљ** м кус, кусаст коњ, кусац (Вук, Рј.).
- кѹскун** м (тур. kuskun) каиш од тканине провучен испод репа коња и причвршћен за седло или самар, подрепник, подрепница. — Треба наместити ам на младо грло ... са подрепником (кускуном) (Спасић Д. 3, 323).
- кѹскунити**, -ѿм несвр. стављати, намештати кѹскун (Р. МС—МХ).
- кѹсоња** м коњ кусог репа и име таквом коњу (Банија, Ворк.).
- кѹсорепа** и **кусорепа** ж (често у атрибутској служби) кобила кусог репа (Вуков. А. 2).
- кѹшља** ж покр. кушљава, коврџава кобила и име таквој кобили (Кур. 2, 10).
- кѹшља**, -ѿ = кѹшљо, -а и -ѿ кушљав, коврџав коњ и име таквом коњу. — Кушља копа ногама обема (Јакш. Ђ. 15, 142).
- кѹшљаст** = **кѹшљат** и **кѹшљат** -а, -о покр. који је са бујном гривом и репом (о коњу). — Милан јаше дора кушљатога (НП Шаул. 4, 103).
- лѿбѹд** м коњ беле боје или дуга врата и име таквом коњу (Вуков. А. 2).
- лѿјко** м покр. име коњу (Кур. 2, 10).
- лѿста** ж покр. име кобили (Спасић Д. 3, 1).
- лѿставица** ж брз, хитар коњ или кобила. — Седлај ... тебе Ластавицу (Вук, Рј.).
- лаћимија** ж зб. (исп. лат. lacinia, средњогрчки lakinia) покр. ереге-ла, крдо, чопор пуштених, неосамарених коња (који се свакодневно не користе за рад). — Лаћимија исто што и ергела коња, кобила и ждребади (Параћин, Срећ. Ј.).
- лѿбрница** ж покр. једна од двеју горњих дрвених пречага на самару на којима се седи (Колашин, Милој. В.).
- лѿв** ијек. **лѿјев** м покр. стаја за коње, коњушница (Фил. М. 4).
- лѿвѿк** ијек. **лѿвѿк**, -ѿка м коњ који се упреже с леве стране руде. — Дорат широких сапи, левак, климну главом (Моск. 1, 231).
- левѿкиња** ијек. **лѿвѿкиња** ж кобила која се упреже с леве стране руде. — Лѿвакиња храмље на предњу ногу (Бен. 4, 22).
- левѿгрѿвка** ж (ек.) покр. кобила којој је грива са леве стране. — Све кобиле левогрѿвке (НП Стан. М., ГЛЕМ 1929, 53).
- лѿгѿр**, -ѿра м покр. име коњу (Кур. 2, 10).
- лѿдѿнгеш** м (према нем. ledig) покр. коњ на челу вишепрежне запреге. — Жалосни коњи ... први ... се ... звао „ледингеш“ (Игњ. Ј. 10, 32).

- лѣкса** м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- лѣп**, лѣпа, -о ијек. **лїјеп**, лијепа, -о (дијал. ијек. љеп) (у именичкој служби, у одр. виду) ж *име кобили* (Кур. 2, 32).
- лепѡгрив** ијек. **љепѡгрив**, -а, -о *који има лепу гриву*. — Посидон ... коње лепогриве ошине (М—И 2, 84).
- лѣптїр**, а и **лѣптїр**, їра м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- лешко** м покр. *име коњу* (Срб. 1895, 25).
- лїза** ж покр. *име кобили* (Слобошти-на, Милеусн.).
- лїјан**, -ана м покр. *име лисастом коњу (или коњу уопште)*. — Рад је Раде мој, да ... му хатови, лијан и мркша, оштријим касом покасају (Буд. 1, 117).
- лијаћи** м мн. вет. покр. *болесне израс-лине које нарасту коњу око зуба, зазубице, gingivitis*. — Лијаћи [су] ... Нека коњска болест у зубима или деснима (Батут 1, 71).
- ликукаст**, -а, -о *нејасно значење*. — Кобила длаке вране, на десном буту ликукаста (СН 1881, 96).
- лїла** ж покр. *име кобили* (Банија, Ворк.).
- лїнда** ж *име кобили* (Трој. 7, 166).
- лїса** ж покр. (и лїса, дијал. лисе) *ли-саста кобила и име таквој коби-ли* (Жупа, Бож. К.).
- лїсак**, -ака м покр. *име лисастом коњу* (Доброљупци, Бож. К.).
- лїсаст**, -а, -о *који има лису, белегу на челу или неком другом делу тела*. — Ја већ на мом лисастом халату певам (Шапч. 6, 165).
- лїсац**, -сца м *лисаст коњ и име так-вом коњу* (Хрв., Обр. М.).
- лїсјак** (лїсјак, -ака) м покр. *лисаст коњ и име таквом коњу* (Кур. 2, 10).
- лїска** ж покр. *лисаста кобила и име таквој кобили* (Кур. 2, 10).
- лїско** м покр. *лисаст коњ и име так-вом коњу* (Банија, Ворк.).
- лїшкав**, -а, -о покр. *који има бео, бе-личаст белег на челу (о коњу)* (Параћин и Врање, Дим. Т.).
- лїшко** м покр. *коњ са белим, беличас-тим белегом на челу* (Параћин и Врање, Дим. Т.).
- лѡгѡв**, -ова м (према мађ. *lógó*, који се креће, лебди, *lógós*, коњ у по-воду) покр. *коњ који се у запрези привезује или упреже са стране (уз једног или два коња) ради обу-ке или као припомоћ*. — На десној страни се заигравао логов (Јакш. Ђ. 18, 307).
- лѡговити**, -їм несвр. покр. *упрезати логова*. — Морају већ људи да ло-гове, тако је то блато (Срем, Ра-дојч.).
- лѡговљев**, -а, -о *који припада логову, који се односи на логова*. — Про-вуче се испод узде логовљеве (Макс. Ј. 2, 131).
- лѡговњак** м покр. *в. логов*. — Врцка се као логовњак (НПосл Стој. М. 1, 112).
- лѡговскї**, -а, -ѡ *који се односи на ло-гова, који припада логову*. — Ото-болио усну као логовски ам (Вук, Рј.).
- лѡнж** м *в. лонжа* (Клаић 4).
- лѡнжа** ж (фр. *longe*, улар, поводац) *уже, трака која се везује коњу око*

- врата при обучавању у касању.* — Лонжирање назива се терање коња у круг на лонжи или пантљици (Спасић Д. 3, 312).
- лѓнжѓр**, -ѓра м онај који помоћу лонже обучава, лонжира коња. — Лонжер треба сам да лонжира коња (Спасић Д. 3, 318).
- лѓнжѓрскѓй**, -ѓ, -ѓ који се односи на лонжере, који служи лонжерима. — За лонжирање потребан је ... лонжерски бич (Спасић Д. 3, 313).
- лонжѓрање** с гл. им. од лонжирати.
- лонжѓрати**, лѓнжѓрам (-ѓрајѓ) свр. и несвр. обучити, обучавати коња помоћу лонже. — Коња лонжирају ... лонжер и његов помоћник (Спасић Д., 3, 318).
- лопарити**, лѓпѓрѓм несвр. покр. уздизати, подизати усне шкољке ослушкујући, ћулити, чулити уши (о животињама). — Коњ чим чује да зоб таракају, одма лопари уши (Бачка, Радон. Н.).
- лѓк** м (мн. лукови, лукови, луци) предњи део седла у облику лука, облучје, ункаш, јабука. — Већ је примио за лук од седла (Крањч. Стј. 4, 577).
- лѓца** и **лѓца** ж покр. име кобили (Бачка, Дунђ.).
- лѓтко** м покр. име коњу (Хрв., Обр. М.).
- лѓбо** м име коњу (Хрв., Обр. М.).
- лѓба** ж име кобили. — [Кобиле се зову]: чилаша ... ѓуба, малча (Оток, Ловрет., ЗНЖ 2, 261).
- лѓбац**, лѓпца и **лѓбацко** м покр. име коњу (Хрв., Обр. М.).
- лѓт**, лѓта, -о веома жустар, живахан, ватрен, силовит (о коњу). — У селу фали пет добрих ѓутих коња (Чипл. 4, 63).
- лѓтити**, лѓтѓм несвр. раздраживати, подбадати, жестити коња. — Коња ѓути, а копље угађа (Суб. Ј. 7, 123). ~ **се постајати помаман**, разјарен, ватрен (о коњу). — Коњ му се ѓути, увија сапима (Моск. 3, 447).
- мѓглѓн**, -а и **мѓглѓн**, -ѓна м покр. име коњу (Босна, Борј.).
- мѓглеша** и **мѓглеша** ж покр. име кобили (Дарувар, Хирц Д., РЈА).
- мѓдар** м (мађ. *madar*, птица) покр. име коњу (Кур. 2, 11).
- мѓдѓр**, -ѓра и **мѓдѓрко** м покр. име коњу жућкастосиве длаке (Хрв., Обр. М.).
- мѓза** ж покр. име кобили (Спасић Д. 3, XIII и LII).
- мѓзгѓр**, -ѓра м покр. име коњу (Хрв., Обр. М.).
- мѓјда** ж покр. име кобили (Хрв., Обр. М.).
- мѓјза** ж покр. име кобили (Хрв., Обр. М.).
- мѓкуп** м (тур. *mankur*) покр. залутао коњ, изгубљено кѓусе (Вук, Рј.).
- мѓлѓнка** ж покр. име кобили малога раста (Хрв., Обр. М.).
- мѓлеус** м (лат. *malleus*) вет. хронична заразна болест копитара праћена чиревима у носној служокожи и карактеристичним гнојним чворовима у кожи, балавост, слинавка, сакагија. — Сакагија ... малеус. Сакагија се највише јавља код коња (Поп. Добр. 1, 604).

- ма́лѝн**, ѝна м покр. *омањи, ситан коњ и име таквом коњу*. — Дobar му је малин погинуо (НП Шуњ., 49).
- малча** ж покр. *име кобили* (Оток, Ловрет., ЗНЖ 2, 261).
- ма́љѐнко** м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- ма́љо-ма́** покр. *узвик којим се зауставља коњ* (околина Пљеваља, Бај. Д.).
- ма́муза** ж (тур. *mahmuz*) (обично у мн.) *метална направа причвршћена за потпетицу јахачеве обуће, којом јахач подстрекава, подбада коња, оструга*. — Боде мамузама, ал Јабучило не ће да полети (Димов. 1, 93).
- маму́зати**, а́м несвр. *подбадати, подстицати, ударати коња мамузама*. — Мамуза коња (Вас. Д. 2, 103)
- ма́музнути**, -нѐм свр. *подбостити, боцнути, ударити мамузом*. — Певах и мамузнух ватрено коња (Машин С., Матица 1867, 855).
- ма́муран**, рна, рно (исп. тур. *matıg*) у нар. *песми: силан, снажан, чио* (о коњима). — Изведе му мамурна лабуда (НП Шаул 1, 775).
- манга́фа** ** ж вет. *сакагија, коњска различна болест* (Вуков. А. 2).
- ма́нда** ж покр. *име кобили* (Хрв., Обр. М.).
- ма́неж**, ежа м и **мане́жа** ж (фр. *manège*) спорт. **1.** *школа јахања, место за вежбање и такмичење у јахању, јахачка стаза*; вар. мањеж. — Погнао је Мицу у ... кругу као у манежу (Крл. 4, 41). **2.** *вештина јахања, укроћивања и дресуре коња* (Клаић 4).
- ма́рвант** м (обично у мн.) *веза којом се коњи сапињу, спутавају предње ноге, путо*. — Арап метне дива у марванте и закопа га у земљу (НПр, БВ 1897, 333).
- ма́рѝвићко** м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- ма́ртинга́л**, а́ла м (тал. *martingala*) *део коњске опреме, каиш којим се коњу притеже глава да је при јахању држи право и да се не пропиње*. — Коњ ... се зауздава ... тркачком жвалом са мартингалом или без њега (Преп. јак., 25).
- ма́терѝн** м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- ма́те́рко** м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- ма́трапаз** м (тур. *matrabaz*) покр. *препродавац, купац стоке* (обично коња). — Матрапаз [је] ... препродавац коња (Ел. Г. 3).
- ма́ура** ж необ. *покривач, прекривач за коње, крововац*. — Прекрио га [коња] црвеном мауром (НП Вук 4, 57).
- ма́цка** ж покр. *име кобили* (Лика, Арс.).
- ма́цко** м покр. *име коњу* (Оток, Ловрет., ЗНЖ 2, 261).
- ма́ча** ж покр. *име кобили* (Хрв., Обр. М.).
- ма́џар**, а́ра м покр. *име коњу* (Спасић Д. 3, IX).
- ма́џарија** ж покр. *узда, дизгин*; исп. маџаркиња. — Липо шарца ... заузда љутом маџаријом (НП Бос., 53).
- маџа́рица** ж покр. *име кобили* (Спасић Д. 3, XI).

- маџаркиња** ж покр. (уз именицу узда) *узда, дизгин*; исп. маџарија. — Зауздај га уздом маџаркињом (НП Б—Б, 576).
- маџити се**, ѿм се свр. покр. *бацити се, винути се (на коња и сл.)*. — Машише се коњма на рамена (НП Вук 2, 621).
- мегра** ж покр. *име кобили* (Хрв., Обр. М.).
- мезгрѠв**, Ѡва м покр. *име коњу* (Пожега, Слав., Хирц. Д., РЈА).
- мензил** и **мѣнзил** м (тур. *menzil*) *татарски коњ на коме се преносила пошта, поштански коњ*. — Право цару појури мензила (НП Херм. 1, 36).
- мензилскѿ** и **мѣнзилскѿ**, ѧ, Ѡ *који се односи на мензил, мензила, одн. на мензиле, који припада мензилу, мензилима, поштански*. — Брже јаше коња мензилскога (НП Херм. 1, 40).
- мензилџија** м (тур. *menzilci*) покр. *коњушар у мензилхани који је држао спремне, одморне татарске коње, мензиле и изнајмљивао их писмоношама, гласницима*. — Човјек, који је држао коње у приправи, звао се мензилџија (Скар. В. 1, 158).
- менуш** м покр. *име коњу* (Кур. 2, 10).
- месечљивѠст** ијек. **мјесечљивѠст**, — *ости ж очна болест код коња која се у почетку јавља повремено, понекад и месечно, са знацима обољења очне јабучице које доводи до слепила* (Свезн., под Ме-сец).
- меџара** ж (тур. *mekkare, коморџија*)* покр. *товарни, теретни коњ*. — Нек поведе четири меџаре (НП Херм. 2, 78).
- мештер** м (маџ. *mester*) покр. *инструмент, алатка којом се пушта крв коњима који болују од зазубица*. — Поткивачки су главни алати: челичне маказе ... мештер за пуштање крви коњима који болују од зазубица (Миј. С. 7, 38).
- мѿда** ж покр. *име кобили* (Поцерица, Моск. 8).
- мѿлан** м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- мѿлаш** м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- милитари**, -ија м спорт. *врста коњичког такмичења у више дисциплина*. — Старо име „милитари“ задржало се из оног времена када су на овим утакмицама право учешћа имали искључиво официри (Преп. јаж., 60).
- мѿлка** ж *име кобили* (Кур. 2, 10).
- мѿлко** м покр. *име коњу* (Кур. 2, 10).
- милџтин** м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- мѿлча** ж покр. *име кобили* (Оток, Ловрет., ЗНЖ 2, 261).
- мѿљен** м покр. *име коњу* (Арс.).
- мѿнџш** м *име коњу* (Кур. 2, 10).
- мѿомѿр** м *име коњу* (Спасић Д. 1, IV, у додатку).
- мѿрахѠр** м (тур. *mirahor*) варв. *дворски, царски коњушар, имрахор* (Шкаљ. А. 2).
- мѿргеш** м покр. *име коњу* (Слобоштина, Милеусн.).
- мѿрко** м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).

- ми́с** покр. *узвик којим се коњ подстиче да крене или убрза ход.* — Коњи се терају [у Лимској долини] ... ми́с! (Трој. 7, 166).
- мисирлија** м заст. **а.** *коњ пореклом из Мисира, Египта.* — Он одапе мисирлију ћогу (НП Марј. Л. 2, 10). **б.** *коњ који је дресиран, обучен на египатски начин* (Шкаљ. А. 2).
- ми́тња̋к** м покр. *коњ коме се пружа посебна нега* (Вуков. А. 2).
- ми́ца** и **ми́ца** ж покр. *име кобили* (Банија, Ворк.).
- ми́цка** ж покр. *име кобили* (Доброљупци, Бож. К.).
- ми́цко** м *име коњу* (Поцерица, Моск. 6).
- ми́шја̋к** м анат. покр. *коњски зуб, секутић* (Вук, Рј.).
- ми́шка** ж покр. *име кобили* (Кур. 2, 10).
- ми́шка̋ћ**, **а̋ћа** м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- ми́шко** м *име коњу сивкасте боје.* — Коњима дају имена већином по боји длаке, као: вранац (црн) ... мишко (мишје боје) (М—Б 1, 58).
- ми́шкула̋ш** м покр. *коњ сивкасте, мишје длаке* (Вуков. А. 2).
- млѐднѝк** м покр. *мршав коњ* (Кур. 2).
- млѝкота** м (ик.) *име коњу* (Босна, Борј.).
- мо̀дѓр**, **ѓра** м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).
- мо̀дро**, **а** и **ѓ** м покр. *коњ црнодрискасте длаке и име таквом коњу.* — Јека сека модру дебелого (НП Ј—М, 467).
- мо̀лда** ж *име кобили.* — (Кобиле): чилаша, ... молда, мркуша (Оток, Ловрет., ЗНЖ 2, 261).
- мо̀лѝн**, **-ѝна** м *име коњу.* — Привезаше вранца и молина (ВУ, 86).
- мо̀ра̋вка** ж покр. *име кобили* (Моск. 6).
- мо̀рг** м покр. *карика, прстен, алка на узди.* — Дугачки кајас ... има на једном крају жуте карике (Ове карике звали су моргови ...) (Оток, Ловрет., ЗНЖ 2, 247).
- мра̋** (обично поновљено) покр. *узвик за терање, подстицање коња.* — Де дорате! Мра, мра! (Јуркић 1, 27).
- мра̋ча̋ј** м покр. *име коњу* (Брувно, Хрв., Хирц Д., РЈА).
- мр̋ва** ж *име кобили* (Лика, Нар.).
- мр̋го** м *име коњу* (Борј.).
- мрка** и **мр̋ка** ж *кобила мрке длаке и име таквој кобили* (Банија, Ворк.).
- мрка** и **мр̋ка** м *коњ мрке длаке и име таквом коњу.* — Дорат неда одмакнути мрки (Срп. 3, 50).
- мркава** ж *кобила мрке длаке и име таквој кобили* (Кур. 2, 10).
- мр̋ка̋љ**, **-а** и **мр̋ка̋љ**, **-а̋ља** м *коњ мрке длаке и име таквом коњу* (Босна, Борј.).
- мрка̋љуша** ж *име кобили мрке длаке* (Херц., Борј.).
- мр̋кан** м *коњ мрке длаке и име таквом коњу.* — Пустио је Данило свога мркана (Крањч. Стј. 4, 577).
- мрка̋шица** ж *кобила мрке длаке и име таквој кобили* (Риболи Ј., Словин. 1879, 169).

- мр̑кица** ж покр. кобила мрке, црне боје и име таквој кобили (Лика, РЈА).
- мр̑ко**, -а и -е м покр. коњ мрке длаке и име таквом коњу (Словин. 1879, 169).
- мр̑кѡв**, -ѡва м коњ мрке длаке и име таквом коњу. — Коњи ове расе махом су мркови (Спасић Д. 3, 61).
- мр̑ковица** ж покр. име кобили мрке, црне длаке (Словин. 1879, 169).
- мр̑кѡвљев**, -а, -о који припада мркову, који се односи на мркова (Вук, Рј.).
- мр̑кѡвчић** м дем. и хип. од мрков. — Мрковчић ... мали коњ мрков (НП Марј. Л. 2, 647).
- мр̑кѡгриваст**, -а, -о који је мрке гриве. — Коњ је длаке алатасте, мрковгриваст (СН 1880, 410).
- мр̑кѡдин** м покр. коњ мрке длаке, мрков. — Себи спреми ђогу од мејдана, / Мом Илији мрковина дору (НП Шуњ., 100).
- мр̑коласт**, -а, -о 1. мркаст, сивкаст. — Кобила је длаке мрколасте (СН 1876, 550). 2. (само одр., у именичкој служби) а. м име мркастом коњу (Кур. 2, 10). б. ж име мркастој кобили (И.).
- мр̑коња** и **мр̑коња** м коњ мрке длаке и име таквом коњу (Рељк. 1, 109).
- мр̑кота** м коњ црне, мрке длаке и име таквом коњу (Риб. 1, 169).
- мр̑куша** ж покр. кобила мрке боје и име таквој кобили (Вук, Рј.).
- мр̑кша** м покр. коњ мрке длаке и име таквом коњу (Хрв., Обр. М.).
- мр̑цина** ж мршав, изнемогао коњ, кљусе. — Што не купиш лепе коње, него тераш те мрцине? (Бачка, Радон. Н.).
- мр̑цинаст**, -а, -о који је као мрцина, изнемогао, изможден (Р—К 2).
- мр̑ча** ж покр. в. мрцина. — Идем да купим какву мрчу (коња) (околина Винковаца, Хорв.).
- мр̑чаљ**, -аља и мр̑чаљ, -а м коњ мрке, тамносмеђе длаке и име таквом коњу. — Са мрчаља пушке опалио (НП Херм. 2, 404).
- мр̑чан** м коњ мрке длаке. — Таст му даје суру бедевину ... / А пуница под мрчаном ђорду (НП Вук 6, 272).
- мр̑че**, -а м покр. коњ мрке, загасите, црне длаке и име таквом коњу. — Све се под њим мрче засакаива (НП Марј. Л. 2, 351).
- мр̑чо**, -а и -е м коњ мрке, тамносмеђе длаке и име таквом коњу. — Гони мрчу уз поље зелено (НП Марј. Л. 3, 6).
- мр̑шо**, -а и -е м покр. мршави коњ. — Нека меће мршу у колане (НП, РЈА).
- му̑рљив**, -а, -о покр. немиран коњ који се не да додирнути. — Муарљив коњ ... не да да се пипне (Зоруновац, Цветк. М. 1).
- му̑кињаст**, -а, -о покр. који бојом подсећа на плод мукиње, риђаст, кестењаст (о коњу) (Павлин.; РЈА).
- му̑кињаш** м име коњу (Босна, Борј.).
- мула̑дин** м покр. име коњу. — Ко потера уз обалу ате? / Коњ муладин бана задарскога (НП Херм. 2, 306).

муњати, -ām несвр. покр. (ушима) *мицати, стрићи ушима (о коњу)*. — Тресао је гривом, муњао ушима (Назор 18, 20).

мўрга и **мўрга** м *име коњу мургасте боје*. — Јашу на три жерава мурге (Поп. Ђ. 7, 90).

мўрго, -а и -ё м покр. *име коњу мургасте боје* (Босна, Борј.).

мўса и **мўса** ж *име кобили беличасте боје или са неком белом или жућкастом белегом (обично на носу, њушци)* (Хрв., Обр. М.).

мўсан м покр. *име коњу* (Хрв., Обр. М.).

мўсаст, -а, -о а. *који има белу или жућкасту белегу (обично на носу)*; исп. брња. — Један коњ, длаке доратасте на носу мусаст (СН 1881, 96). **б.** *бео, беличаст (о боји длаке)*. — Кобила ... длаке мусасте (СН 1877, 746).

мўсе, ета с покр. *младунче кобиле, ждребе* (Кост. С.).

мусје и **мўсјо** (група -сј- изговара се са умекшаним ш: мусе, мусо) м дијал. *име коњу* (Вук, Рј.).

мўхавица ж покр. *учестало климање главом коња који се бране од мува*. — Мухавица ... је исто што клималица (Ст. Градишка, Ившић С., РЈА).

муханат (дијал. муанат), -а, -о (тур. muhanat) покр. *јогунаст, ћудљив (обично о коњу)* (Трешњево, Пеш.).

мўца (мўца) ж *име кобили* (Хрв., Обр. М.).

мўшкй (мўшкй), -ā, -ō покр. у именичкој служби а. м покр. *име коњу*

(Кур. 2, 10). **б.** ж покр. *име кобили* (И.).

набасити се, **набасйм се** несвр. покр. *ићи веома брзим ходом, трчати, касати*; исп. *набасице* (Далм., Групковић Ј., РЈА).

набасице прил. покр. *трком, касажући (о коњском ходу)* (Далм., Групковић Ј., РЈА).

набијати, **набијам** (-ијају) несвр. *притиском при ходу, касу повређивати (ноге)*. — Ког ђавола да идемо даље. Само коњима ноге да набијамо (Ник. Н. 1, 186).

набити, **набијем** свр. покр. (садно, садну) *добити рану од притиска седла или самара*. — Набије коњ садну (НПр Босна, 39).

навалити, **навалйм** свр. **I.** *напртити, натоварити (нпр. какав терет на коња)*. — Ђогата ... опремио, / на њега је оклоп навалио (НП, РЈА). **II.** ~ **се узяхати, заяхати (коња)**. — На добре се коње навалише (НП, БВ 1892, 110).

наглавāч, -āча м покр. *део улара који обухвата главу животиње, оглав* (лесковачки крај, Стој. Јов.).

наглавина ж *део узде који се ставља коњу око главе, оглавина*. — Узда ... има жвале, наглавине, штренцл и кајасе (Варош, Лукић Л., ЗНЖ 24, 148).

нагрудњак и **нагрудњак** м (обично мн.) *каиши на аму који обухватају коњу груди, напршњац*; исп. *грудњак* (Падеж, Поп. Р.).

нагузник (дијал. нагозник) м *покривач којим се покрива задњи део коњског тела (врањски крај, Вељ. М. 1)*.

- на́дгрӯднѝк** м *каиш преко груди у коњској опреми.* — Доратасти коњ ... ишао је ... а надгрудник му се светлуцао (Моск. 3, 383).
- на́дјахати**, -ашѐм свр. *јашући прећи, прејахати.* — Свати надјахали (НП, БВ 1894, 186).
- надја́хивати**, -áхујѐм несвр. **I.** *јахати боље (вештије, брже, истрајније); надмашивати некога у јахању.* **II.** *~ се такмичити се у јахању* (ЦГ, Борј.).
- наждре́бити**, на́ждре́бѝм ијек. **наждрије́бити**, на́ждрије́бѝм свр. *ождробити у довољноме броју (ждребади, коња).* — Кобила ће коња наждребити (НП Кашик. Н. 1, 178).
- на́зоб** м покр. *обилато храњење зобљу, житом уопште.* — Не помаже коњу бич, него назоб (Змај 4).
- назо́бати**, на́зобљѐм (дијал. назобам и назобем) свр. **I.** *добро нахаранити зобљу или сличном храном (обично коње);* исп. назобити. — Доста си ме зоби назобала (Мартић Г., РЈА). **II.** *~ се најести се зоби или друге сличне хране (обично о коњима).* — А коњи се јечма назобали (НП Вук 7, 215).
- назо́бити**, на́зобѝм свр. *добро нахаранити зобљу или сличном храном (обично коње), назобати.* — Коње назобаше (Новић 6, 106).
- наја́ати (се)** в. *најахати се.*
- наја́халац**, -а́оца м заст. *онај који јашући наилази, пролази, јахач пролазник, намерник.* — фиг. Наш народ живљаше од вајкада на великом светском друму, па су се о њега закачивали и мимохоци и најахаоци (Бошк. Ј. 3, 250).
- наја́хати**, -јашѐм свр. **1.** *попевши се и опкорачити сести на леђа коња, узјахати.* — Коње најахала (Ђорђ. Т. 14, 240). **2. а.** *јашући натерати, потерати коња.* — Омер туде најаха ђогата (НП Херм. 1, 562). **б.** *наићи, стићи јашући; проћи јашући, пројахати.* — Он кроз логор најаха дорина (НП Марј. Л. 3, 124).
- наја́хивање** с гл. им. од *најахивати (се).*
- наја́хивати**, -áхујѐм (дијал. најаивати) несвр. *пењући се и опкорачајући седати на леђа коња.* — Они су спретно најахивали и одмах гонили коње у кас (Ред.).
- наја́шати**, на́јашѐм (на́јаша́м) свр. дијал. в. *најахати.* — Озго најаша једно дијете на кобили (Мил. М. Ђ. 18. 202).
- најашѝвати (се)**, -áшујѐм (се) (дијал. -ашивам) несвр. в. *најахивати (се).* — Да не би [самар] најашива' пуно на врат [коња], ... метне се ... подрепњак (Пољица, Иван. Ф., ЗНЖ 9, 104).
- наја́шити (се)**, ѝм (се) свр. дијал. в. *најахати (се).* — Цео батаљон тако најашео. Коњица их навела (Ђурић А. 1, 78).
- најѝздити** (најѝздити), -ѝм свр. *наићи јездећи, јашући.* — А ми наше коње зајахасмо ... / Најездисмо на зелени поток (Бот. 2, 42).
- најѝзнѝк** (некњ. најѝздник) м заст. *онај који уме, који је вешт са коњима, добар јахач и укротитељ коња, џамбас (?).* — Краљ ... поручује ... арапске најѝзнике да

га укроте [коња] и навикну на ђем челични (Бож. Г. 2, 187).

на̀лбант, **на̀лба̀нта** и **на̀лбантин** (мн. -нти) м (тур. nalbant) онај који поткива (коње), поткивач (коња). — Поткуј коњу све четири, / и налбанту захмедију плати (НП, Шкаљ. А. 2).

на̀лбантов, -а, -о који се односи на налбанте и њихов занат, поткивачки. — Па извади очи налбантове (НП Вук 2, 469).

на̀лбантскѝ и **на̀лба̀нтскѝ**, -ӑ, -о̆ који се односи на налбанте и њихов занат, поткивачки. — Нису радили све занате ... већ ... налбантски (Ђорђ. Т. 16, 185).

на̀лбат м покр. в. налбант (НП Марј. Л. 2, 648).

налбурџија** м покр. в. налбант. — Добар ти је теби налбурџија (НП, ЗНЖ 30/1, 126).

на̀лча и **на̀лча** ж (тур. nalça) покр. коњска потковица (Вуков. А. 2).

на̀лчаџија м (тур. nalçası) покр. заст. занатлија који израђује и продаје налче (Шкаљ. А. 2).

На̀лчаџић презиме (Шкаљ. А. 2).

нама̀кнути = **нама̀ћи** и **на̀маћи**, намакнѐм свр. покр. (са допуном: коња) спремити уздом, зауздати (Вук, Рј.).

намѐтнути и **на̀метнути**, наме́тнѐм свр. покр. (коња) потерати, погнати; подстаћи остругама или петама коња при јахању да брже иде, обости. — За њом Ђулић наметну ђогата (НП Херм. 2, 378).

наогла̀вити, о̀гла̀вѝм и **нао̀главити**, -ѝм свр. покр. ставити, метну-

ти коњу оглав на главу (Врање, Влај. 1).

наогла̀вљѝвати, -а̀вљујѐм несвр. покр. стављати, метати коњу оглав (Врање, Влај. 1).

нао̀рмати, -а̀м свр. ставити орму на коња, спремити коња (БиХ, Грђ. 1).

на̀петница ж заст. мамуза, оструга (Ђорђ. Јов. 1, 206).

на̀пјешица ж (ијек.) покр. јахаћа кобила, бедевџа. — Ја узја моју напјешицу (Кића 1905, 26/1).

на̀пршња̀к м а. шири, ојачани и крзном опшивени или постављени каиш који иде коњу преко прса, груди, грудњака. — Тиме ће коњ осетити притисак грудњака (напршњака) (Спасић Д. 3, 324). **б.** каиш на самару или седлу који иде преко прса коња и спречава померање терета уназад. — Товарни коњ треба да ... има ... самар са кукунима, кудељним напршњаком и коланима (Јок. 1, 455).

на̀пу̀стити (на̀пустити), на̀пустѝм свр. покр. потерати, погнати (коња) за неким с циљем да се сусстигне. — За њим Ива напусти дората (НП Вук 3, 397).

на̀ра ж (тур. para) покр. коњска нарав, ђуд која се испољава њиском, рзањем, пропињањем. — Ђогате, миловање моје, / Немој ноћас наре показати (НП Херм. 2, 438).

насамарѝвање с гл. им. од насамаривати (се).

насамарѝвати, -а̀рујѐм несвр. стављати самар коњу, седлати; исп. насамарити.

- насамáрити**, -ámāřīm свр. *ставити, натоварити самар коњу* (ЦГ, Јовић. 1).
- наскáкати**, нáскáчѐм свр. (у нар. пемама) **а.** *нагнати, пригнати у трку, галопу (коња)*. — Осман наскакао ђога (НП Херм. 2, 441). **б.** *наићи, прићи јурећи, у галопу*. — Наскакаше везене кочије / И под њима двије бедевије (НП Марј. Л. 2, 372). **в.** *наићи, прискочити галопирајући, терајући коња у трк (о јахачу)*. — Кад наскака Осман на ђогату, / Мени селам назва (Нп Марј. Л. 3, 133).
- наскòчити**, нáскочим свр. покр. *спарити се са женком, оплодити женку (о коњу)* (горња Далм., Симић С.).
- насрнути**, нáсрнѐм м (дијал. насрнити) свр. покр. *нагнати, натерати (коња)*. — Уз Косово коња насрнуо (НП Вук 6, 54).
- натимáрити**, -ймāřīm свр. *очистити чешагијом, уредити, истимарити (коња)* (Поп. Ђ. 4).
- натиснути**, -нѐм свр. покр. *погнати, потерати (коња) у намери да се неко сустигне*. — За њом Мујо на тиште ђогата (Вук, Рј.).
- наткасати**, -ām свр. *победити, надмашити касу, касању (о коњу)* (Поп. Ђ. 4).
- наткоњушāр**, -а и **наткоњушāр**, -āра м ист. *главни коњушар, старшина коњушара*. — Надкоњушар (т.ј. грчкога цара) се звао: кнез свете коњушнице (Павлин. 1, 93).
- натоскати**, -ām свр. покр. *потерати, погурати запрежна кола натраг узвикујући коњу „тоз“ или „тош“, истоскати*. — Натоскати ... коња у таљиге (Вук, Рј.).
- натпетица** и **натпетница** ж заст. в. *мамуза*. — Звечећи златним надпетницама ... бацаше ... поглед на пук у броду (Српк. 3, 60).
- наход** м покр. *име коњу* (Спасић Д., 3, XXXV, у додатку).
- нахòрмати**, -ām свр. покр. *ставити орму, опрему на коња* (БиХ, Грђ. 1).
- нацакати се**, -ām се свр. покр. *наударати се мамузама (јашући), намамузати се* (Поп. Ђ. 4).
- начелак** и **начелак**, -еока м *део коњске опреме, ремен на челу коња*. — Арес јој да са начелком златнијем коње (М-И 1, 96).
- наџорнѹт**, -а, -о покр. *ћудљив, јогунаст, тврдоглав (о коњу)* (Зоруновац, Цветк. М. 1).
- нева** ж покр. *име кобили* (Кур. 2, 10).
- невена** ж покр. *име кобили* (Арс.).
- недушљивац**, -йвца м покр. *недушљив, сипљив коњ* (Кур. 2, 9).
- недушљивица** ж покр. *недушљива, сипљива кобила* (Кур. 2, 9).
- недушљивòст**, -ости ж покр. *стање онога који је недушљив, сипљив, сипљивост* (Арс.).
- незáпрѐжен**, -а, -о необ. *који никад није био запрегнут, незапрежан (о коњу и сл.)*. — Тај самоук реагирао је, као што би реагирао ждријебац никад незапрежен (Горан 2, 10).
- нездòв**, -òва м покр. *врста коња арапске пасмине*. — Ждребац ... био је од самога соја нездова (Шапч. 12, 210).

нејахавац, -āvца м покр. онај који не јаше, који не уме да јаше. — Са зла коња на гори сходи нејахавац (Дан. Ђ. 11).

нејахāн, -а, -о (у нар. песни) (дијал. нејахат, нејашен) који није јахан; млад, неукрућен, неспутан (о коњу). — Да ми додравиш коња ...нејахана с црном главом (НПр Вук, 151).

нејахат в. нејахан.

нејашāн, -а, -о дијал. в. нејахан; исп. јашати.

нејашен в. нејахан.

непòдметнѝк м покр. неушкопљен коњ, пастув, ждребац (Ђор. В., ГЛЗМ 1910, 176).

нòнијус и **нòнијус** м полукрвни јак и отпоран коњ англонорманског порекла. — Нонијуси, липицанери и тешки помурци ... наводе и џамбасе ... да уживају у њима (Петр. В.).

њѝсак, -ска м њиска, рзање; глас (краћи, из једног даха) који произведе коњ ржући. — Чуо [се] коњски њисак (Андр. И.).

њѝска ж глас својствен коњу, њискање, њиштање, рзање. — У том стаде њиска коња (Ком.).

њѝскање и **њѝскање** с гл. им. од њискати.

њѝскати, њѝскāм и **њѝскати**, āм несвр. оглашавати се њиском, испуштати гласове својствене коњима, рзати. — Коњи су ... жалостиво њискали (Чол.).

њѝснути, њѝснѝм свр. према њискати. — Ждребе ... њиснувши појурило (Моск.).

òбдуља ж тур. покр. а. коњска трка, утрка. — Виђали су се само ... а коњским тркама (Ђоп.) **б.** награда победнику на коњској трци. — Најприје коњаником брзоногим обдуље сјајне постави (М-И).

òбдуљаш, -áша м покр. тркачки коњ. — Потече ко упрегнут коњиц обдуљаш (М-И).

òбјахати, -ашѝм свр. узјахати, појахати (коња). — Под Мијатом коњиц посрнуо како га је јунак објахао (Вел.).

òбјахивати, -áхујѝм несвр. и уч. према објахати.

òбјашити, -ѝм свр. в. објахати. — Објаши својега чилаша (Ботић).

òблук м в. облучје. — Погледа у седло, пипа ремење, загледа облук (Кост. Л.).

òблүче с предњи део седла у облику лука, ункаш. — Шарац иде ходом, а Марко се наслонио рукама на облучје (Дом.).

òбòсти и **òбости**, обòдѝм свр. боцнути, подстаћи остругама или петама коња при јахању да пође или брже иде. — Ободем коња, и потерам касом (Дом.).

òглав м и ж део опреме (улара или узде) који се ставља коњу око главе и за који се он води. — Уђе водећи за оглав кулаша (Мат.).

òглава ж в. оглав. — Прихвати ... за оглаву (Ђип.).

òглавāр, -āра м покр. в. оглав (Вук, Рј.).

òглавина и **òглавѝнā** ж в. оглав. — Висе снопићи држалица и оглавина, па лопате, виле (Торд.).

- оглāvити**, оглāvѝм свр. *ставити оглав* (Деан. Рј.).
- оглāvић** м 1. *дем. од оглав*. 2. покр. *предњи део самара* (Рј. А.).
- оглавица** ж покр. в. *оглав* (Рј. А.).
- оглāvнић** м в. *оглав*. — [Коњић] нити има дизгине нити оглавнице (Нуш.).
- оглāvница** ж в. *оглав*. — Ту [су] лежали хамови и коњске оглавнице, узде (Кол.).
- огрлина** и **огрлина** ж *део хама који стоји коњу око врата* (Вук, Рј.).
- огрљаћ**, -аќа и **огрљаћ**, огрљаќа м в. *огрлина*.
- огрље** с в. *огрлина*. — Рекне он мало раздражено и одбаци с вранца огрље (Кос.).
- одгалопирати**, о̀пирāм свр. *одјахати галопом*. — Ободе коња и одгалопира натраг (Јов. С.).
- одјахати**, -ашѝм свр. 1. *отићи јашући* (обично на коњу). — Одјаше у галопу натраг (Крањч. Стј.). 2. *сићи* (с коња), *сјахати*. — Четири лацманина одјахаше с коња (Мат.). 3. (коња) а. *одвести, отерати коња јашући на њему*. — Прихватам сватовске коње и одјашем их до појила (Лал.). б. *сићи, сјахати с коња*. — Одјахасмо коње, па сиђосмо к цркви (Шапч.). 4. (од коња) *скинути кога са коња*. — Одјачи ме од коња дората (Вук, Рј.).
- одјахивати**, -ахујѝм *несвр. и уч. према одјахати*.
- одјашити**, -ѝм свр. в. *одјахати*. — За њим стаде Адел и одјаше (Бо-тић.).
- одседлāvати**, -ѝдлāvāм *несвр. и уч. према одседлати*.
- одсѝдлати**, -āм свр. *скинути седло, раседлати*. — Одседлај те коње (Глиш.).
- одуларити**, у̀ларѝм свр. *скинути улар, ослободити улара*. — Срце му ... силно залупа, као одуларен коњиц који се све више заиграва (Лаз. Л.). ~ **се а. ослободити се улара**. б. *фиг. постати непослушан, разуздан, распуштен, необуздан*. — Тешко је ... несташлук дечји кад се одулари (Змај).
- ођѝбрати**, -āм свр. *очистити ђебром*. — Нетко ођѝбра ноздрве (Хорв.).
- ождрѝбити**, о̀дрѝбѝ ијек. **ождријѝбити** свр. *донети на свет ждрѝбе* (о кобили). — Кобила ... ождријѝби крилата коња (НП Вук).
- ождрѝбљивати**, -ѝбљујѝм *несвр. и уч. према ождрѝбити и ождријѝбити*.
- ождријѝбити (се)**, о̀дрѝријѝбѝ (се) ек. *ождрѝбити (се)*.
- окоњен**, -а, -о 1. *трп. прид. од окоњити се*. 2. *који је на коњу, који врши свој посао јашући на коњу*. — Умијешала се окоњена полиција и растјерала гомилу (Јонке).
- окоњити се**, окоњѝм се свр. *стећи, добити коња*. — На пјешака тридесет дуката: не би ли се и он окоњео (Вук, Рј.).
- омаќ**, -аќа м *једногодишње мушко ждрѝбе*. — Ждрѝпци и омаќи дрежде под шупом (Шапч.).
- о̀ме**, о̀мета с *једногодишње ждрѝбе*. — Оме пустио да се заиграва око коња (Ад.).
- о̀рактити**, -ѝм свр. *украсити, окитити (коња)*. — Орактио коња као да ће у сватове (Куш.).

орма ж коњска опрема. — Само му је на том коњу орма била сељачка (Андр.).

осамаривати, -áрујем несвр. и уч. према осамарити.

осамарити, -ámāрїм свр. метнути, ставити самар (на коња). — Осамари коња пак узјаше самар (Маж. М.).

оседлавање с гл. им. од оседлавати.

оседлавати, -èдлāvām несвр. и уч. према оседлати.

оседлати, -ām свр. ставити седло (на коња). — Сватови оседлаше ... коње (Вес.).

оседлисати, -ишѐм свр. в. оседлати. — Имаш ... дора ... нејахана ни оседлисана (НП Вук).

осмак, -áка м коњ од осам година (Вук, Рј.).

осмакиња ж кобила од осам година (Вук, Рј.).

османлија ж тур. *(обично у изразу: седло ~) заст. врста турског седла. — Па му преви ћебе сарајлију, а по њему седло османлију (НП Вук).

отимарити, -ймāрїм свр. очистити (коња) чешагијом, четком. — Нека прије коње отимари (Бен.).

откасати, -ām свр. **1.** отићи касажући. — Сивац откасао равно у штету (Божић.). **2.** одјахати у касу. — Откасај до Торнока (Ком.).

откаскати, -ām свр. отићи каскајући (Р-К Реч.).

отпрегнути, отпрећи и **отпрећи**, òтпрегнѐм свр. ослободити из запреге, испрегнути. — Сви смо се старали да отпрегнемо коња (Јак.).

пајван* м тур. уже којим се коњима на паши вежу ноге (Вук, Рј.).

палан м врста седла. — Близу шаторова виде се седла, палани, прибори коњски и оружје ... „Палани су опет друга врста седала, познатих код нас под именом турских, из објашњења у фусноти“ (Шапч. 12, 250).

парип м грч. коњ. — Уста трка и звизга бијесних парипа (Торд.).

парипина ж аугм. и пеј. од парип (Рј. А.).

парипче, -ета с дем. од парип. — Ситно је каскало друмом парипче (Тор.).

парипчић м дем. од парип. — Грудн јој се отимају као ... парипчићи (Дав.).

пасти и **пасти**, пáсѐм несвр. бити, налазити се на паши. — По травњацима пасијаше ергела коња (Вас.).

пасти (се), пáсѐ (се) несвр. парити се (о коњима). — Био крилат коњ па излазио ноћу те пасео (НП Вук).

пастув, -úва м = пастух неушкопљен неуштројен коњ. — Руке у белим рукавицама једва су укроћивале разигране пастуве (Вучо).

пастуварница ж = пастухарница завод за гајење чистокрвних коња.

пастувчина м и ж аугм. од пастув.

пастућ, -úха м = пастув. — Купио је коња, арапског пастуха (Јонке).

пастућар, -áра м човек који се бави око пастуха. — Гурнуше ме у пастухаре (Матош).

пастућарна ж в. пастуварница. — Сатнија није пастухарна (Крл.).

- пастухарница** ж = пастуварница. — Највећи успех постигла је ђаковачка пастухарница (Вј. 1960).
- пастухов**, -а, -о који припада пастуху.
- пастушаст**, -а, -о који је неушкопљен, неуштројен (Вук, Рј.).
- пеливџан**, -џана м тур. = пехливан добар, ваљан коњ за јахање. — У Турчина жерав коњиц ... пеливан (Ботић).
- пёрчин**, -йна и **пёрчин** м тур. део гриве који коњу пада низ чело између ушију. — Држ` се хату главе и перчина (НП Вук).
- першерон** м француска пасмина коња хладнокрвњака. — Најочигледнији [су] по разликама у крупноћи и пуноћи облика (першерон и пони ...) и стварно одговарају случају (Гавр. С. 1, 13).
- плавòгрив**, -а, -о који има плаву, светложуту гриву. — Сто и педесет оданде плавогривих сагнасмо коња (М-И).
- плёћаш**, -аша м коњ широких рамена (Рј. А.).
- повод** м уже којим се води коњ. — Водили су два коња у поводу (Андр. И.).
- поводац**, пòвоца м в. повод. — Мишка сјаха, привеза поводац за доклат (Моск.).
- подрепнина** ж узица, комад коже, комад дрвета што се ставља коњу под реп да држи самар, седло (Рј. А.).
- појјати**, појашём свр. нар. в. појахати. — Поја коња, оде у Крајину (НП Вук).
- појахати**, -ашём свр. а. сести на коња, узјахати. — Коњаници појахали коње (Вес.). б. упутити се куда седећи на коњу. — Оседлаћете коња ... и појахати по дворишту (Матош).
- појахнути**, -нём свр. в. појахати (Вук, Рј.).
- појездити и појездити**, -йм свр. 1. *јездећи поћи, јашући кренути куда*. — Ка милом дому ... ја појездих (Радич.). 2. *мало, кратко време јахати* (Бак. Реч.).
- покасати**, -џам свр. *поћи, потрчати касом*. — Обојица ободоше коње и покасаше ћутке (Дом.).
- покасивати**, -асујём несвр. и уч. *према покасати, трчати ситним касом*. — Под њим добар кулаш покасује (НПХ).
- покасківати**, -аскујём несвр. *дем. према покасивати* (Вук, Рј.).
- полукасач**, -ача м коњ који није потпун касач. — Зелени полукасачи брзо су носили кола (Моск.).
- пољукрван**, -вна, -вно који води порекло од чистокрвнога оца и матере обичне расе (о коњима). — Купио је коња, арапског пастуха (Јонке).
- пóмурац**, -урца м *врста коња из породице реке Муре (нарочито раширен у Словенији)*. — Изложени [су] већином хатови ... и тешки помурци (Петр. В.).
- поњи**, -ија м енгл. *врста веома ниских, малих коња*. — Слушат ће људи велики бубањ што га вуче пони (Крл.).
- попуштёнйк**, -йка м коњ који није добро ујаловљен (Вук, Рј.).

посáпáч, -áча и **пòсапнйк** м покр. *покровац којим се покрива коњ по сапима* (Рј. А.).

пòсјахати, -ашѐм свр. *сјахати један за другим* (Р-К Реч.).

посјахíвати, -áхујѐм несвр. и уч. *према посјахати*.

поскáкати, пòскáчѐм свр. (коња) *поиграти*. — Оде Ђулић, поскака дората (НП Херм.).

потимáрити, -ймáрйм свр. *очистити длаку чешагијом (коњу), истимарити*.

пòтков м **1**. *метални оков којим се коњу окува копито*; исп. поткова. — Сад раскива бане Маријане, па свом коњу потков надохива (НПХ). **2**. *поткивање*. — Кад се вратим да ти потков платим (Вук, Рј.).

пòткова и **пòткова** ж *савијена полукружна плоча од гвожђа која се прикује коњу ради заштите од повреде и клизања*; исп. потков. — Што си се згурио, као да си ужи-нао поткову?! (Горан).

пòтковáн, -а, -о *трп. прид. од потковати (се)*.

пòтковáно́ст, -ости ж *особина онога који је поткован*.

пòтковаст и **пòтковаст**, -а, -о *који је својим обликом налик на поткову*. — На небу је висео потковаст ... мјесец (Козарч.).

поткòвати, пòткујѐм свр. *приковати, прикуцати поткову коњу*. — Мујо кује коња по мјесецу ... али никако да га поткује (Борба 1958).

пòтковица и **пòтковица** ж *дем. од поткова; поткова*. — Дигао копито оном једном, па ни до данас

да му причврсти ту месечинасту потковицу (Борба 1958).

пòтковичáр и **пòтковичáр** м *поткована запрежна животиња*. — фиг. Потковичар сам. Жена ме вуче за улар (КН 1959).

пòтковичаст и **пòтковичаст**, -а, -о *који се односи на потков*.

пòткòвнй, á, -ò *који се односи на потков*.

пра́е ж мн. *ужад с једне и друге стране самара којим се веже терет*. — Равнодушно је ... намјештала праће, па чврсто зазибала праће (Кал.).

пра́ица ж *на самару она узица на којој се држи нога кад се јаше* (Вук, Рј.).

прéзати, прéжѐм несвр. *стављати коња уз руду и намештати му опрему ради вуче кола, упрезати*. — Илија виче нека коње прежу (Вел.).

прéзид и **прéзйд** м (ек. и ијек.) *коњска стаја одељена од конобе*. — Изведоше из презида вранца (НПХ).

прејéздити, -йм свр. *прећи јездећи, јашући, прејахати*. — Коњем не прејезди, мишљу не прелети (Кнеж. Л.).

прèкасати, -ашѐм свр. *прећи ка сајући*. — Све је ... лугове прекасао вучки (НП Вук).

преседлáвати, -ѐдлáвáм несвр. и уч. *према преседлати*.

преседлати, -áм свр. *оседлати поново, још једанпут (једнако или друкчије)*. — Момак изведе парипа, преседла га (Наз.).

- прѣтпрега** ж ков. коњи који се путем упрегну да замене коње који су се уморили вукући кола (Бак. Реч.).
- прѣчати**, прѣчѣм ијек. **пријѣчати** несвр. **а.** *ситно ходати, поигравати (о јахаћим коњима).* — Бијесни коњи под њима ... пријечају (Мул.). **б.** у изразу: ~ коње терати коње да поигравају. — Југовићи ... све уз поље коње пријечају (Рј. А.).
- прѣвор** м покр. коњ који се преже са стране ради помоћи упрегнутим кооњима; исп. логов (Рј. А.).
- прѣпон** м *уже којим се коњ припиње, везује на паши.* — Привезао је кобилу припоном за дрво (Топ.).
- припрѣгнути**, припрѣћи и **прѣпрѣћи**, припрѣгнѣм свр. *уз редовне коње упрећи споредне.* — Тада сам риђану припрегао младе логове (Крањч. Стј.).
- припрѣзати**, припрѣжѣм несвр. и уч. *према припрегнути, припрећи.*
- прѣтегнути**, прѣтећи и **прѣтећи**, прѣтегнѣм свр. *затегнути узде.* — Притегавши опет коње обазре се Николај око себе (Крањч.).
- прѣйцати се**, ѣм се несвр. *ритати се, бацакати се (о коњу)* (Вук, Рј.).
- прогалопѣрати**, -ѣпѣрам свр. *галопирајући пројакати.* — На њему прогалопира (Кол.).
- прѣјакати**, -ашѣм свр. **І. 1.** прел. **а.** (кога или што) *јашући прећи преко каквог простора, растојања.* — Кад смо пројакали опасну зону, зауставили смо коње (Чол.). **б.** *провести део живота јашући на коњу.* — Он [је] пројакхао своју младост између Травника и Стамбола (Андр.). **в.** *јашући учинити да се коњ мало прохода, разигра, загреје.* — `Оћу, ујко, коња пројакхати (НП Вук). **2.** *непрел. а.* *јашући проћи поред кога, кроз што.* — Једнога дана је морао Јосиф да пројаше кроз варошицу (Сек.). **б.** *јашући проћи одређени простор.* — Нисмо од краја пројакхали ни двије морске миље (Вел.) **II.** ~ **се** *извршити шетњу јашући на коњу.* — Поћу ... да се пројашу (Крањч. Стј.).
- пројакхѣвање** с гл. *им. од пројакхавати (се).*
- пројакхавати (се)**, -ѣхујѣм (се) несвр. и уч. *према пројакхати (се).*
- прѣјашити**, ѣм свр. **в.** *пројакхати.* — Пројашао мимо гомиле (Нех.).
- прѣкасати**, -ѣм свр. **1.** *касајући, у касу проћи мимо или кроз нешто.* — Један је фијакер прокасао (Крл.). **2.** *мало касати (Вук, Рј.).*
- прокасѣвати**, ѣсујѣм несвр. и уч. *према прокасати.*
- прѣкаскати**, -ѣм свр. *касајући проћи.* — Опет на коњу прокаска (Дом.).
- прокасѣвати**, -ѣскујѣм несвр. и уч. *према прокасвати.*
- прѣпањ**, -пња м **а.** *галоп.* — Нагна на бичем у дивљи пропањ животиња сопти пуном паром (Мих.). **б.** (у прилошкој служби, у лок.) *стојећи на задњим ногама (о коњу);* исп. упропањ. — Коњаник у пропњу ... не може да се макне с мјеста (Крл.).
- прѣпѣти се**, прѣпнѣм се свр. *уздићи се на стражње ноге (о коњу).* — Он удара пропе се коњ (Шен.).
- прѣпињање** с гл. *им. од пропињати (се).*

- прòпињати (се)**, -њём (се) *несвр. и уч. према пропети се.*
- пр̀сина** ж покр. *каиш, ремен, који се ставља на прса јахаћег коња (Вук, Рј.).*
- пр̀сац**, -сца м *коњ који трупка, који иде ситно и врло брзо (Р-К Реч.).*
- пр̀скати**, -ам *несвр. ићи хитро и врло брзо, поскакивати, трупкати (о коњу).* — Пропиње га [коња] на задње ноге (Креш.).
- пр̀ша** м *жустро коњче (Р-К Реч.).*
- пр̀шња̀к**, -а̀ка м *каиш, ремен као део хама што се ставља коњу преко прсију.* — И метну на коње пршњаке красне (М-И).
- п̀сат** м тур. *коњска опрема.* — И књажева коња доватише, збацише му ... пусат од злата (НП Вук).
- п̀сатити**, -йм *несвр. опремати коња пусатом (Прав.).*
- п̀та̀љ**, -а и **п̀та̀љ**, -а̀ља м *путаст, путоног(аст) коњ.* — Његов коњ био је виши од осталих, путаљ (Андрић).
- п̀таст**, -а, -о *који има бели белег над копитом у облику пута, путоног (о коњу).* — По кобили Амалији, алатасте боје и путастој у обе ноге ... (Јак.).
- п̀ткмо** м покр. *в. путаљ (РЈА).*
- р̀га** ж *мршав. изнемогао коњ, старо, рђаво кљусе.* — Изнемогла матора рага разболела се (Грол.).
- р̀гаст**, -а, -о *сличан раги; слаб, изнемогао.* — Показивао [је] на своју рагасту црну кобилу (Ћоп.).
- разба̀дати**, ам *свр. необ. разиграти, натерати у бесан трк.* — Турчин ... разбадао хата (Вукић.).
- разу̀ларити**, -у̀ларйм *свр. I. ослободити улара, разуларити.* — Одвеже коње и разулари их (Бен.). *фиг. учинити необузганим, распусти-ти.* — Младе је зет ... разуларео (Кал.). *II. ~ се фиг. распустити се, раздудати се.* — Људи могу лако да се забораве, распојасе и разуларе (Јак.).
- рајтпајч** м нем. *јахачки корбач.* — Долази ... с рајтпајчком у руци (Фелд.).
- расамáрити**, -ámáрийм *свр. скинути самар.* — На ледини пасу расамарени коњи (Радул.).
- раседла̀вање** с *гл. им. од раседлавати.*
- раседла̀вати**, -едла̀вам *несвр. и уч. према раседлати.*
- расе́длати**, -ám *свр. скинути седло са оседлане животиње (коња).* — Коње раседлајте (Кнеж. Л.).
- расјести**, еде и -едне (ијек.) *свр. покр. сјахати с коња.* — Расједоше коње витезове (НП Херм.).
- ра̀хвāн**, -āна м тур. *равномеран коњски ход при коме се јахач не труцка; коњ таквог хода (Шкаљ.).*
- ра̀хт** м перс. *коњска опрема, коњски накит.* — Она љуби рахте ... она рони сузе од очију (НПХ).
- ремѐнта** ж *млад недрсесиран коњ.* — Дресираћете ремонту коју сам јуче купио (Матош).
- ремонти́рати**, -онтирам *свр. и несвр. фр. купити, куповати коње за војску, расходоване коње замени-ти, замењивати новим.*
- решма** ж тур.* *покр. луксузна, богато украшена коњска опрема или*

- поједини њени делови (узде, оглав, колан и др.). — Заложити га ђемом ... а заузда решмом позлаћеном (НП Вук).*
- решмáлија** ж (у атрибутој служби) *украшена решмом, сва у решмама. — Зауздај га решмалијом уздом (НПХ).*
- решманлија** ж *решмалија. — Решманлију узду ударио, решма пала до по стрменика (НП Херм).*
- риђа** м = риђо *риђ коњ. — Какав се риђа ојдреби онакав и цркне (Пол. 1970).*
- риђан** м *коњ риђе длаке. — Стасит као топола јурио се на свом риђану (Глиш.).*
- риђогривац**, -йвца м *онај који име риђу гриву (о коњу). — Сломила ногу најбољем коњу риђогривцу (Божић).*
- риђуша** ж *риђа кобила. — Изведе хитру Риђушу и упреже је у чезе (Чипл.).*
- риђка** ж *покр. риђа кобила (Прав.).*
- рмија** ж *покр. заразна коњска болест, сакагија, гунтураћ maleus. — Сакагија, (гунтураћ, рмија ...) напада на коње и друге једнокопитаре (Батут).*
- рњкáч**, -áча м *рњковит коњ (Р-К Реч.).*
- рњкóвит**, -а, -о *који није добро устројен (о коњу) (Вук, Рј.).*
- рúдњáк** и **рúдњáк** м *коњ који се преже уз руду, рудни коњ (у колима са четири упрегнута коња) (Вук, Рј.).*
- сáјахати**, -јашѐм *свр. песн. в. сјахати. — Са коња је јунак сајахао (Радич.).*
- сакáга** и **сакáгија** ж *тур. заразна болест копитара, слинавка malleus. — У ергели појави се ... сакагија ... и зарази велики број коња (Том.).*
- сакáгљив**, -а, -о *болестан од сакагије (Вук, Рј.).*
- сáмáр**, -áра м *новогрч. дрвена направа слична седлу која се ставља на леђа коњу. — Стављаше дрвени самар своје дорату на леђа да га натовари (Ћор.).*
- самáрати**, -áм *несвр. в. самарити.*
- самáрац**, -рца м *коњ за ношење самара (Рј. А.).*
- самáрење** с *гл. им. од самарити.*
- самáрина** ж *аугм. и пеј. од самар.*
- самáрити**, сáмáрѐм *несвр. стављати самар на коња (Вук, Рј.).*
- самáрић** м *дем. и хип. од самар.*
- самáрица** ж **1.** *самар. — Мали Вукадин ... седи на самарици и клати се на њој (Срем.).* **2.** *товарни коњ који на самару преноси терет. — Предузеће ... тражи већи број ... товарних коња (самарица) (Вј. 1960).*
- сáмáрнѐ**, -á, -ó **1.** *који се односи на самар. — Једним се скоком пребацили преко самарне крстине (Вел.).* **2.** *који служи за ношење самара. — Јашу на самарним коњима (Чол.).*
- сáмáрскѐ**, -á, -ó *који се врши помоћу самара. — Саобраћај је ... искључиво самарски, махом на коњима (Дед. Ј.).*
- самáрчина** ж *аугм. и пеј. од самар.*
- самáрчић** м *дем. и хип. од самар.*

самарџија м **1.** занатлија који прави и продаје самаре. — По занату је био самарџија ... правио нове и поправљао старе самаре (Ђоп.). **2.** онај који води коња што на самару носи товар. — Сав тај народ гоне пред собом да им служе као самарџије (Дед. В.).

самарџијскѝ, -ā, -ō који се односи на самарџије: ~ занат, ~ радња.

самарџијница ж **1.** самарџијска радња. — А млађи поседали по ... ћепенцима затворених самарџијница (Уск.). **2.** самарџијина жена.

сапѣти, сапнѣм свр. везати коњу предње ноге, спутати. — Раседла коње, сапе их и пусти на пашу (Кнеж. Л.).

сапи, сапѝ ж мн. крста у коња, део тела изнад задњих ногу. — Витез би све те ствари носио ... у малој торбици на коњским сапима (Вел.).

сапон м уже за сапињање, спона, путо (Вук, Рј.).

сарāч, āча м тур. занатлија који прави седла и другу коњску опрему, седлар, ременар. — Купио бих им нове хамове од сарача (Вес.).

сарāчев, -а, -о који припада сарачу.

сарāчкѝ, -ā, -ō који се односи на сараче: ~ занат, ~ радња.

сарāчлук м сарачки занат, седларство (Р-К Реч.).

сарāчница ж сарачка радионица и продавница, седларница (Р-К Реч.).

седлāнѝк, -ѝка м = **седленик** коњ обучен за јахање. — Одведе га у коњушницу гдје су гризла четири добра седланика (Мат.).

седлāње с гл. им. од седлати.

седлār, -āра и **седлār** м онај који прави и поправља седла и хамове. — Навикао је на тврд живот поред оца седлара (Шен.).

седлāрев и **седлāрев**, -а, -о = **седларов** који припада седлару, који се односи на седлара.

седлārница ж седларска радионица. — Горела је седларница пуна седала (Ман.).

седлāров и **седлāров**, -а, -о = **седларев**.

седлārскѝ и **седлārскѝ**, -ā, -ō који се односи на седларе: ~ занат.

седлārство с седларски занат (Р-К Реч.).

седлати, āм несвр. постављати, причвршћивати седло на коња. — Он ми је тимарио коња, седлао ми га (Ђор.).

седлāш, -āша м седланик. — Отац ће узобити Бећара [коња] да буде прави седлаш (Гор.).

седлāшце и **седлāшце**, -а и -ета с дем. и хип. од седло.

седленѝ, -ā, -ō **1.** који се седла, обучен за јахање (о коњу). — Седлене коње поваташе (НП Вук). **2.** који се односи на седло, који је у вези са седлом. — Били су то ... седлени јастуци (Вел.).

седленѝк, ѝка м = седланик. — Добри [су] наши коњи седленици (Бог.).

седло с направа од дрвета или коже која се причвршћује коњу на леђа и служи као седиште за јахача. — Бацио се коњу у седло и одјурио у варош (Нуш.).

- седлурина** ж *аугм. и пеј. од седло.* — Бацио си ову седлурину с коња (Вујач.).
- сези** м тур. *коњушар.* — Сеизи су про- водили коње (Јак.).
- сезибаша** м тур. *старешина коњуша- ра.*
- сезити**, -ѿм несвр. *служити као сеиз.* — Он сеизи котарске тима- ре (НПХ).
- сеисана** ж и м в. *сејсана.* — И ја нећу јахат` сеисану (НП Вук).
- сејиз** м в. *сеиз.* — Моја драга ... сејизу бих тебе поклонио (НПХ).
- сејизбаша** м тур. в. *сеизбаша.* — Па бесједи сејизбаша Матин (НПХ).
- сејизбашиница** ж *сејизбашина жена.* — Сејизу бих тебе поклонио да ми будеш сејизбашиница (НПХ).
- сејисана** ж в. *сеисана.* — Раствари прву сејисану, у њој су од злата конопи (НПХ).
- сејсана** ж и м тур. *товарни коњ; коњ натоварен девојачком опремом; водич таквих коња.* — Бијаше их двадесет сејсана (НПХ).
- сёрсам**, -ама и **сёрсан**, -ана м тур. *коњска опрема.* — Доро мој, дора- те, нови серсам купит ћу ти, име- на ми! (Коз. И.).
- сиваљ** м коњ *сиве длаке.* — Сиваља му коња прихватише (Рј. А.).
- сивац**, -вца и **сивац**, сивца м коњ *сиве боје.* — У неком селу чује се сна- жан глас сивца (Пол. 1958).
- сивогривац**, -йвца м *онај који има сиву гриву.* — Сивогривци за- трускаше под теретом кући (Бо- жић).
- сивуља** ж *кобила сиве боје.* — Један на сивуљи, на сивуљи сурет-беде- вији (НПХ).
- сивуљин**, -а, -о *који припада сивуљи.*
- сивчев**, -а, -о *који припада сивцу.*
- сјахати**, -шѿм свр. **1.** *сићи, скинути се с коња или друге јахаће животиње.* — Пришао је води, сјахао с коња (Сиј.). **2.** *јашући стићи, спустити се на одређено место:* ~ низ брдо, ~ у долину. — Омер-паша ... брже да си сјахо на Требиње (Март.). **3.** *(кога) скинути с коња особу која је стигла јашући.* — Он сјаха лијепо дјевојку (НПХ).
- сјахивати**, сјахујѿм *несвр. и уч. пре- ма сјахати.*
- скљусити се**, скљусѿм се свр. *пасти, срушити се (о кљусету).* — Скљуси се коњ ... поновно под возом (Гор.).
- спрежњик** м коњ *који је упрегнут у спрези уз другог коња.* — До- жене ... спрежника и стане орати (Љуб.).
- спутати**, -аѿм свр. *свезати коњу пу- том предње ноге, сапети.* — Онда спута коње ... и приђе к мени (Ву- кић.).
- стеља** ж *простирка под самаром или седлом.* — Брада му се клатила трљајући се о најдоњу дрвеницу и ивицу стеље (Лал.).
- суварија** и **суварѿија** м тур. *коњаник, војник, жандар на коњу.* — Иду ... за њим двојица суварија (Сиј.).
- суждребна** прид. (само у женском роду) *која носи ждребе, бремени- та ждребетом, ждребна (о коби- ли).* — То је кобила, суждребна је (Моск.).

суждренбност, -ости ж стање суждрене кобиле, ждренбност.

сүрац, рца м коњ суре, пепељастосиве длаке (Рј. А.).

тёркија ж тур. коњаников пртљаг (кабаница, ћебе и сл.) полукружно савијен око облучја на задњој страни седла и привезан каишевима или смештен у торбу или завежљај учвршћен за облучје; каиш, ремен којим се тај пртљаг везује. — Цела спрема на кулашу беше господска: и седло и узде и теркије (Ком.).

тимар, ара м тур. неговање, чишћење и уредно храћење (најчешће коња). — Одријеши дора са јасала, чудан му је тимар ударио (НП Вук).

тимарёње с гл. им. од тимарити (се).

тимарити, тимарим несвр. вршити тимар, чистити чешагијом и четком (најчешће коња). — На челу је ... једна ... ескадрона на бијелим, помно истимареним кобилама (Крл).

товарник м коњ који носи товар, товарни коњ. — Одагна добивено благо на хиљаде коња товарника (Март.).

товарнина ж уже за причвршћивање терета на самару (Вук, Рј.).

товарница ж самар (Рј. А.).

тоз узвик којим се коњ гони да се повуче унатраг (Вук, Рј.).

тозање с гл. им. од тозати.

тозати, -ам несвр. узвикивати коњу тоз да пође унатраг; исп. тоскати (Вук, Рј.).

трёнзла ж нем. метални део узде, који се ставља коњима у уста, ђем. — Зашто су трензле оваке? (Моск.).

трёшељ м покр. место на седлу или самару између бисага или терета с обе стране, антрешељ. — Мушкарац [иде] с натовареним коњем гдје из трешеља вире дјецца (Лал.).

тркати, трчём (тркām) несвр. (коња) нагонити коња на трк, јахати коња трком. — Сав га народ гледа како ... вјешто коња јаше (Њег.).

тркач, -ача м коњ који добро и истрајно трчи; коњ који трчи у трци, тркачки коњ (Р-К Реч.).

тркачица ж кобила која добро трчи; кобила која трчи у трци, тркачка кобила.

тркија ж заст. коњска трка. — И сам царев син дође на тркију (Н. прип. Вук).

тропрег м запрега од три коња. — Пшеница [се] оврше на овалном гумну жестоком касом везаног тропрега.

трупак, -пка м корак коња у касу. — Укопај ме на друму широку да с' наслушам трупка од коњица (Рј. А.).

турма ж лат. најмања коњичка тактичка јединица у војсци старих Римљана.

тући и тући, тучём несвр. бацати се стражњим ногама, ритати се (о коњу). — Кењац се узрито, у облаке туче (Вел.).

ћилаш, -аша м в. чилаш. — Он појаше ћиливан ћилаша (НП Вук).

- ћустек** м тур. *веза за сапињање предњих ногу у коња, пути, букагије*. — Њему [Шарцу] метнули јаке ћустеке (Дом.).
- уáмити**, уáмйм свр. *ставити коњу ам, упрегнути (коња)* (Бак. Реч.).
- узда** и **узда** ж део јахаћег или теглећег прибора за обуздавање коња у кретању, двостурки кожних каиш, везан за ђем, који се ставља коњу на главу и служи за управљање животињом; такви каишеви, поводац, вођице, дизгини. — Симон тражи гласно да купи нову узду са пуцама и црвеним китама (Андр.).
- уздáр**, -áра м онај који прави узде (Вук, Рј.).
- уздáрев**, -а, -о = ударов који припада удару (Вук, Рј.).
- уздаца** ж **1.** дем. од узда. **2.** мн. узде теглећег, запрежног коња (Вук, Рј.).
- узенгија** и **узенђија** ж тур. **а.** део јахаћег прибора у облику металне папуче која виси о каишу с обе стране седла, у коју јахач ставља ногу, стремен. — Био је срећан ако је неком бегу или аги придржао узенгију да на коња узјаше (Вес.). **б.** каиш о коме виси узенгија. — Мјераше дужину узенђија (Ма-тош).
- узјахати**, -ашѐм свр. **а.** *попевши се и опорачивши сести на јахаћу животињу, појахати*. — Дон Гесуалдо узјаха такођер (Франг.). **б.** *попети, посадити кога на јахаћу животињу* (Р-К 2).
- узјахíвање** с гл. им. од узјахивати.
- узјахíвати**, -áхујѐм несвр. и уч. *према узјахати*.
- узјахнути**, -нѐм свр. в. *узјахати* (Вук, Рј.).
- узјашити**, -йм свр. в. *узјахати*. — Он узјаши на врана коњица (НПХ).
- ујахáнóст**, -ости ж *извезбаност, навикнутост коња да буде јахан*. — Метод тренирања се ... се мора мењати ... према ујаханости, здравственом стању коња (Јах.).
- ујахати**, ујашѐм свр. **1.** *ући јашући*. — Ујахаше у једну ... јаругу (Кнеж.). **2.** *увезбати, навикнути коња на јахање*. — Коњ скакач треба безусловно да буде добро ујахан (Јах.).
- ујахíвати**, -áхујѐм несвр. и уч. *према ујахати*.
- уоглáвити**, уоглáвйм свр. *ставити оглав (обично коњу), заоглавити, зауларити*. — фиг. Далеко из ове споне, гдје ме људи оглавише као животињу (Нам.).
- упрѐгнути**, **упрѐћи** и **у̀прѐћи**, у̀прѐгнѐм свр. *везати коња уз руду*. — Кола спремна, коњи упрегнути (Вес.).
- упрѐћи** и **у̀прѐћи**, у̀прѐгнѐм свр. = упрегнути. — Упрѐћи коње због њег дала ниси (Наз.).
- у̀пропањ** прил. *успропнице, пропињући се (о коњу)*. — Та ... коњица ... јездећи упропањ, попрскала нас (Марк. Ф.).
- у̀пропнице** прил. *пропињући се на задње ноге, упропањ (о коњу)*. — Малена бедевивица скакаше под њим упропнице (Шапч.).
- ухватак**, -тка м *ждребац, млади коњ који се преже у кола* (Р-К Реч.).
- фркати**, фрчѐм несвр. *снажно, уз шум избацити ваздух, дувати кроз нос, ноздрве*. — Коњи, покривени

- мокрим ћебадима, фрчу незадовољно (Нуш.).
- фүшкија** ж тур. покр. *коњска изметина, балега*. — Врпци се прпили у издробљеним сухим фушкијама коњским (Кик.).
- хәлат** в. *алат*.
- хәм**, хама и хәм м маџ. *запрежна коњска опрема за кола*. — Кочијаш ... узме поправљати хам својем коњићу (Крањч. Стј.).
- хәр** в. *ахар*.
- хәт** в. *ат*.
- хәтник** м в. *атлија*. — На хиљаде ... полети крвожедних хатника (Ботић).
- хаша** ж в. *абаија*. — Јаше коња ... жуто седло на њему и црна хаша (Сиј.).
- хйјо** *узвик којим се гоне коњи*. — Хијо! потјера коње уза стрмчић (Гор.).
- хиподром** и **хйподром** м грч. *прос-тор, пољана, стадион за коњске трке, тркалиште*.
- хиподромскй** и **хйподромскй**, -а̄, -о̄ *који се односи на хиподром*.
- хиполог** м *познавалац коња*. — Деценијама су хиполози проучавали „коректне“ облике коња (Јах.).
- хипологија** ж грч. *наука о коњима и коњарству*.
- хиполошкй**, -а̄, -о̄ *који се односи на хипологе и хипологију*. — Други [коњ] је са управо идеалном хиполошком правилношћу линија (Јах.).
- црногрив**, -а, -о *који има црну гриву*. — Ох, да ми је сјајни дан ... црногриви коњиц вран (Ил.).
- црногривац**, -йвца м *коњ црне гриве*. — Он дотјера црногривца дору (НПХ).
- цүрик** нем. варв. прил. *натраг, назад*. — Цурик ... одакле си и дошо (Бан.).
- чәмпара** и **чампара** ж тур. *ланчић на узди који причвршћује ђем коњу испод браде* (Р-К Реч.).
- чәпкүн**, -уна м тур. *коњ ситна али брза хода* (Р-К Реч.).
- чәпкүнити**, чәпкүнйм несвр. *ићи брзим и ситним корацима, каскати* (Прав.).
- чәрапаст**, -а, -о *који је као да има чарапе, белоног, путоног (о коњу)*. — Сањам да јашем црну кобилу, као зивт врануша, само калушаста и у предњим ногама чарапаста (Рад. Д.).
- чәсало** с в. *чешагија*. — Онда дохвати чесало и кефу и почне чешати (Донч.).
- чәшати**, чәшәм несвр. *чистити четком, чешагијом, тимарити*: ~ коње.
- чйвте**, чйвтета и **чйвта** с в. *чифте*. — Коњи су се поплашили ... чивтетима насртали (Нов.).
- чйкош**, -оша м маџ. покр. *коњушар, коњар* (Вук, Рј.).
- чйкошкй**, -а̄, -о̄ *који се односи на чикоше, који је као у чикоша*.
- чйлатаст**, -а, -о *сив, сивкаст: који има шарене пеге по телу (о коњу)* (Р-К Реч.).
- чйләш**, -аша м тур. *чилатаст коњ, ждрал*. — А љуба му изведе чилаша (НП Вук).

- чйлаша** и **чйлашица** ж *чилатаста кобила*.
- чйле**, -ла м *хип. од чйлаш*. — Ти ћеш ласно чилу видјет крила (НП Вук).
- чйлка** ж *чилатаста кобила*.
- чйфта** ж тур. **а.** *ритање коња; ударац коња стражњим ногама* (Шкаљ.). **б.** *стражња нога коња*. — Чифтом бије, да очи избије.
- чйфтати се**, -ам се несвр. *ритати се, бацати се стражњим ногама*. — Њу [јуницу] је морао придржати и Арсеља, јер се чифтала и фркала горопадно (Кик. 2).
- чйфтаст**, -а, -о *који има на челу два белега као два цветића (о коњу)* (Шкаљ.).
- чйфте**, -ета с *чифта*. — Стане да баца чифтета (Срем.).
- џамбас**, -аса м тур. *човек који се разуме у коње, познавалац коња*. — Разгледа је као што џамбас разгледа кобилу при куповини (Моск.).
- џамбасити**, џамбасйм несвр. *трговати коњима* (Кл. Рј.).
- џамбаскй**, -ӑ, -о̆ *који се односи на џамбасе, својствен џамбасима*.
- џамбаски** прил. *на џамбаски начин, као џамбаси*. — Запео [да тера кола] преко прописа и џамбаски (Рад. Д.).
- џаракнути**, џаракнѐм и **џаракнути**, џаракнѐм свр. *подбости мамузом у бок коња, мамузнути*. — Џаракне ... мамузом улево (Уск. 2).
- џйгитовка** ж рус. *казачка витешка игра на коњима; извођење акробација на коњу*. — Гришка добио прву награду за џйгитовку (Моск.).
- шарац**, -рца м **а.** *шарен коњ*. — Оглавине ките и шарцу и риђи (Кош.). **б.** (Шарац) *коњ Краљевића Марка* (Вук Рј.).
- шарйн**, -йна м *шарен коњ, шарац*. — Шарин вришти, црну земљу туче (Фил.).
- шарун** м *шарац*. — Марко шета на шаруну (НП Вук).
- шйшак**, -ака м *одрасло мушко ждребе с ошишаном гривом* (Вук, Рј.).
- шйшакйња** ж *одрасла ждребица с ошишаном гривом* (Вук, Рј.).
- шйше**, -ета с *ждребе*. — Од обијести подскакује кано шйше од четрнаест дана (Јурк.).
- шкалак**, љка м покр. *кутњак у коња* (Р-К Реч.).
- шклџце**, шклџца ж мн. покр. *дрвене букагије, путо за ноге* (Вук, Рј.).
- шкрбо**, -а и -ѐ м *коњ шкрбавих зуба*. — Па и траву не може, шкрбо, да прегризе (Гор.).
- штйца** ж покр. *даска која спаја главину, предњи крај самара, и крстину, задњи крај* (И-Б Рј.).
- штрања** ж нем. = *штрања уже у коњској опреми којим се коњ везује за ждрепчаник*. — Чудо је право да коњи не покидаше штранге (Бен.).
- штурник** м *јалов, кржљав коњ*. — Није штурник ни зрна сломио (НП Вук).

ЛИТЕРАТУРА

- Бошњаковић 1985:** Жарко Бошњаковић, *Пастирска терминологија Срема*, Филозофски факултет, Нови Сад.
- Бринзеј 1980:** Miljenko Brinzej, *Konjogojstvo*, Zagreb: Školska knjiga.
- Вуковић 1988:** Гордана Вуковић, *Терминологија куће и покућства у Војводини*, Нови Сад.
- Вуковић–Бошњаковић–Недељков 1984:** Гордана Вуковић, Жарко Бошњаковић, Љиљана Недељков, *Војвођанска коларска терминологија*, Нови Сад.
- Гортан-Премк 1997:** Даринка Гортан-Премк, *Полисемија и организација лексичког система у савременом српском језику*, Институт за српски језик САНУ, Библиотека Јужнословенског филолога, књ. 14, Београд.
- ДС 1963-1977:** Türkiye`de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü I-IX, Ankara.
- Ђинђић 1996:** Slavoljub Đinđić, *Udžbenik turskog jezika*, Beograd.
- Ивић 1995:** Milka Ivić, *O zelenom konju*, Beograd.
- Јашовић 1997:** Голуб Јашовић, *Пастирска терминологија пећког Подгора*, Приштина.
- Назми 1939:** S. Nazmi, *At ve Atçılık*, Ankara.
- Николић 1954:** Д. Николић, О збирци јахаће коњске опреме у војном музеју, *Весник војног музеја Југословенске народне армије I*, Београд.
- Ој 1983:** Aydın Oy, Yugoslavya`da Türk Atçılığının Etkileri Konusunda bir Araştırma Denemesi, *Şükrü Elçin Armağanı*, Ankara, 331–338.
- Петровић 1998:** Снежана Петровић, Сх. бага „обољење зглобова код коња и људи“ и сродне речи, *Јужнословенски филолог*, LIV, Београд, 175–185.
- Пижурица 1977:** Мато Пижурица, „Боје у зоонимији“, *Савјетовање о терминологијама народне, материјалне и духовне културе*, посебна издања, књ. XXXI, Одељење друштвених наука књ. 5, Сарајево, 29–45.
- ПК 1976:** Преклописна књига за коње енглеске пунокрвне расе у Југославији V (1961–1975), Београд: „Коњички савез Југославије“.
- Радић 2001:** Првослав Радић, *Турски суфикси у српском језику (са освртом на стање у македонском и бугарском)*, Институт за српски

језик САНУ, Библиотека Јужнословенског филолога, књ. 17, Београд.

- Радовић-Тешић 1982:** Милица Радовић-Тешић, „Архаизми и њихова обрада у речнику САНУ“, *Лексикографија и лексикологија*, Београд– Нови Сад, 257–262.
- Речник МС:** *Речник српскохрватског књижевног језика*, 1–6, Матица српска, Нови Сад, 1967–1976.
- Речник ЈАЗУ:** *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–XXIII, Zagreb, 1881–1975.
- Речник САНУ:** *Речник српскохрватског књижевног народног језика*, 1–17, САНУ–Институт за српски језик, Београд, 1959–2006.
- Симеон 1969:** Rikard Simeon, *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva I-II*, Zagreb: Matica hrvatska.
- Скок 1971–1974:** Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–IV, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- Танасковић 1983:** Darko Tanasković, „Sociolingvistički aspekti ideologizacije pozajmljenica“, *Jezik u savremenoj komunikaciji*, Београд, 95–115.
- ТИМ:** *Телефонски именик Републике Србије*, Београд.
- ТС:** *Tarama Sözlüğü I-VIII*, TDK Yayınları, Ankara, 1963.
- ТСС 1997:** Slavoljub Đinđić, Mirjana Teodosijević, Darko Tanasković, *Türkçe-Sırpça Sözlük*, Ankara.
- Туглаци 1971, 1972:** Pars Tuğlacı, *Okyanus 20 Yüzyıl Ansiklopedik Türkçe Sözlük*, İstanbul: Pars Yayınları.
- ДС:** *Türkiye`de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü I–IX*, Ankara, 1963–1977.
- ТДК 2005:** *Türkçe Sözlük*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Türk Dil Kurumu, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Шкаљић 1979:** Abdulah Škaljić, *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Sarajevo: Svjetlost (6. izd. 1989).

Mr Marija Đinđić

**TERMINOLOGY OF HORSE BREEDING IN SERBIAN WITH THE
SPECIAL REVIEW ON EXPRESSIONS OF TURKISH ORIGIN**

Summary

This paper is devoted to expressions of Turkish origin in Serbian terminology of horse breeding. Material for this paper was excerpted from the Dictionary of the Serbo-Croatian Literary Language and Vernaculars (RSA) and The Dictionary of the Serbian - Croatian Standard Literary Language of *Matica Srpska*. Excerpted data were separately processed in the paper within the Dictionary, which has 1866 entries. One third of the lexemes of the representative corpus are the expressions of Turkish origin. Owing to direct language contacts during the Turkish rule in this area, these words became integrated in Serbian.

Within lexical-semantic analysis in this paper, expressions of Turkish Origin, their etymology, adaptation and use were particularly processed. Appropriate etymon was stated after each lexeme of Turkish origin. Processed expressions of Turkish origin showed a great degree of adaptation in Serbian, and this is also proved by the fact that a great number of them served as a basis for derivation.

The use of expressions of Turkish origin is conditioned by many factors, which are functional-stylistic, socio-linguistic and non-linguistic (historical-civilisation) nature. Processed lexis in this paper, determined as expressions of Turkish origin is important, because they started to disappear from Serbian. For the benefit of history of language, lexemes referring to horses and horse breeding are to be collected and processed.